

UCHWAŁA NR.....

RADY POWIATU JAROSŁAWSKIEGO

z dnia 2025 roku

**w sprawie przyjęcia Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych
w Powiecie Jarosławskim na lata 2025-2030**

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz.107 z późn. zm.), art. 35a ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz.44 z późn. zm.)

Rada Powiatu uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim na lata 2025-2030 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Jarosławskiego.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady
Powiatu Jarosławskiego

Grażyna Strzelec

UZASADNIENIE

do uchwały w sprawie przyjęcia Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim na lata 2025-2030

Zgodnie z art.35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych **do zadań powiatu należy** opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:

- rehabilitacji społecznej,
- rehabilitacji zawodowej i zatrudniania,
- przestrzegania praw osób niepełnosprawnych

Dążąc do zapewnienia równych szans i pełnej integracji społecznej osób niepełnosprawnych, Powiat Jarosławski zobowiązany jest do podejmowania działań mających na celu poprawę jakości życia tej grupy obywateli. Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2025-2030 stanowi kompleksowy plan, którego celem jest wsparcie osób z niepełnosprawnościami w zakresie dostępu do edukacji, pracy, opieki zdrowotnej, rehabilitacji, transportu, a także integracji społecznej i kulturowej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie na podstawie *art. 35a ust.1 pkt 3 Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2024 r. poz.44 z późn. zm.)* do końca maja każdego roku przedstawi Zarządowi Powiatu Jarosławskiego „Informacje o realizacji Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim na lata 2025-2030” za rok poprzedni, która po przyjęciu przez Zarząd przekazana zostanie Wojewodzie Podkarpackiemu.

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim

2025 - 2030

Spis Treści

SPIS TREŚCI.....	0
WPROWADZENIE.....	4
1. POTRZEBY OPRACOWANIA PROGRAMU.....	4
AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	5
1. KRAJOWE REGULACJE PRAWNE	5
2. MIĘDZYNARODOWE I UNIJNE REGULACJE PRAWNE	6
DEFINICJE I UJĘCIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	7
1. DEFINICJA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	7
2. RODZAJE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	8
3. SYMBOLE PRZYCZYN NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.....	9
4. KARTA PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	9
5. ZADANIA POWIATU NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	11
ZAŁOŻENIA OGÓLNE PROGRAMU	14
1. ADRESACI PROGRAMU.....	15
2. ZASIĘG REALIZACJI PROGRAMU.....	15
3. WSPÓŁDZIAŁANIE PRZY REALIZACJI PROGRAMU	15
ANALIZA OBSZARU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	16
1. OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE W POLSCE	16
1.1. Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030	20
1.1.1. Niezależne życie	21
1.1.2. Dostępność	25
1.1.3. Edukacja.....	27
1.1.4. Praca.....	30
1.1.5. Zabezpieczenie społeczne	33
1.1.6. Zdrowie	36
1.1.7. Budowanie świadomości.....	37
1.1.8. Koordynacja	37
1.2. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.....	41
2. OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE W POWIECIE JAROSŁAWSKIM	42
2.1. Wspólne działania na rzecz osób niepełnosprawnych	47
2.1.1. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim.....	47
2.1.2. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Jarosławiu.....	57
2.1.3. Opieka zdrowotna i rehabilitacja lecznicza	59
2.1.3.1. Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu	59
2.1.3.2. Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. prof. Antoniego Kępińskiego w Jarosławiu.....	61
2.1.4. Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu	62
2.1.5. Pomoc Społeczna	68

2.1.5.1. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jana Pawła II w Jarosławiu	69
2.1.5.2. Domy Pomocy Społecznej	70
2.1.6. MOPS-y, OPS-y, GOPS-y	71
2.1.7. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu	78
2.1.7.1. Program „Wyrównywanie Różnic Między Regionami” w latach 2020-2023	78
2.1.7.2. Pilotażowy program „Aktywny samorząd”	79
2.1.7.2.1. Formy i zakres pomocy udzielanej w ramach programu	80
2.1.7.3. Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność” Dostępne mieszkanie	84
2.1.7.4. Program „Samodzielność-Aktywność-Mobilność” Mieszkanie dla Absolwenta	84
2.1.7.5. Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się	84
2.1.7.6. Sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	87
2.1.7.7. Turnusy rehabilitacyjne	89
2.1.7.8. Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki	91
2.1.7.9. Warsztaty Terapii Zajęciowej (WTZ)	92
2.1.7.9.1. Klub Absolwenta WTZ	93
2.1.7.10. Mieszkanie chronione wspomagane	94
2.1.7.11. Centrum opiekuńczo – mieszkalne (COM)	94

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W POWIECIE JAROSŁAWSKIM96

ANALIZA SWOT99

CELE PROGRAMU101

1. CEL GŁÓWNY PROGRAMU	103
1.1. Cele szczegółowe Programu	104
1.1.1. Cel szczegółowy nr 1	104
1.1.2. Cel szczegółowy nr 2	105
1.1.3. Cel szczegółowy nr 3	106

DZIAŁANIA107

1.1.1. Cel szczegółowy nr 1	107
1.1.2. Cel szczegółowy nr 2	108
1.1.3. Cel szczegółowy nr 3	108

REALIZACJA DZIAŁAŃ110

1.1.1. Cel szczegółowy nr 1	110
1.1.2. Cel szczegółowy nr 2	112
1.1.3. Cel szczegółowy nr 3	114

EFEKTY DZIAŁAŃ116

1.1.1. Efekty działań w zakresie celu nr 1	116
1.1.2. Efekty działań w zakresie celu nr 2	116

1.1.3. Efekty działań w zakresie celu nr 3	117
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU	118
SYSTEM MONITORINGU	119
EWALUACJA PROGRAMU.....	120
1. WSKAŹNIKI OCENY REZULTATÓW	120

Wprowadzenie

Kreowanie lokalnej polityki na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie zapobiegania niepełnosprawności, łagodzenia jej skutków, rehabilitacji, a także realizacji zadań zmierzających do pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym stanowi ważne i obligatoryjne zadanie władz samorządowych. Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych jest dokumentem określającym i koordynującym działania w zakresie polityki socjalnej powiatu, ukierunkowanym na problemy osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej. Stworzenie spójnego systemu wspierania osób niepełnosprawnych jest niezbędne do osiągnięcia celu głównego, jakim jest zwiększenie możliwości osób niepełnosprawnych, tak aby mogły one w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym i zawodowym. Osoby niepełnosprawne posiadają takie same fundamentalne prawa, jakie posiadają wszyscy obywatele i nie mogą być dyskryminowane, prześladowane czy marginalizowane ze względu na swoją dysfunkcję.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. zapewnia wszystkim obywatelom, w tym osobom z niepełnosprawnościami, równość wobec prawa i dostęp do funkcjonowania społecznego.

1. Potrzeby opracowania Programu

- 1.1. Budowa zintegrowanego systemu pomocy osobom niepełnosprawnym;
- 1.2. Usystematyzowanie działań podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie;
- 1.3. Pełna realizacja zadań powiatu wynikających z ustaw;
- 1.4. Podnoszenie świadomości prawnej osób niepełnosprawnych;
- 1.5. Podnoszenie wiedzy i świadomości społeczności lokalnej w zakresie postrzegania niepełnosprawności;
- 1.6. Stworzenie formalnej podstawy aplikowania o środki na realizację powyższych celów;
- 1.7. Aktywne zaangażowanie samorządu terytorialnego oraz społeczeństwa obywatelskiego w realizację rządowej Strategii na rzecz osób z niepełnosprawnościami na lata 2021 – 2030.

W opracowaniu skorzystano z danych statystycznych z lat 2020-2023, ponieważ rok 2023 jest ostatnim z pełnymi danymi statystycznymi, które są niezbędne do określenia tendencji, prognoz i uzyskania ogólnego „obrazu” sytuacji osób niepełnosprawnych w Polsce oraz Powiecie Jarosławskim.

Akty Prawne Dotyczące Osób Niepełnosprawnych

1. Krajowe regulacje prawne

- ◆ **Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997. (Dz. U. z 1997r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.),** zapewnia ona prawo do niedyskryminacji stanowiąc, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny. Ustawa zasadnicza nakłada też na władze publiczne obowiązek zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej osobom niepełnosprawnym, a także obowiązek pomocy tym osobom w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej.
- ◆ **Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024r. poz. 44 z późn. zm.),** która służy szczegółowemu uregulowaniu pomocy dla osób niepełnosprawnych w Polsce. Ustawa stanowi, że rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań (organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych, społecznych) zmierzających od osiągnięcia, przy współudziale tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.
- ◆ **Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 roku Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M. P. z 1997 r. Nr 50, poz. 475).** W dokumencie tym, poza zdefiniowaniem prawa osób niepełnosprawnych do niezależnego i samodzielnego, aktywnego i wolnego od przejawów dyskryminacji życia, zawarto również katalog dziesięciu praw, wskazując tym samym najważniejsze obszary, w których niezbędne są intensywne działania. Dokument podkreśla, że osoby niepełnosprawne mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji.
- ◆ **Uchwała nr LXXII/522/2023 Rady Powiatu Jarosławskiego z dnia 22 grudnia 2023r. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Jarosławskim na lata 2023-2030**
Jednym z Obszarów a tym samym celem głównym tego Obszaru jest wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych oraz ich otoczenia. Głównymi zadaniami wynikającymi z tego celu są: wsparcie poprzez udzielanie odpowiedniej pomocy, informowanie o przysługujących uprawnieniach, zwiększanie świadomości społeczeństwa o sytuacji osób starszych i niepełnosprawnych oraz promocja zdrowia psychicznego.

2. Międzynarodowe i unijne regulacje prawne

◆ **Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012r. poz. 1169)**

Uzupełnia wcześniej przyjęte konwencje Narodów Zjednoczonych dotyczące praw człowieka. Jest pierwszym międzynarodowym aktem prawnym, który odnosi się kompleksowo do osób niepełnosprawnych. Ma ona przyczynić się do poprawy ich sytuacji, poprzez umożliwienie im rzeczywistego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności, na równi z innymi osobami. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych i protokół fakultatywny do niej zostały przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 roku.

◆ **Traktat Amsterdamski z 1999 roku**

Daje podstawy prawne zobowiązujące instytucje Wspólnoty do działań na rzecz osób niepełnosprawnych i zakazuje wszelkiej dyskryminacji.

◆ **Karta Praw Podstawowych**

Przyjęta w grudniu 2000 roku w trakcie posiedzenia Rady Europejskiej w Nicei – w art. 21 znajduje się zapis o zakazie dyskryminacji ze względu na m.in. niepełnosprawność, art. 26 uznaje prawo osoby niepełnosprawnej do korzystania ze środków zapewniających jej niezależność, społeczną i zawodową integrację oraz uczestnictwo w życiu społecznym.

◆ **Deklaracja Madrycka**

Uchwalona w marcu 2002 r. podczas Europejskiego Kongresu Osób Niepełnosprawnych. W dokumencie tym wzywa się do zapewnienia osobom niepełnosprawnym niezależnego życia w pełnej integracji ze społeczeństwem.

Definicje i Ujęcia Niepełnosprawności

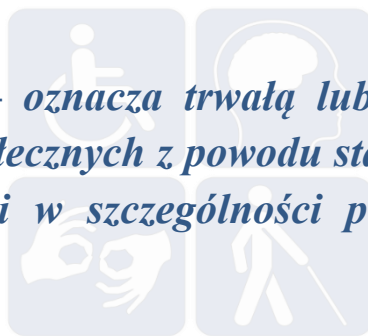
Według Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych: „Do osób niepełnosprawnych zaliczają się osoby, z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami¹. Z uwagi na rangę Konwencji w prawie międzynarodowym, definicja ta może się stać powszechnie uznawaną na świecie. Trzeba stwierdzić, że definicję tę należy ocenić bardzo wysoko, ponieważ opisując bardzo dobrym sformułowaniem aspekt medyczny niepełnosprawności koncentruje się jednak na jej społecznym aspekcie.

W Polsce nie przyjęto jednej definicji niepełnosprawności. Według definicji zamieszczonej w uchwale Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych: „Niepełnosprawnymi są osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajami”².

1. Definicja niepełnosprawności

W ogólnokrajowej polityce społecznej stosuje się definicję niepełnosprawności z Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych³:

„Niepełnosprawność – oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności w szczególności powodującą niezdolność do pracy”.

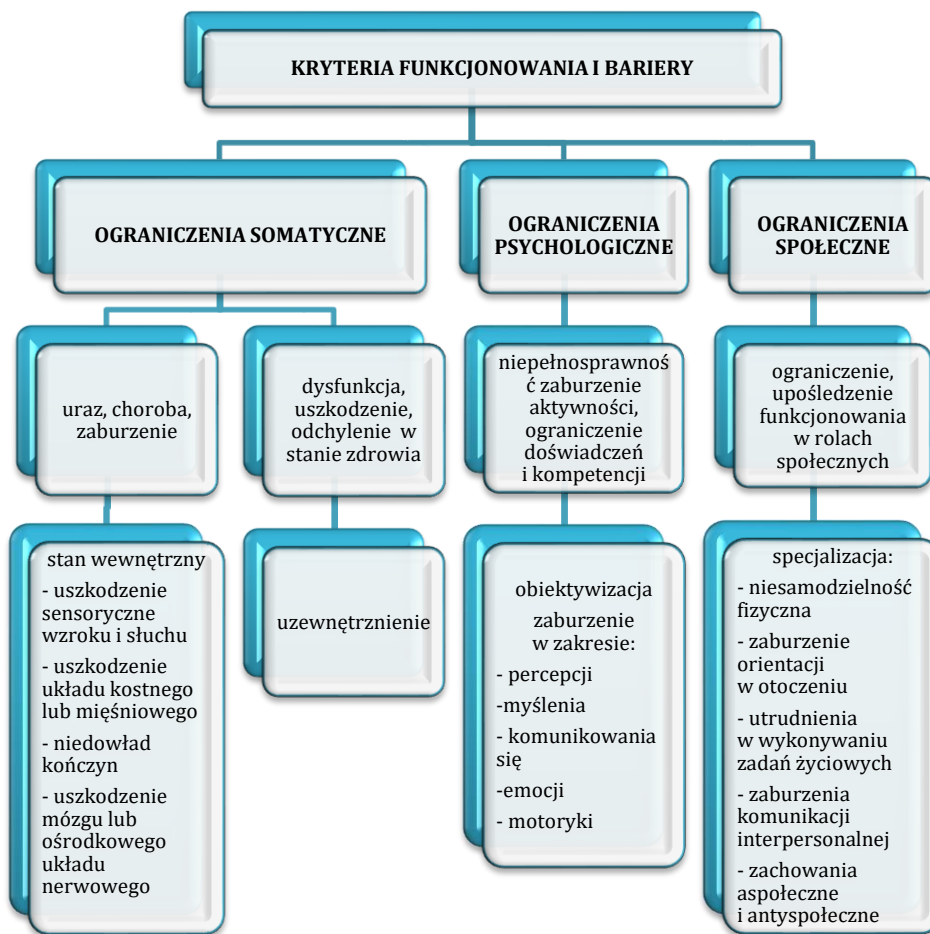
„Niepełnosprawność obejmuje różne ograniczenia funkcjonalne jednostek ludzkich w każdym społeczeństwie, wynikające z uszkodzenia zdolności wykonywania jakiejś czynności w sposób uważany za normalny, typowy dla życia ludzkiego.

¹ Art. 1 Konwencji.

² Art. 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, M. P. z 1997 r., Nr 50, poz. 475.

³ Art.2 pkt 10 Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024r. poz. 44 z późn. zm.)

Ograniczenia te mogą mieć charakter stały lub przejściowy, całkowity lub częściowy, mogą dotyczyć sfery sensorycznej, fizycznej i psychicznej⁴:

2. Rodzaje niepełnosprawności

- ◆ Obniżona sprawność sensoryczna (zmysłowa) – brak, uszkodzenia lub zaburzenia funkcji zmysłowych (są to m.in. osoby niewidome, słabowidzące, głuche, słabosłyszące, z zaburzeniami percepcji wzrokowej i słuchowej)
- ◆ Obniżona sprawność intelektualna – upośledzenie umysłowe, demencja starcza
- ◆ Obniżona sprawność funkcjonowania społecznego – zaburzenia równowagi nerwowej, emocjonalnej oraz zdrowia psychicznego
- ◆ Obniżona sprawność komunikowania się – utrudniony kontakt słowny (zaburzenia mowy, autyzm, jękanie się)
- ◆ Obniżona sprawność ruchowa – osoby z dysfunkcją narządu ruchu (wrodzoną lub nabytą)
- ◆ Mózgowe porażenie dziecięce (uszkodzenia mózgu płodu)

⁴ Dykcik „Pedagogika specjalna”, 2001, s.18

- ◆ Obniżona sprawność psychofizyczna z powodu chorób somatycznych – np. nowotwory, guz mózgu, cukrzyca, rak.

3. Symbole przyczyn niepełnosprawności

- ◆ 01-U – upośledzenie umysłowe;
- ◆ 02-P – choroby psychiczne;
- ◆ 03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu;
- ◆ 04-O – choroby narządu wzroku;
- ◆ 05-R – upośledzenie narządu ruchu;
- ◆ 06-E – epilepsja;
- ◆ 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia;
- ◆ 08-T – choroby układu pokarmowego;
- ◆ 09-M – choroby układu moczowo-płciowego;
- ◆ 10-N – choroby neurologiczne;
- ◆ 11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego;
- ◆ 12-C - całościowe zaburzenia rozwojowe.

Zbiorowość osób niepełnosprawnych została podzielona na 2 podstawowe grupy⁵:

Osoby niepełnosprawne prawnie	<ul style="list-style-type: none"> • posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez dany organ do tego uprawniony
Osoby niepełnosprawne biologicznie	<ul style="list-style-type: none"> • nie posiadają orzeczenia, ale mają (odczuwają) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania podstawowych czynności

4. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych

Uchwalona przez Sejm 1 sierpnia 1997r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych zawiera katalog dziesięciu praw osób niepełnosprawnych w tym:

- Dostęp do dóbr i usług, umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym;
- Dostęp do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych, uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny;

⁵ Dane pochodzące z opracowania GUS NSP2021

- Dostęp do wszechstronnej rehabilitacji, mającej na celu adaptację społeczną;
- Dostęp do nauki w szkołach wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej;
- Pomoc psychologiczną, pedagogiczną i inną umożliwiającą rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych;
- Pracę na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz korzystanie z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga - prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- Zabezpieczenie społeczne uwzględniające konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględnienia tych kosztów w systemie podatkowym;
- Życie w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym: dostęp do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej, swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu, dostęp do informacji, możliwości komunikacji międzyludzkiej;
- Posiadanie samorządnej reprezentacji swego środowiska oraz prawa do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych;
- Pełne uczestnictwo w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce, odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb.

Osoby niepełnosprawne to grupa osób zagrożona wykluczeniem społecznym. Grupa ta nie jest jednorodna, lecz zróżnicowana pod wieloma względami tj. stopnia i rodzaju niepełnosprawności, wieku, statusu materialnego, poziomu wykształcenia, miejsca zamieszkania. Biorąc pod uwagę zakres zjawiska, niezaprzeczalnym staje się konieczność podejmowania przez państwo, a także instytucje samorządowe i organizacje pozarządowe różnorodnych działań i wysiłków zmierzających do rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz eliminowania barier ograniczających bądź utrudniających ich funkcjonowanie w społeczeństwie. Prowadzenie działań skierowanych do osób niepełnosprawnych i ich rodzin jest niezbędnym warunkiem wspomagającym zwiększenie aktywności tej części społeczności powiatu.

Wszelkie przedsięwzięcia służące rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz przestrzeganiu praw osób niepełnosprawnych są nieodzownym czynnikiem w poprawie warunków ich życia. Oddziaływanie powinno być kierowane zarówno do osób niepełnosprawnych jak i ich rodzin poprzez zapobieganie ich izolacji i marginalizacji. Osiągnąć to można poprzez tworzenie warunków do integracji osób niepełnosprawnych z najbliższym otoczeniem społecznym, przeciwdziałanie izolacji rodzin z osobą niepełnosprawną oraz przygotowanie osób niepełnosprawnych do samodzielnego życia.

Różnorodność problemów jakie rodzi niepełnosprawność sprawia, że grupa ta powinna zajmować szczególne miejsce w polityce społecznej. Zakres i waga problemu

skłaniają i zobowiązują do działań mających na celu zagwarantowanie każdej osobie niepełnosprawnej prawa do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia, tak by niepełnosprawność nie przyczyniała się do pogłębiania dysproporcji pomiędzy osobą sprawną a niepełnosprawną.

5. Zadania Powiatu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych

Podstawę prawną do opracowania i realizacji Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych stanowi art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024r. poz. 44 z późn. zm.) oraz ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t. j. Dz.U. z 2024 r., poz. 107).

Przy opracowaniu programu wzięto również pod uwagę Konwencję ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 roku na mocy rezolucji nr 61/106. Rząd Polski podpisał ją 30 marca 2007 r., natomiast ratyfikacja Konwencji przez Polskę miała miejsce 6 września 2012 r.

W Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 r. i ratyfikowanej przez Polskę 6 września 2012 r., wskazano, iż niepełnosprawność wynika z interakcji między osobami z dysfunkcjami, a barierami wynikającymi z postaw ludzkich i środowiskowych, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa, na zasadzie równości z innymi osobami.

Zgodnie z art.35a Ustawy⁶ **do zadań powiatu należy:**

- opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:
 - ✓ rehabilitacji społecznej,
 - ✓ rehabilitacji zawodowej i zatrudniania,
 - ✓ przestrzegania praw osób niepełnosprawnych;
- współpraca z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowywaniu i realizacji programów;
- udostępnianie na potrzeby Pełnomocnika i samorządu województwa oraz przekazywanie właściwemu wojewodzie uchwalonych przez radę powiatu programów oraz rocznej informacji z ich realizacji;

⁶ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t. j. Dz. U. 2024 poz. 44 z późn. zm.)

- podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności;
- opracowywanie i przedstawianie planów zadań i informacji z prowadzonej działalności oraz ich udostępnianie na potrzeby samorządu województwa;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób;
- finansowanie z Funduszu wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w ustawie o promocji, w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu;
- dofinansowanie:
 - ✓ uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
 - ✓ sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
 - ✓ zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,
 - ✓ likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
 - ✓ rehabilitacji dzieci i młodzieży,
 - ✓ usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika;
 - ✓ zmiany samodzielnego lokalu mieszkalnego, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (Dz.U. z 2021 r. poz. 1048 oraz z 2023 r. poz. 1688), dotychczas zajmowanego przez osobę niepełnosprawną, w sytuacji braku możliwości zastosowania w tym lokalu lub w budynku racjonalnych usprawnień, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności lub jeżeli ich zastosowanie byłoby nieracjonalne ekonomicznie;
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej;
- pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych, ich szkolenie oraz przekwalifikowanie;
- przyznawanie środków, o których mowa w **art. 12a** środki na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej ust. 1 i **art. 26g** środki z Funduszu na utworzenie i utrzymywanie stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej ust. 1;
- realizacja zadań, o których mowa w **art. 26** zwrot kosztów zatrudnienia osób niepełnosprawnych, **art. 26d** zwrot kosztów zatrudnienia pracowników pomagających niepełnosprawnemu w pracy i **art. 26e** zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej;
- zlecanie zadań zgodnie z art.36 (zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych mogą być realizowane na zlecenie Funduszu przez fundacje oraz organizacje pozarządowe również na zlecenie samorządu województwa lub powiatu);

- kierowanie osób niepełnosprawnych, które wymagają specjalistycznego programu szkolenia oraz rehabilitacji leczniczej i społecznej, do specjalistycznego ośrodka szkoleniowo-rehabilitacyjnego lub innej placówki szkoleniowej;
- współpraca z organami rentowymi w zakresie wynikającym z odrębnych przepisów;
- doradztwo organizacyjno-prawne i ekonomiczne w zakresie działalności gospodarczej lub rolniczej podejmowanej przez osoby niepełnosprawne;
- współpraca z właściwym terenowo inspektorem pracy w zakresie oceny i kontroli miejsc pracy osób niepełnosprawnych.

Podsumowując:

Osoby zmagające się z niepełnosprawnością narażone są na wykluczenie społeczne oraz problemy utrudniające włączenie w życie społeczności lokalnej.

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych stanowi podstawę do opracowywania i realizacji programów celowych na rzecz osób niepełnosprawnych i pozyskiwania dodatkowych środków finansowych, m. in. w ramach programów Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środków UE i innych. Program wskazuje instytucjom i organizacjom działającym na rzecz osób niepełnosprawnych działania w kierunku profilaktyki niepełnosprawności, przeciwdziałania i łagodzenia skutków niepełnosprawności oraz aktywizacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Ważne jest podejmowanie takich działań, przez m.in. powiat, które umożliwią aktywność zawodową jak i społeczną. Wszystkie planowane działania w niniejszym Programie mają w rezultacie podnieść jakość życia osób z niepełnosprawnościami.

Założenia Ogólne Programu

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim na lata 2025-2030 jest dokumentem służącym realizacji polityki społecznej Powiatu względem osób niepełnosprawnych, poprzez łagodzenie skutków niepełnosprawności i wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w stosunku do pełnosprawnych.

Celem opracowanego Programu jest przede wszystkim aktywizacja zawodowa oraz integracja społeczna osób niepełnosprawnych oraz włączenie osób niepełnosprawnych w całą społeczność lokalną Powiatu Jarosławskiego.

W Programie wyznaczono zadania, których realizacja umożliwi pełne uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym.

Powyższe założenia realizowane będą poprzez:

- zwiększenie dostępności do usług rehabilitacyjnych;
- wsparcie rodzin z osobami niepełnosprawnymi;
- uwrażliwianie społeczeństwa na problemy niepełnosprawnych;
- zapewnienie równego dostępu do edukacji i rehabilitacji;
- promocję zdrowego stylu życia oraz prowadzenie profilaktyki zdrowotnej;
- zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin;
- wspieranie uczestnictwa w przedsięwzięciach kulturalnych, sportowych, turystycznych, rekreacyjnych i rehabilitacyjnych;
- likwidację różnego rodzaju barier;
- doskonalenie systemu wsparcia społecznego mające na celu wspieranie samorządów lokalnych w zapewnieniu opieki wytechnieniowej i asystentury osób niepełnosprawnych;
- doskonalenie systemu rehabilitacji społecznej i tworzenia systemu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, a także doskonalenie zawodowe służb społecznych;
- wspieranie społeczeństwa obywatelskiego inspirujące społeczeństwo powiatu do kreowania i realizowania polityki społecznej w ramach rozwijania współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz promocji aktywności obywatelskiej.

Ponadto, bazując na dotychczasowych doświadczeniach, Powiat Jarosławski będzie dążył do inspirowania i współpracy przy tworzeniu programów zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków, w tym promujących zdrowy styl życia oraz ochrony zdrowia psychicznego. Będzie również inicjować działania zmierzające do udoskonalania ośrodków i punktu wczesnej interwencji, powstawania grup samopomocy dla rodzin osób z niepełnosprawnościami, podwyższenia wykształcenia osób z niepełnosprawnościami oraz zwiększenia ich aktywności zawodowej i społecznej.

Powiat Jarosławski wspiera również organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych.

1. Adresaci Programu

Program skierowany jest do:

- ◆ osób niepełnosprawnych,
- ◆ rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych,
- ◆ jednostek samorządu terytorialnego,
- ◆ pracowników socjalnych, opiekunów dzieci niepełnosprawnych, a także nauczycieli oraz wychowawców.
- ◆ organizacji pozarządowych i innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego na rzecz osób niepełnosprawnych.

2. Zasięg realizacji Programu

Propozycja prezentowanych zadań, uwzględnia wszystkie grupy wiekowe osób zmagających się z niepełnosprawnością. Program uwzględnia zarówno dzieci i młodzież niepełnosprawną, jak i osoby dorosłe - mieszkańców Powiatu Jarosławskiego.

3. Współdziałanie przy realizacji Programu

Przy realizacji Programu niezbędne jest współdziałanie różnych instytucji, w tym:

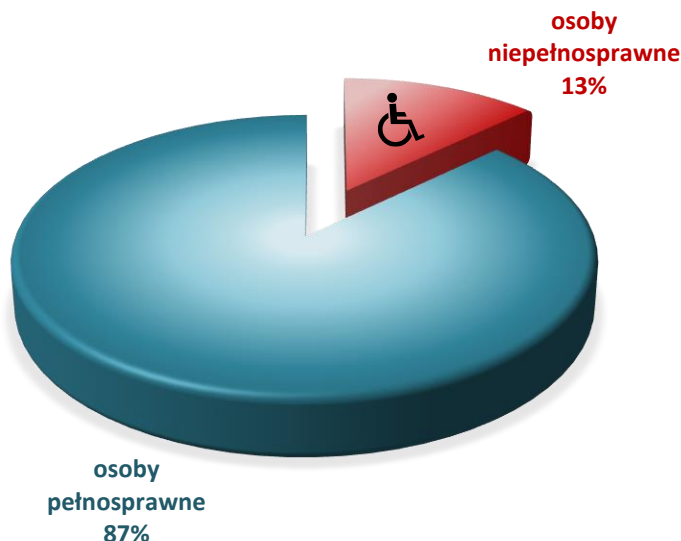
- ◆ Unii Europejskiej
- ◆ Administracji rządowej
- ◆ Administracji samorządowej i jej jednostek organizacyjnych, w tym:
 - ◆ Starostwa Powiatowego w Jarosławiu
 - ◆ Powiatowego Urzędu Pracy w Jarosławiu
 - ◆ Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu
 - ◆ Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych
 - ◆ Centrum Opieki Medycznej
 - ◆ Miejskich Ośrodków Pomocy Społecznej
 - ◆ Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej
- ◆ Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- ◆ Organizacji pozarządowych i innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego na rzecz osób niepełnosprawnych
- ◆ Organizacji pracodawców osób niepełnosprawnych
- ◆ Lokalnych mediów

Analiza Obszaru Niepełnosprawności

1. Osoby Niepełnosprawne w Polsce

Jak podaje Główny Urząd Statystyczny⁷ - liczba mieszkańców Polski wynosiła 37907700 osób, zaś liczba osób niepełnosprawnych w Polsce ogółem według stanu na dzień 31 marca 2021 r. wynosiła 5447548 osób i stanowiła 14,3% ludności kraju wobec 12,2% w 2011 r. (4697048 osób) oraz 14,3% w 2002 r.

Niepełnosprawni mieszkańcy Polski wg. NSP 2021

Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2021r.

Osoby legitymujące się prawnym potwierdzeniem niepełnosprawności tj. posiadające orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność wydane przez organ do tego uprawniony (np. Zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności, ZUS, KRUS, MON, MSWiA, MEiN) stanowiły 63,7% zbiorowości (3 471 193 osób). W rzeczywistości jest ich dużo więcej – od 4 do 7 mln.⁸ Wynika to z faktu, że istnieje wiele osób, które odczuwają ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku, ale nie posiadają prawnego orzeczenia niepełnosprawności.

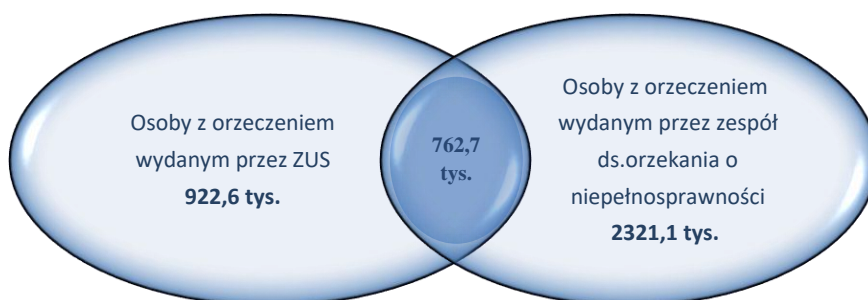
W grudniu 2023 r. w Polsce według GUS⁹ było 4 006,4 tys. osób, które posiadały ważne orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności wydane przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności albo orzeczenie o stopniu niezdolności do pracy wydane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Z tego 2 321,1 tys. osób posiadało tylko orzeczenie wydane przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności, natomiast 922,6

⁷ Dane GUS z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r. oraz z 2021r.

⁸ <https://www.gov.pl/web/popcwsparcie/ile-jest-osob-z-niepelnosprawnosciami-w-polsce>

⁹ Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Warunki życia / Ubóstwo. Pomoc społeczna / Osoby niepełnosprawne w 2023 roku

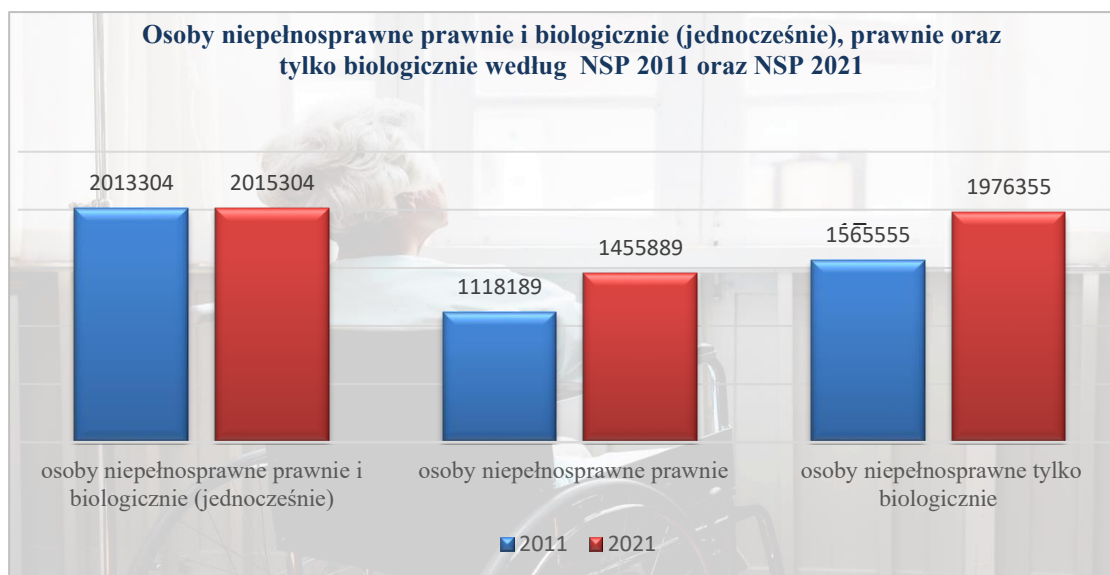
tys. osób posiadało tylko orzeczenie wydane przez ZUS. Pozostałe osoby posiadały oba orzeczenia (762,7 tys.).

Źródło: Zbiory powiatowych i miejskich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności (PZON), zbiór danych z systemów emerytalno-rentowych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS EMIR i RENTIER).

Struktura osób niepełnosprawnych prawnie była następująca: 41,3% ze stopniem umiarkowanym, 27,4% ze stopniem znacznym oraz 25,2% ze stopniem lekkim. Osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności bez określonego stopnia ze względu na wiek (do 16 roku życia) stanowiły 5,8%. W pozostałych przypadkach nie udało się określić stopnia niepełnosprawności.

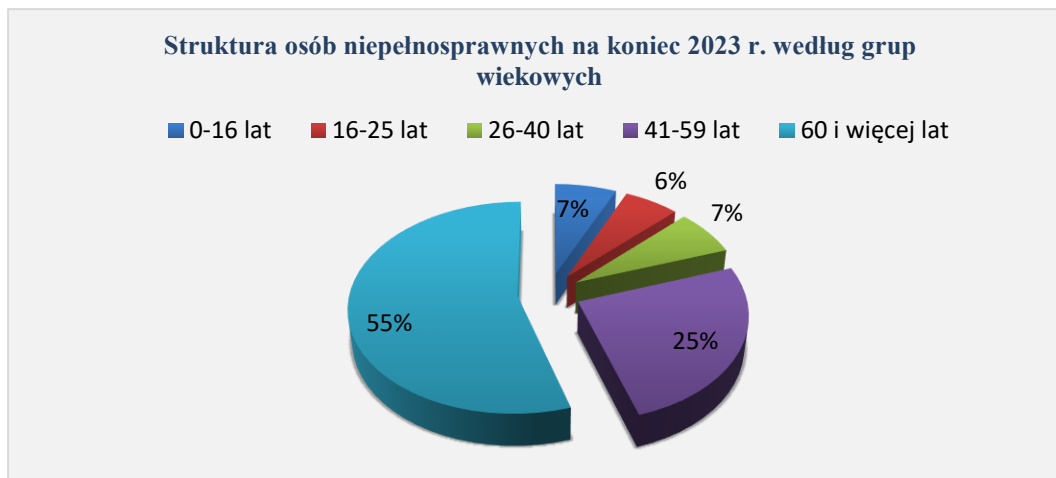
Jak wynika z danych zgromadzonych w czasie Narodowego Spisu Powszechnego w 2021 roku liczebność zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie i biologicznie (jednocześnie) wynosiła 2 015 304 osób, tylko prawnie – 1 455 889 osób, tylko biologicznie – 1 976 355 osób.

Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r. oraz z 2021 r.

W porównaniu z wynikami Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku ogólna liczba osób niepełnosprawnych zwiększyła się o 750,5 tys., tj. o 15,98%, zaś liczba osób

niepełnosprawnych prawnie zwiększyła się o 337,7 tys., tj. o 10,78%. Natomiast liczba osób niepełnosprawnych tylko biologicznie zwiększyła się o 410,8 tys., tj. o 26,24%.

Opracowanie własne na podstawie danych z poniższej tabeli

Osoby z prawnie potwierdzoną niepełnosprawnością na koniec 2023 roku

Wiek w latach	0-16	16-25	26-40	41-59	60 i więcej
Ilość osób niepełnosprawnych	238863	213495	249799	907633	1959723

Źródło: opracowanie BON na podstawie danych BAEL GUS, stan na koniec 2023 roku.

Największą grupę wśród osób z prawnie potwierdzoną niepełnosprawnością na koniec 2023 roku stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej. Analizując populację osób niepełnosprawnych pod względem zróżnicowania wieku należy także zaznaczyć, że osoby w wieku 60 lat i więcej stanowiły aż 59% ogółu osób niepełnosprawnych, zaś osoby w wieku od 16 do 59 lat stanowiły 41 % ogółu osób niepełnosprawnych.

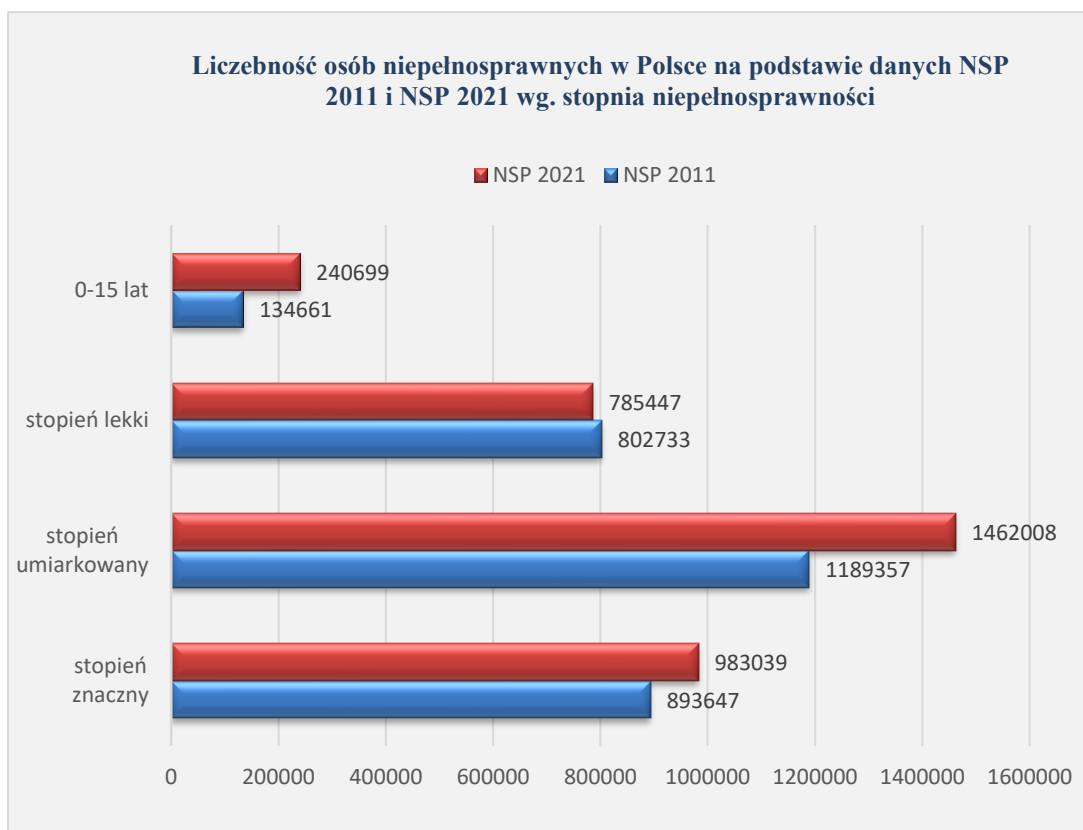

Źródło: opracowanie BON na podstawie danych BAEL GUS, stan na koniec 2023 roku.

Wśród osób niepełnosprawnych prawnie powyżej 16 roku życia można było wyróżnić osoby posiadające orzeczenie o (dane dotyczące 2023r.):

- Znacznym stopniu niepełnosprawności – 34% (1143502 osób)

- Umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – 46% (1522405 osób)
- Lekkim stopniu niepełnosprawności – 20% (665218 osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Porównując liczbę osób z niepełnosprawnościami na podstawie danych NSP z 2011 i 2021 należy podkreślić występowanie stałych trendów dotyczących tej społeczności.

Kategoria osób niepełnosprawnych	Dane NSP 2011	Dane NSP 2021
Osoby niepełnosprawne (ogółem)	4697048	5447548
Osoby niepełnosprawne (ogółem – prawnie)	3131456	3471193
Osoby niepełnosprawne o stopniu znacznym	893 647	983 039
Osoby niepełnosprawne o stopniu umiarkowanym	1 189 357	1 462 008
Osoby niepełnosprawne o stopniu lekkim	802 733	785 447
Osoby niepełnosprawne w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności	134 661	240 699

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Niemal we wszystkich kategoriach niepełnosprawności nastąpił wzrost osób legitymujących się stosownym orzeczeniem. Tylko w jednym przypadku odnotowujemy niewielki spadek. Dotyczy to osób z orzeczeniem niepełnosprawności w stopniu lekkim. Natomiast niepokoić może wzrost liczby osób w przedziale wieku 0-15 lat. W tym przypadku nastąpił znaczny wzrost osób z niepełnosprawnością.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Postęp w dziedzinie medycyny powodujący wydłużenie trwania życia i zmieniająca się sytuacja rodziny (rosnące oczekiwania lepszej jakości życia) spowodowały, że starzenie się i niepełnosprawność (również ta związana z wiekiem) stają się istotnym problemem społecznym. W wielu przypadkach skuteczna rehabilitacja oraz odpowiednie przygotowanie zawodowe mogłoby umożliwić powrót do pracy. Problemem jest jednak m.in. niespójność systemu orzecznictwa o niepełnosprawności, brak placówek kompleksowej rehabilitacji przygotowujących osoby z niepełnosprawnością do odzyskania lub uzyskania zdolności do zatrudnienia, czy też niewystarczająco skuteczny system zachęt do zatrudniania tych osób. Polska polityka gospodarcza i społeczna wymaga stworzenia kompleksowego systemu rehabilitacji, który ułatwiłby osobom z niepełnosprawnościami powrót do pracy oraz pełnego życia społecznego. Sprawnie działający system rehabilitacji zapobiegłby niepotrzebnym hospitalizacjom oraz zwiększonym kosztom opieki zdrowotnej i zabezpieczenia społecznego.

1.1. Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030

Prace nad Strategią na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030¹⁰ zostały zapoczątkowane pod koniec 2016 roku. Zobrazowały one skalę problemów, z którymi należało się zmierzyć przy tworzeniu całościowych ram polityki. Rozproszenie kompetencyjne organów odpowiedzialnych za sprawy osób z niepełnosprawnościami we wszystkich obszarach ich życia, zdiagnozowanie najistotniejszych problemów tych osób, czy w końcu ustalanie odpowiednich rekomendacji i rozwiązań, wymagało zaangażowania czasu oraz pracy wielu przedstawicieli różnych instytucji. Jednocześnie okazało się szansą

¹⁰ Załącznik do uchwały nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030 (poz. 218)

na zbudowanie systemu współpracy i pola do współdziałania różnych środowisk na rzecz poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w Polsce. Dynamiczny rozwój gospodarczy Polski (w szczególności rozwój nowych technologii, informatyzacji, inwestycji i innowacji w sektorze produkcji i usług) połączony z inwestowaniem w kapitał ludzki stworzył warunki do skutecznego włączenia osób z niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe na niespotykaną dotąd skalę. Stanowi to główny cel niniejszej Strategii. Celem Strategii jest również wdrażanie w Polsce postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169, z późn. zm.). Konwencja weszła do polskiego porządku prawnego 25 października 2012 roku. Ratyfikując Konwencję Polska zobowiązała się do wdrażania jej postanowień. Konwencja przewiduje mechanizmy zapewniające osobom z niepełnosprawnościami możliwość korzystania ze wszystkich powszechnie uznanych wolności i praw człowieka. Osoby z niepełnosprawnościami to osoby o różnych rodzajach niepełnosprawności, wymagają więc różnych instrumentów wsparcia. Polityka społeczna rządu na rzecz osób z niepełnosprawnościami uwzględnia ich potrzeby i aspiracje.

Przygotowana Strategia zakłada realizację 113 działań, kluczowych dla nowego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami.

Priorytetowe obszary to:

- 1.1.1. Niezależne życie
- 1.1.2. Dostępność
- 1.1.3. Edukacja
- 1.1.4. Praca
- 1.1.5. Zabezpieczenie społeczne
- 1.1.6. Zdrowie
- 1.1.7. Budowanie świadomości
- 1.1.8. Koordynacja.

Realizacja działań zawartych w Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami umożliwi osobom z niepełnosprawnościami niezależne życie i pełny udział we wszystkich jego sferach, w taki sposób, aby mogły funkcjonować w społeczeństwie na zasadzie równości z innymi osobami.

1.1.1. Niezależne życie

Instrumenty rehabilitacji społecznej, określone w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych zapewnić mają osobom niepełnosprawnym aktywne i pełne uczestnictwo w życiu społecznym. Rehabilitacja społeczna realizowana jest przede wszystkim przez:

- ✓ wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby z niepełnosprawnością;
- ✓ wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych;
- ✓ likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji;
- ✓ kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami z niepełnosprawnościami.

- ◆ **Warsztaty terapii zajęciowej** - Podstawową formą wspierającą proces rehabilitacji społecznej tych osób są warsztaty terapii zajęciowej (WTZ). Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych warsztat jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką stwarzającą osobom z niepełnosprawnościami niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.
- ◆ **Turnusy rehabilitacyjne** – Formą wsparcia skierowaną do osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin jest dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych. O dofinansowanie kosztów turnusu rehabilitacyjnego w roku 2023 ubiegało się 156605 osób, z tego 111959 osób niepełnosprawnych oraz 44646 opiekunów osób niepełnosprawnych. Dofinansowanie zostało przyznane dla ogółem 101109 osób na łączną kwotę 155033184,00 zł. Na realizację zadania w zakresie dofinansowania turnusów rehabilitacyjnych 375 samorządów wypłaciło kwotę 140396296,00 zł na rzecz 87772 osób, z czego: na rzecz 52878 dorosłych osób niepełnosprawnych 91490667,00 zł i na rzecz 8390 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej 15919219,00 zł oraz kwotę 32986410,00 zł na rzecz 26504 opiekunów. Przeciętne dofinansowanie na osobę wyniosło 1600,00 zł.
- ◆ **Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych** – Osoby niepełnosprawne ubiegające się o dofinansowanie w roku 2023 złożyły 39107 wniosków na łączną kwotę 343379897 zł. Starostowie 380 powiatów podpisali 27140 umów na wartość 145124355 zł. Beneficjentom w liczbie 26316 osób zostały wypłacone środki na likwidację barier w kwocie 137397443 zł.
- ◆ **Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze** – Osoba niepełnosprawna może złożyć wniosek o dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze¹¹. Do samorządów wpłynęło 299850 wniosków od osób indywidualnych na łączną kwotę 536272385,00 zł, po rozpatrzeniu których 380 samorządów wypłaciło kwotę 307616345,00 zł na rzecz 166360 osób, w tym dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego obejmowało wypłaty w ramach 7201 osób na kwotę 16165786,00 zł.
- ◆ **Usługi tłumacza języka migowego lub tłumacza -przewodnika¹²** – Przedmiotowe wsparcie następuje na pisemny wniosek, złożony we właściwym ze względu na miejsce zamieszkania, powiatowym centrum pomocy rodzinie. W 2023 rok osoby niepełnosprawne ubiegające się o dofinansowanie złożyły 70 wniosków na łączną kwotę 424966 zł. Starostowie 27 powiatów przyznali dofinansowanie 52 beneficjentom na kwotę 151641 zł.

¹¹Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie (Dz. U. z 2019 r. poz. 1267 z późn. zm.).

¹² Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 926 z późn. zm.)

Program „Od zależności ku samodzielności”

Celem głównym Programu jest umożliwienie osobom z zaburzeniami psychicznymi przezwyciężenie trudnej sytuacji życiowej w jakiej się znalazły, której własnym staraniem, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości nie są w stanie samodzielnie pokonać.

Model Programu jest nastawiony na podniesienie poziomu świadomości osób z zaburzeniami psychicznymi o tkwiących w nich możliwościach oraz przysługujących im prawach co, jak się zakłada, zwiększy pewność siebie oraz umocni ich pozycję, jak również pomoże w lepszym wykorzystaniu potencjalnych możliwości.

W ramach celu głównego wyznaczone są następujące Moduły:

- ◆ **MODUŁ I – WSPARCIE RODZIN OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI** Moduł ma na celu umożliwienie dostępu dla rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi do różnych usług np. okresowe zastąpienie w sprawowaniu funkcji rodzicielskich, inicjowanie grup samopomocowych rodziców.
- ◆ **MODUŁ II – SAMOPOMOC** Celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.
- ◆ **MODUŁ III – UMOŻLIWIENIE OSOBOM Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI ZDOBYWANIA KOMPETENCJI NIEZBĘDNYCH DO SAMODZIELNEGO ŻYCIA** Moduł ma na celu rozwój umiejętności, które przyczynią się do uzyskania możliwie jak najpełniejszej samodzielności w codziennym funkcjonowaniu osób z zaburzeniami psychicznymi.
- ◆ **MODUŁ IV – INTEGRACJA I INNOWACYJNOŚĆ** Moduł ma na celu inicjowanie i wdrażanie nowych form wsparcia środowiskowego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, a zwłaszcza przez jednostki organizacyjne służb pomocy społecznej.

Działania o charakterze programowym i legislacyjnym.

Problem niepełnosprawności nie dotyczy wyłącznie samych osób niepełnosprawnych, ale również ich opiekunów. Opieka nad osobą niepełnosprawną jest w różnym stopniu absorbująca dla opiekuna, który często rezygnuje z własnej aktywności zawodowej. W związku z tym podjęto szereg działań o charakterze programowym i legislacyjnym.

W 2019 r. utworzono Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych (SFWON) zgodnie z ustawą z dnia 23 października 2018 r. – obecnie **Fundusz Solidarnościowy (FS)**¹³ (Dz.U. 2024.1848).

Programy w ramach Funduszu Solidarnościowego.

- ◆ **„Opieka wytchnieniowa”** – w ramach Funduszu Solidarnościowego, który jest aktualnie realizowany i ukierunkowany na wsparcie w szczególności opiekunów osób niepełnosprawnych jest „Opieka wytchnieniowa”. Program dotyczy wsparcia członków rodziny lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz osobami z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniami równoważnymi. Celem programu jest zapewnienie doraźnej, czasowej pomocy w formie usług opieki wytchnieniowej

¹³ Ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U.2024.1848)

członkom rodziny lub opiekunom, sprawującym bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności, które z różnych powodów nie mogą korzystać z usług w innych ośrodkach wsparcia. Jednym z jego celów jest wzmocnienie dotychczasowego systemu wsparcia poprzez zapewnienie uczestnikom Programu usług opieki wytchnieniowej w ramach pobytu dziennego w miejscu wskazanym przez uczestnika Programu lub jego opiekuna prawnego, które otrzyma pozytywną opinię gminy/powiatu realizującego Program. Celem Programu jest także świadczenie usługi opieki wytchnieniowej, w ramach pobytu całodobowego w ośrodku wsparcia, w ośrodku /placówce zapewniającej całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym wpisaną do rejestru właściwego wojewody lub w innym miejscu wskazanym przez uczestnika Programu lub jego opiekuna prawnego, które otrzyma pozytywną opinię gminy/powiatu realizującego Program.

- ◆ **Program „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”** – Celem Programu jest zapewnienie wsparcia osobom niepełnosprawnym w formie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych; poprawa jakości oraz dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych w wieku do 75 roku życia ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz dla dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności.
- ◆ **Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”** – Program zapewnia usługę asystenta w wykonywaniu codziennych czynności oraz w funkcjonowaniu w życiu społecznym, dedykowaną osobom z niepełnosprawnościami, posiadającym orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie równoważne. Jednym z celów Programu jest ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz stymulowanie osoby niepełnosprawnej do podejmowania aktywności i umożliwienie realizowania prawa do niezależnego życia, a także przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność oraz wykluczeniu społecznemu.
- ◆ **Program „Centra opiekuńczo-mieszkalne”** - celem tego Programu jest wsparcie osób niepełnosprawnych o dodatkowe usługi w postaci zapewnienia możliwości zamieszkania w formie pobytu dziennego lub całodobowego. Program zmierza do stworzenia warunków dla jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego/powiatowego, pozwalających na tworzenie i utrzymanie placówek pobytu osób z niepełnosprawnościami. Centra opiekuńczo-mieszkalne przeznaczone są dla dorosłych osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, które w centrum otrzymają różnorodne wsparcie oraz będą miały stworzone warunki do niezależnego, samodzielnego i godnego funkcjonowania na miarę swoich możliwości i potrzeb.

Mieszkania

Mieszkania osób z niepełnosprawnościami powinny być dostosowane do ich indywidualnych potrzeb wynikających z ograniczonej sprawności. Tymczasem otrzymanie kompleksowej pomocy wymaga umiejętności poruszania się między systemami wsparcia. Co więcej, ze względu na długi czas oczekiwania na pomoc systemową, osoby

z niepełnosprawnościami często zmuszone są korzystać z usług sektora prywatnego. Obecnie w Polsce osoba potrzebująca wsparcia w codziennym funkcjonowaniu może otrzymać wsparcie w formie całodobowej, dziennej lub środowiskowej. Odpowiedzią na potrzebę uzupełnienia systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami o dodatkowe usługi w postaci zapewnienia możliwości zamieszkiwania w formie pobytu dziennego lub całodobowego, jest wymieniony wyżej Program pn. „Centra opiekuńczo-mieszkalne”. Osoby z niepełnosprawnościami otrzymają w Centrum różnorodne wsparcie (np. w zakresie zaspokojenia potrzeb zdrowotnych, pielęgnacyjnych, zapobiegania wtórnym powikłaniom, stymulowania i rozwijania sprawności ruchowej, kompetencji poznawczych oraz społecznych), mają również stworzone warunki do niezależnego, samodzielnego i godnego funkcjonowania na miarę swoich możliwości i potrzeb.

1.1.2. Dostępność

Dostęp do przestrzeni publicznej stanowi gwarancję korzystania z pełni praw obywatelskich każdej osoby niepełnosprawnej. Zakres i kierunek podejmowanych działań w tym zakresie wyznacza art. 9 Konwencji [Organizacji Narodów Zjednoczonych] o prawach osób niepełnosprawnych. Wyniki Badania potrzeb osób niepełnosprawnych przeprowadzonego przez PFRON w 2017 r. wskazują na najczęściej spotykane przez poszczególne grupy osób z niepełnosprawnościami bariery w obszarze dostępności¹⁴:

- ◆ **Osoby niewidome i słabowidzące** – za najmniej dostosowane do potrzeb osób niewidomych lub niewidzących uznano obiekty sportowe i rekreacyjne oraz inne obiekty użyteczności publicznej (np. sklepy, poczta, banki) – odpowiednio 49% oraz 54% badanych z dysfunkcją wzroku uznało, że jeżeli są one dostosowane to tylko w niewielkiej części;
- ◆ **Osoby niesłyszące** – osoby z dysfunkcją słuchu i posługujących się językiem migowym na temat dostosowania przestrzeni publicznej do ich potrzeb są bardziej krytyczne niż w grupie osób z dysfunkcją narządu wzroku. W każdym typie ocenianych obiektów użyteczności publicznej uznawało, że w dużej części lub nawet wszystkich obiektach tego typu nie ma możliwości posługiwania się językiem migowym. Najgorzej wypadły pod tym względem obiekty kultury (72%), obiekty służby zdrowia (72%), inne obiekty użyteczności publicznej, jak sklepy, poczta, banki (72%) oraz obiekty sportowe i rekreacyjne (71%).
- ◆ **Osoby z dysfunkcją narządu ruchu** – opinie osób z dysfunkcją ruchu wskazują na utrzymywanie się problemu niedostosowania przestrzeni publicznej pod względem architektonicznym do ich potrzeb. Najmniej barier architektonicznych dostrzegano w obiektach służby zdrowia (42%) osób z dysfunkcją ruchu przyznało, że napotyka na bariery architektoniczne tylko w niewielkiej części tego rodzaju obiektów lub wcale. Badani dość dobrze postrzegali dostosowanie urzędów (38%), obiektów kultury, komunikacji

¹⁴ Badanie potrzeb osób z niepełnosprawnościami (styczeń-kwiecień 2017), Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Warszawa 2018

czy sportowych i rekreacyjnych (po 36%). W obszarze przestrzeni fizycznej podstawowe zagadnienia stanowią kwestie dotyczące dostosowania obiektów budowlanych. Wiele budynków mieszkalnych – zwłaszcza wybudowanych przed 1995 r. – nie jest dostępnych dla osób starszych i z niepełnosprawnościami, przez np. brak wind i odpowiednich dojazdów do budynków. Niestety również wiele budynków o charakterze publicznym (w tym urzędów) nie jest dostępnych dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Szczególne znaczenie dla osób z niepełnosprawnością ruchową ma dostępność infrastruktury transportowej i komunikacyjnej, w tym równy dostęp osób niepełnosprawnych do środków transportu publicznego. Brakuje pochylni, ramp, wind, komunikatorów głosowych czy rozkładów jazdy w formie dostępnej dla osób niewidomych. Istotnym problemem jest również niepełne dostosowanie zmodernizowanych w ostatnich latach budynków.

Istotny jest także dostęp do informacji z wykorzystaniem usług o charakterze elektronicznym. Osoby z niepełnosprawnościami mają problem z samodzielnym korzystaniem ze źródeł internetowych, jak i innych urządzeń interaktywnych. Tymczasem poziom istniejących rozwiązań technicznych umożliwia wytworzenie zasobów, które będą w pełni dostępne dla wszystkich odbiorców (w tym osób z dysfunkcjami wzroku, ruchu, czy słuchu). Sejm RP w 2019 r. przyjął ustawę o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 848, z późn. zm.), wdrażając dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2102 w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego (Dz. Urz. UE L 327 z 02.12.2016 r., str. 1). Ustawa po zmianach z dnia 19 lipca 2019 roku o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami określa m.in. wymagania dotyczące treści, przeglądu i aktualizacji deklaracji stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych oraz ich publikacji¹⁵.

◆ Program rządowy „Dostępność plus”

W ramach prospołecznych działań polskich władz Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju sporządziło „Program Dostępność Plus”. Został on wprowadzony uchwałą Rady Ministrów nr 102/2018 z dnia 17 lipca 2018 r. Jego zadaniem jest zainicjowanie działań prowadzących do zniesienia barier oraz aktywizacji osób niepełnosprawnych. Pozwoli to tej grupie obywateli korzystać z wszelkich dóbr społecznych dostępnych do tej pory wyłącznie dla pełnosprawnej części społeczeństwa. Wpisuje się to w ogólnie pojętą politykę wyrównywania szans i jest jednym z zasadniczych jej elementów.

Głównym założeniem przedmiotowej inicjatywy rządowej jest podniesienie jakości życia i zapewnienie niezależności osobom o szczególnych potrzebach (w tym osobom niepełnosprawnym) poprzez poprawę dostępności:

- przestrzeni publicznej,
- architektury,
- transportu,

¹⁵ Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. 2024,1411)

- produktów i usług.

Program Dostępność Plus to pierwsze i kompleksowe ujęcie tematyki dostępności w Polsce. Jego celem jest zapewnienie swobodnego dostępu do dóbr, usług oraz możliwości udziału w życiu społecznym i publicznym osób o szczególnych potrzebach.

Dostosowanie infrastruktury w obszarze opieki zdrowotnej i kultury do potrzeb osób niepełnosprawnych. Większość przychodni i praktyk lekarskich posiadała toalety przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych (77,8%) oraz pochylnie, podjazdy lub platformy ułatwiające wejście do budynku (65,9%). W aptekach i punktach aptecznych najczęściej występującym udogodnieniem dla osób niepełnosprawnych były pochylnie, podjazdy lub platformy, ułatwiające wejście do budynku (55,9%). W wymienionych placówkach, działających w obszarze opieki zdrowotnej, najrzadziej występowały udogodnienia dla osób niedosłyszących i niesłyszących.

Wśród podmiotów działających w obszarze kultury najwięcej przystosowań do potrzeb osób niepełnosprawnych było w centrach, domach, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach (94,3%). Ponad 92% tych podmiotów posiadało udogodnienia przy wejściu i blisko 71% udogodnienia wewnątrz budynku. Nieco ponad 49% bibliotek publicznych posiadało udogodnienia dla osób niepełnosprawnych.

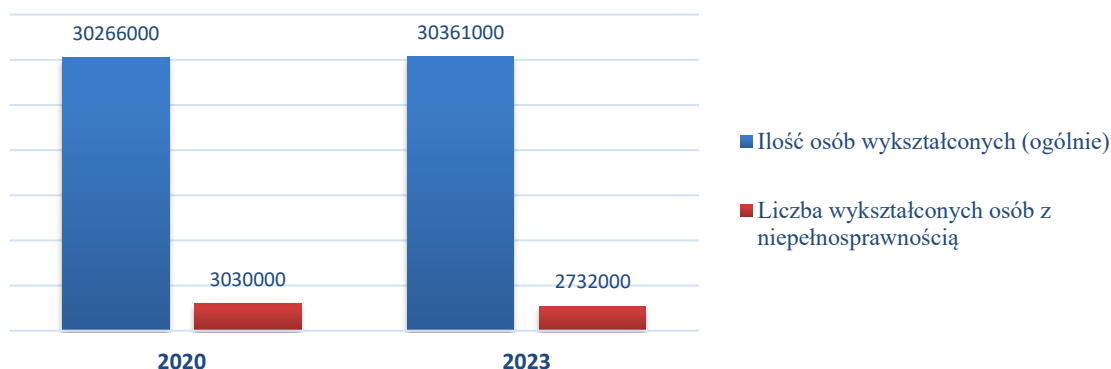
Przestrzeń publiczna dla osób z niepełnosprawnościami niewątpliwie nadal wymaga intensywnych działań na rzecz zwiększenia poziomu jej dostępności.

1.1.3. Edukacja

System edukacji pełni zasadniczą rolę w procesie aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami oraz przygotowania do podjęcia w przyszłości zatrudnienia i prowadzenia niezależnego życia.

Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych niestety, nieznacznie zmalał w latach 2020-2023, w przeciwieństwie do ogółu ludności.

Ilość osób wykształconych w wieku 16 lat i więcej według BAEL

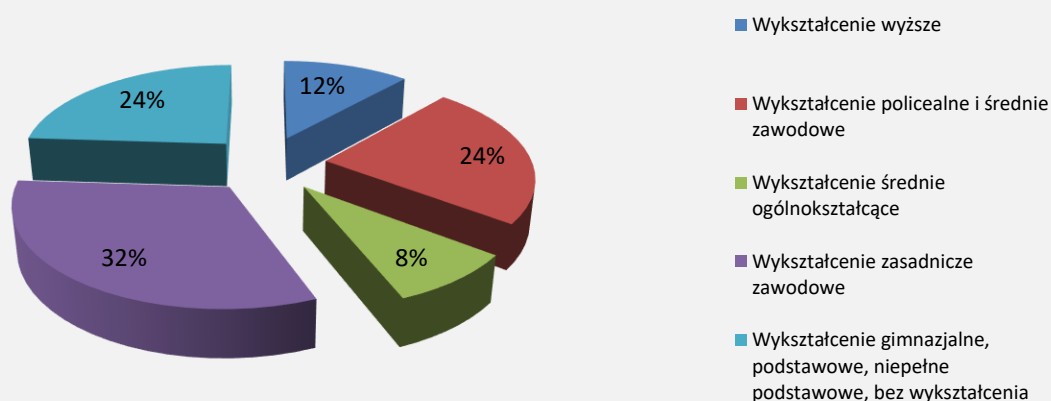
Wyszktałenie osób niepełnosprawnych na tle wykształcenia ludności ogółem

	Poziom wykształcenia	Wykształcenie wyższe	Wykształcenie policealne i średnie zawodowe	Wykształcenie średnie ogólnokształcące	Wykształcenie zasadnicze zawodowe	Wykształcenie gimnazjalne, podstawowe, niepełne podstawowe, bez wykształcenia
2020	Ludność ogółem	25,1%	24,2%	9,8%	23,7%	17,1%
2020	Osoby niepełnosprawne prawnie w wieku 16 lat i więcej	10,8%	23,4%	7,1%	31,3%	27,4%
2022	Ludność ogółem	29,9%	23,9%	11,0%	21,2%	13,9%
2023	Osoby niepełnosprawne prawnie w wieku 16 lat i więcej	11,6%	23,7%	8,6%	32,1%	24,0%

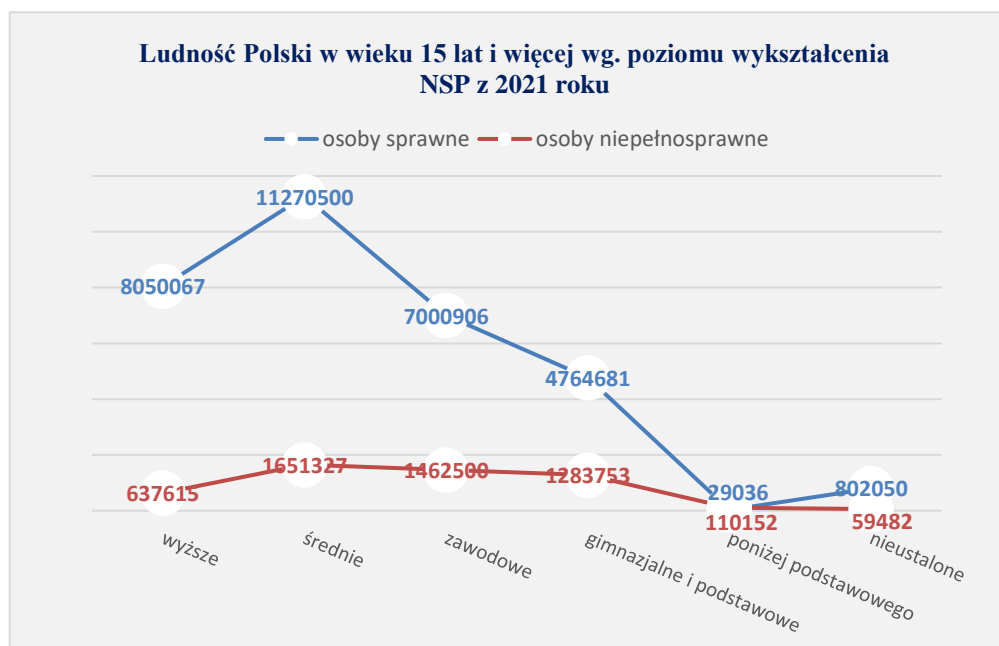
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15-89 lat według poziomu wykształcenia na koniec IV kwartału 2023 roku.

Nastąpiło jedynie zwiększenie się odsetka osób niepełnosprawnych z wykształceniem wyższym (o 0,8 p. p.) oraz wykształceniem policealnym i średnim zawodowym jedynie (o 0,3 p. p.), natomiast ze średnim ogólnokształcącym (o 1,5 p.p.). Ponadto znacząco zmniejszył się odsetek osób z wykształceniem najniższym (gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym lub bez wykształcenia) bo aż o 3,4 p. p. Poziom wykształcenia ogółu ludności jest znacznie wyższy niż w przypadku osób niepełnosprawnych. Podczas gdy prawie 54% ogółu ludności legitymuje się wykształceniem co najmniej policealnym i średnim zawodowym, to wśród osób z niepełnosprawnościami ta wartość nieznacznie przekracza 35%.

Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych w Polsce wg. NSP 2021

Źródło: opracowanie BON na podstawie danych BAEL GUS, stan na koniec 2023 roku.

Źródło: opracowanie GUS na podstawie Powszechnego Spisu Ludności w 2021 roku.

W roku szkolnym 2022/2023 sytuacja ta dla poszczególnych typów szkół potwierdzała gorszy niż ogół społeczeństwa poziom wykształcenia wśród osób z niepełnosprawnościami.

W specjalnych szkołach podstawowych uczyło się 53,5 tys. dzieci. Ponadto do oddziałów przy szkołach podstawowych ogólnodostępnych uczęszczało 126,4 tys. uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Łączna liczba dzieci z niepełnosprawnościami, które zostały objęte kształceniem specjalnym na poziomie podstawowym wynosiła 179,9 tys., (6,0% ogólnej liczby dzieci), z czego 68,8% stanowili chłopcy. Spośród 3,4 tys. dzieci nauczanych indywidualnie było 45,4% dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze i specjalne ośrodki wychowawcze były prowadzone dla uczniów, którzy posiadali orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane ze względu na niepełnosprawność, ale z jej powodu nie mogli uczęszczać do przedszkola lub szkoły w miejscu zamieszkania. W roku szkolnym 2023/24 funkcjonowało 350 takich placówek. Spośród 22,5 tys. dostępnych miejsc wykorzystano 45,0%. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną stanowiły 54,3% wychowanków. Ponadto ośrodki zapewniały opiekę dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami sprzężonymi (28,5%), niesłyszącej i słabosłyszącej (5,1%) oraz niewidomej i słabowidzącej (3,6%).

Ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze to placówki umożliwiające realizację obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, posiadającym orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności była niepełnosprawność intelektualna, posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. W dniu 30 września 2023 r. 192 ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze udostępniały 8,3 tys. miejsc, z których 75,2% było wykorzystanych. Placówki zapewniały udział w zajęciach wychowankom z niepełnosprawnościami sprzężonymi (3,4 tys.) oraz wychowankom z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim (2,6 tys.).

Edukacja młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi na poziomie ponadpodstawowym była realizowana przede wszystkim w szkołach specjalnych. Największą część szkół specjalnych stanowiły te, które oferowały przygotowanie do konkretnego zawodu: specjalne szkoły przysposabiające do pracy i specjalne szkoły branżowe I stopnia. Wszystkie szkoły specjalne kształciły 29,8 tys. osób. Ponadto w oddziałach uczyło się 35,0 tys. uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym 44,5% osób w oddziałach 9 przy liceach ogólnokształcących, 33,2% osób w oddziałach przy technikach oraz 21,7% osób w oddziałach przy branżowych szkołach I stopnia. Łączna liczba dzieci i młodzieży objętej kształceniem specjalnym na poziomie ponadpodstawowym wynosiła 64,8 tys. osób i stanowiła 3,4% ogólnej jej liczby.

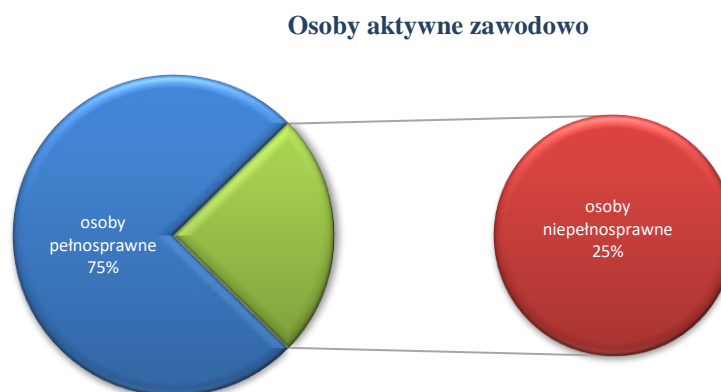
Do szkół policealnych uczęszczało 282 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Głównie były to szkoły specjalne (251 uczniów).

W roku akademickim 2023/24 w uczelniach kształciło się 21,9 tys. osób z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności (1,8% ogólnej liczby studentów), a ukończyło je 5,3 tys. osób (1,8% ogólnej liczby absolwentów).

Wśród doktorantów 15,4% stanowiły osoby z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności (0,5 tys. osób).

Poziom wykształcenia ma również bezpośredni wpływ na aktywność zawodową.

Osoby pełnosprawne w wieku 15–89 lat aktywne zawodowo w IV kwartale 2023 roku stanowiły 58,0%, natomiast osoby niepełnosprawne w wieku 15–89 lat aktywne zawodowo stanowiły 19%¹⁶.

Źródło: opracowanie GUS na podstawie Powszechnego Spisu Ludności w 2021 roku

1.1.4. Praca

Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2021 wynika, że znacznie więcej osób poinformowało o wykonywaniu pracy zawodowej, niż miało to miejsce z w 2018 roku zgodnie z przedstawionymi danymi przez BAEL GUS, z których wynika, że osób z potwierdzoną prawnie niepełnosprawnością jest o 61,2% mniej.

¹⁶ Według danych z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności Polski przeprowadzonego kwartalnie przez Główny Urząd Statystyczny

Status osób niepełnosprawnych na rynku pracy w roku 2021

Ogółem niepełnosprawnych	Status osób niepełnosprawnych			
	Pracujący	Bezrobotni	Bierni zawodowo	Nieustalony status
5 198 829	1 109 265	61 061	3 970 819	57 684

Źródło: opracowanie GUS na podstawie Powszechnego Spisu Ludności w 2021 roku

Źródło: opracowanie GUS na podstawie Powszechnego Spisu Ludności w 2021 roku

Aktualnie sytuacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami kształtuje się jednak cały czas zdecydowanie mniej korzystnie niż wśród ogółu ludności w wieku 15-89 lat według BAEL. Potwierdzają to dane za 2022 rok w zakresie:

- wyższej stopy bezrobocia wśród niepełnosprawnych (5,3%) niż ogółu ludności w wieku 18-59/64 lat (3,0%)¹⁷
- niższego współczynnika aktywności zawodowej wśród niepełnosprawnych (20,1%) niż ogółu ludności w wieku 15-89 (58,0%); należy jednak podkreślić, w przypadku osób niepełnosprawnych współczynnik ten zwiększył się na przestrzeni lat 2017-2022 o 2,7 p. p., co sprawiło, że zmniejszyła się nieco różnica w tym zakresie między ogółem ludności, a niepełnosprawnymi;
- niższego wskaźnika zatrudnienia wśród niepełnosprawnych (19,0%) niż ogółu ludności w ogółu ludności w wieku 15-89 (56,3%); należy dodatkowo podkreślić, że w przypadku osób niepełnosprawnych choć współczynnik ten zwiększył się na przestrzeni lat 2017-2022 o 3,1 p.p., to różnica pomiędzy ogółem ludności a osobami niepełnosprawnymi pozostała na tym samym poziomie i wynosiła 37,3 p.p.

¹⁷ Patrz: Bezrobocie rejestrowane w Polsce. Raport za 2022 rok (<https://psz.praca.gov.pl/documents/10828/20671751/2022%20Bezrobocie%20rejestrowane.pdf/30c897d2-2e67-4a82-92f9-2c6ced357874?t=1681202335897>)

W 2022 roku, zgodnie z publikacją Departamentu Rynku Pracy Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej¹⁸ wśród bezrobotnych z niepełnosprawnością dominowały następujące kategorie:

- osoby, które nie posiadały prawa do zasiłku (86%);
- osoby mające co najwyżej wykształcenie zasadnicze zawodowe/branżowe (62,5%);
- osoby mające ponad 45 lat (62,4%);
- mężczyźni (55,5%);
- osoby pozostające bez pracy powyżej 1 roku (49,7%);
- osoby mające staż pracy dłuższy niż 10 lat (36,7%).

Wysoki odsetek osób niepełnosprawnych pozostających bez pracy powyżej 1 roku (tj. zarejestrowana w ewidencji PUP ponad 12 miesięcy) potwierdza m.in. niską skuteczność działań prowadzonych przez PUP w zakresie aktywizacji zawodowej tej grupy. W ocenie NIK uniemożliwiała ona trwały powrót osób niepełnosprawnych na rynek pracy, co wynikało głównie z niechęci pracodawców do zatrudniania osób niepełnosprawnych, braku faktycznego zainteresowania podjęciem zatrudnienia przez część osób niepełnosprawnych, ale też braku spójnej polityki rynku pracy.¹⁹

Podobne wnioski w zakresie tego, że obecne działania na rzecz aktywizowanych osób z niepełnosprawnościami są niewystarczające, sformułowano w „Strategii na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2021-2030”.

Dodatkowo należy podkreślić, że w przypadku bezrobotnych z niepełnosprawnością obserwowany jest zróżnicowany udział w ogólnej liczbie bezrobotnych w poszczególnych regionach. Wartości te wahają się od 5,2% w województwie kujawsko-pomorskim do nieco ponad 10% w lubuskim. Różnie dotyczą również odmiennej sytuacji związanej z możliwością podjęcia pracy. Przejawia się to zróżnicowanym (choć tylko w niewielkim stopniu) udziałem ofert pracy dla bezrobotnych z niepełnosprawnością wśród ofert pracy ogółem w 2022 roku. Najlepiej sytuacja kształtuje się w województwie podkarpackim, w którym wśród ofert 3,6% stanowią ogłoszenia adresowane do bezrobotnych osób niepełnosprawnych.

Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym

Wskaźnik/współczynnik dotyczący osób niepełnosprawnych w wieku 16-89 lat	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Współczynnik aktywności zawodowej (niepełnosprawni)	17,4%	17,1%	17,1%	17,4%	19,5%	20,1%
Wskaźnik zatrudnienia (niepełnosprawni)	15,9%	15,9%	16,0%	16,5%	18,4%	19,0%
Wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku 15-89 lat według BAEL (dane średnioroczne)	53,2%	53,9%	54,1%	54,0%	55,8%	56,3%
Stopa bezrobocia (ogółem) (ludność w wieku 15-89 lat według BAEL (dane średnioroczne)	4,9%	3,9%	3,3%	3,2%	3,4%	2,9%
Stopa bezrobocia (niepełnosprawni)	7,8%	7,5%	7,1%	4,6%	4,6%	5,4%

Źródło: opracowanie BON na podstawie danych BAEL GUS

¹⁸ Patrz: Bezrobotni z niepełnosprawnością – raport za 2022 rok; (https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy/bezrobocierejestrowane/?p_p_id=101_INSTANCE_NdWEmSW4euAS&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column1&p_p_col_pos=2&p_p_col_count=3&p_r_p_564233524_resetCur=true&_101_INSTANCE_NdWEmSW4euAS_navCategoryId=16082097).

¹⁹ NIK, Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych przez Powiatowe Urzędy Pracy, Informacja o wynikach kontroli, 2021.

Jak wynika z danych przedstawionych przez BAEL GUS możemy zauważyć wzrost aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnością w stosunku do lat ubiegłych, które w zasadzie nie ulegały zmianom. Mamy tendencję wzrostową w kwestii aktywności zawodowej oraz zatrudnienie, natomiast znaczący spadek stopy bezrobocia wśród osób z niepełnosprawnością.

W 2023r. liczba osób zatrudnionych z potwierdzoną prawnie niepełnosprawnością wynosiła 484 tys. 430 tys. stanowiły osoby niepełnosprawne zatrudnione w sektorze publicznym i prywatnym, a pracujące na własny rachunek stanowiły 50 tys.

W 2023 roku najbardziej aktywne zawodowo były osoby niepełnosprawne w przedziale wiekowym między 35-44 lata. W najtrudniejszej sytuacji znajdują się młode osoby niepełnosprawne, ale może to wynikać z kontynuowania nauki szkolnej. W odniesieniu do zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami wyróżnia się otwarty i chroniony rynek pracy. W skład chronionego rynku pracy wchodzi: Zakłady Aktywności Zawodowej (ZAZ) i Zakłady Pracy Chronionej (ZPCH).

Współczynnik aktywności zawodowej w poszczególnych przedziałach wiekowych

Przedział wiekowy	Współczynnik aktywności zawodowej	Wskaźnik zatrudnienia
16-24 lata	15,7%	14,8%
25-34 lata	38,5%	35,6%
35-44 lata	39,6%	36,3%
45-54 lata	38,7%	36,7%
55-64 lata	26,2%	25,6%
65 lat i więcej	2,4%	2,4%

Źródło: opracowanie BON na podstawie danych BAEL GUS

1.1.5. Zabezpieczenie społeczne

Populacja osób z niepełnosprawnościami jest zróżnicowana (ze względu na wiek, rodzaj schorzeń, miejsce zamieszkania, poziom wykształcenia, sytuację rodzinną i ekonomiczną itp.). Diagnozę potrzeb tych osób należy przeprowadzić z uwzględnieniem tej różnorodności oraz biorąc pod uwagę funkcjonujący obecnie system. Konieczne jest uwzględnienie takich kwestii jak świadczenia materialne i niematerialne stanowiące podstawę systemu zabezpieczenia społecznego.

Sytuacja materialna osób niepełnosprawnych jest trudna. W celu poprawy ich sytuacji podjęto działania ukierunkowane na wzrost świadczeń wspierających osoby, znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji.

Poniżej przedstawiamy, jakie świadczenia dla osób niepełnosprawnych oraz osób opiekujących się nimi przewidują obecnie przepisy.

Osoby **niepełnosprawne** mają prawo do:

◆ **Zasiłku pielęgnacyjnego**

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Wsparcie to może zostać udzielone:

- ✓ dziecku z orzeczeniem o niepełnosprawności;
- ✓ osobie niepełnosprawnej, która ukończyła 16 lat i posiada orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- ✓ osobie niepełnosprawnej, która ukończyła 16 lat i posiada orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, pod warunkiem, że niepełnosprawność powstała przed ukończeniem 21. roku życia;
- ✓ osobie, która ukończyła 75 lat.

◆ **Dodatku pielęgnacyjnego**

Świadczenia dla osób niepełnosprawnych obejmują także dodatek pielęgnacyjny. Nie należy mylić go z zasiłkiem pielęgnacyjnym – są to dwa różne świadczenia. Dodatek pielęgnacyjny przysługuje osobie, która:

- ✓ Jest całkowicie niezdolna do pracy oraz do samodzielnej egzystencji – osoby, które na skutek stanu zdrowia są całkowicie niezdolne zarówno do wykonywania jakiejkolwiek pracy zarobkowej, jak i do prowadzenia samodzielnego życia, mogą ubiegać się o ten dodatek;
- ✓ Ukończyła 75 lat – niezależnie od stanu zdrowia, prawo do dodatku pielęgnacyjnego przyznawane jest automatycznie po ukończeniu 75. roku życia.

◆ **Świadczenia pielęgnacyjnego**

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje na osobę z niepełnosprawnościami, która nie ukończyła 18 lat.

Świadczenie pielęgnacyjne pobierać mogą m.in.:

- ✓ matka lub ojciec;
- ✓ opiekun faktyczny dziecka;
- ✓ rodzina zastępcza;
- ✓ osoba prowadząca rodzinny dom dziecka;
- ✓ dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej;
- ✓ dyrektor regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub dyrektor interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Pobieranie świadczenia pielęgnacyjnego można łączyć z aktywnością zawodową bez żadnych ograniczeń. Do końca 2023 r. opiekun osoby z niepełnosprawnością nie mógł pracować zarobkowo, jeśli chciał pobierać świadczenie pielęgnacyjne. Jednak 1 stycznia 2024 r. warunek ten został wykreślony. Obecnie pobieranie świadczenia pielęgnacyjnego można łączyć z aktywnością zawodową bez żadnych ograniczeń. Od 1 stycznia 2024 r. wysokość świadczenia pielęgnacyjnego wynosi 2988 zł miesięcznie. Kwota podlega corocznej waloryzacji od dnia 1 stycznia.

◆ Świadczenia wspierającego,

Od 1 stycznia 2024 r. weszły w życie przepisy, które wprowadzają świadczenie wspierające dla osób z niepełnosprawnością. Przyznaje je i wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Wojewódzki zespół ds. orzekania o niepełnosprawności wydaje decyzję ustalającą poziom potrzeby wsparcia na taki sam okres, na jaki dana osoba ma orzeczenie o niepełnosprawności, nie dłużej jednak niż na 7 lat. Osobom niepełnosprawnym, jak i ich opiekunom, przysługują różnego rodzaju dofinansowania. Można o nie wnioskować w ZUS-ie czy urzędzie miasta lub gminy.

◆ Renty z tytułu niezdolności do pracy

O rentę z tytułu niezdolności do pracy mogą starać się osoby, które straciły możliwość wykonywania pracy zarobkowej z powodu stanu zdrowia. Należy zwrócić uwagę, że osoba częściowo niezdolna do pracy to taka, która utraciła możliwość wykonywania pracy zarobkowej zgodnej ze swoimi kwalifikacjami z powodu stanu zdrowia.

◆ Renty socjalnej

Kolejną formą wsparcia dla osób niepełnosprawnych jest renta socjalna. Taką pomoc mogą otrzymać osoby całkowicie niezdolne do pracy, o ile:

- ukończyły 18 rok życia;
- stały się niezdolne do pracy:
 - ✓ przed ukończeniem 18 roku życia;
 - ✓ w szkole lub uczelni wyższej – zanim ukończyły 25 lat;
 - ✓ w czasie nauki w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej

◆ Dodatku dopełniającego

Osoby niepełnosprawne - całkowicie niezdolne do pracy i samodzielnej egzystencji - otrzymają dodatkowe wsparcie - dodatek dopełniający jest dodatkowym świadczeniem pieniężnym przysługującym osobom uprawnionym do renty socjalnej, które są osobami całkowicie niezdolnymi do pracy i samodzielnej egzystencji. Dodatek dopełniający przysługuje w wysokości 2520 zł. Pierwsza wypłata dodatku ma nastąpić w maju 2025 r. w terminach płatności rent socjalnych, z wyrównaniem od 1 stycznia 2025r.

O miesięczny dodatek w wysokości 500 zł można się ubiegać na dziecko pełnoletnie, które posiada orzeczenie o niezdolności do samodzielnej egzystencji lub orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy. Warto o tym pamiętać, ponieważ w momencie ukończenia przez dziecko 18 roku życia rodzic traci prawo do wypłat z programu „Rodzina 500 plus”.

◆ 500+ świadczenie uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji, które należy się osobie po ukończeniu 18 roku życia niezdolnej do samodzielnej egzystencji, a niezdolność ta została stwierdzona orzeczeniem o niezdolności do samodzielnej egzystencji lub całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji.

- ◆ Rodzice dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności mogą liczyć na dodatkowe 1000 zł w ramach programu Rodzinny Kapitał Opiekuńczy, jeśli spełniają określone kryteria. Zgodnie z przepisami świadczenie przysługuje na każde drugie i kolejne dziecko w rodzinie w wieku od 12 do 35 miesiąca życia w maksymalnej wysokości 12 tys. zł na dziecko. Dodatek należy się więc wyłącznie rodzicom wychowującym co najmniej dwójkę dzieci. Zasiłki na dziecko z niepełnosprawnością to m.in. świadczenie pielęgnacyjne, zasiłek rodzinny, dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy, świadczenie „za życiem” - jednorazowe świadczenie przysługuje z tytułu urodzenia się żywego dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu. O jednorazowe świadczenie w wysokości 4000 zł może ubiegać się matka lub ojciec dziecka, opiekun prawny dziecka albo opiekun faktyczny dziecka, na podstawie ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.
- ◆ Karty parkingowej
Na podstawie art. 8 ust. 3a pkt 1 i 2 ustawy Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2024.1251, ze zm.) kartę parkingową wydaje się:
 - ✓ osobie niepełnosprawnej zaliczonej do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności mającej znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się;
 - ✓ osobie niepełnosprawnej, która nie ukończyła 16 roku życia mającej znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się.
- ◆ oraz dofinansowań z PFRON i refundacji wyrobów medycznych, zniżek komunikacyjnych i zniżek na wydarzenia kulturalne.

1.1.6. Zdrowie

Dla osób z niepełnosprawnościami, szczególne znaczenie ma adekwatny dostęp do opieki lekarskiej, rehabilitacyjnych usług medycznych i odpowiedniej jakości wyrobów medycznych. Niepełnosprawność lub choroby przewlekłe determinują bowiem potrzebę korzystania z porad lekarskich, rehabilitacji czy też konieczności zaopatrzenia w sprzęt ortopedyczny i środki pomocnicze. Wyniki przeprowadzonych badań (EU-SILC oraz EHIS)²⁰ wskazują na niedostateczną dostępność usług zdrowotnych, która z uwagi na zachodzące w Polsce procesy demograficzne (starzenie się społeczeństwa) stanowić będzie coraz większe wyzwanie. Dane statystyczne potwierdzają znaczenie profilaktyki w zakresie przeciwdziałania niepełnosprawności u dzieci i dorosłych oraz konieczności skoordynowanego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami, którzy są często uzależnieni od pomocy innych osób.

²⁰ Badanie EHIS objęte było regulacją prawną UE – w 2014 r. po raz pierwszy wszystkie kraje członkowskie miały obowiązek je zrealizować, zgodnie z wytycznymi Eurostatu. W Polsce badanie przeprowadzono w 1996, 2004, 2009 i 2014 r. przez GUS. EHIS jest reprezentatywnym badaniem ankietowym.

1.1.7. Budowanie świadomości

Niepełnosprawność bywa powodem gorszego traktowania, dyskryminacji, obraźliwych komentarzy. Najczęstszą przyczyną dyskryminacji osób niepełnosprawnych są stereotypy i uprzedzenia, a także brak odpowiedniej wiedzy. W tym kontekście ważnym elementem działań przeciw dyskryminacji są działania o charakterze świadomościowym. Wśród społeczeństwa ciągle pokutuje bowiem brak świadomości szczególnych potrzeb wynikających z niepełnosprawności, a odmiennosc w zakresie funkcjonowania zbyt rzadko uważana jest za zjawisko naturalne. Taki stan rzeczy dotyczy także nauczycieli, podmiotów realizujących zadania publiczne na rzecz osób niepełnosprawnych oraz opiekunów i pracodawców tych osób. Jest to jedną z przyczyn trudności w rozwijaniu pełnego potencjału osób z niepełnosprawnościami, nieporozumień, braku płynności w realizacji zadań publicznych i załatwiania spraw klientów z niepełnosprawnościami. Skutkuje to niewykorzystaniem przez osoby niepełnosprawne pełni szans na udział w życiu społecznym i rozwój zawodowy. Jest to ze szkodą zarówno dla tych osób, jak i dla jakości usług finansowanych ze środków publicznych. Dlatego bardzo ważne jest budowanie świadomości, która zapobiegnie nierównemu traktowaniu osób niepełnosprawnych, a tym samym zwiększy ich szanse na niezależne życie w społeczeństwie.

W odniesieniu do problemu dyskryminacji wobec osób z niepełnosprawnościami ważne jest również określenie, czy problem ten jest w podobny sposób postrzegany przez osoby bez niepełnosprawności oraz osoby z niepełnosprawnościami. Z *Europejskiej ankiety na temat zdrowia i integracji społecznej* (EHSIS)²¹ wynika, że osoby z niepełnosprawnościami widzą zarówno bariery w zakresie szeroko rozumianej dostępności, wyrażonej zarówno jako ograniczenia w mobilności, fizycznej dostępności (dostęp do budynków) oraz w transporcie, jak i w obszarze związanym z dostępem do pracy i zatrudnienia. Ponadto bardzo dużo osób ma problemy z zaspokajaniem podstawowych potrzeb życiowych (bariery związane z płaceniem za podstawowe produkty). Liczne grono osób z niepełnosprawnościami w Polsce wskazuje barierę dotyczącą odpoczynku i rekreacji. Może mieć to związek zarówno z brakiem możliwości zaspokojenia takiej potrzeby, ze względów zdrowotnych czy finansowych, jak i barier w zakresie dostępności w tym aspekcie.

1.1.8. Koordynacja

W Polsce obecnie funkcjonuje równolegle pięć systemów orzecznich. Instytucjami je realizującymi w kraju są:

- Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
- Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- Ministerstwo Obrony Narodowej

²¹ European health and social integration survey, Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Disability_statistics_background_-_European_health_and_social_integration_survey), dostęp: 14.11.2019 r.

- powiatowe i wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności.

Natomiast merytoryczny nadzór i kontrolę nad zespołami sprawuje **Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych**.

Pierwsze cztery wymienione instytucje ustalają uprawnienia do świadczeń rentowych, a ostatnia do celów pozarentowych. Ukształtowany przez lata system jest skomplikowany przede wszystkim dla osób, które z przyczyn zdrowotnych mają z nim styczność. Osoba ubiegająca się o orzeczenie musi poddawać się weryfikacji przed komisjami różnych instytucji, ponieważ każda orzeka dla innych celów. Skutkiem takiego kształtu systemu orzeczniczego w Polsce jest brak centralnego rejestru wydanych orzeczeń. Brak jest zintegrowania, łączności pomiędzy równoległe funkcjonującymi systemami orzeczniczymi.

Systemy orzecznicze w Polsce

Źródło: opracowanie BON

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych wskazuje na konieczność stworzenia systemu opartego na orzekaniu o potrzebie wsparcia i jego intensywności. Zmiana i dążenie do jednego systemu orzeczniczego o niepełnosprawności w Polsce planowana jest na kolejne lata. Zakres problemów jakie stawia przed polityką społeczną zjawisko niepełnosprawności jest bardzo szeroki.

W świetle prawa, osoba niepełnosprawna to osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoba, która takiego orzeczenia nie posiadała, lecz odczuwała ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa).

Orzeczenie o niepełnosprawności to dokument, który potwierdza, że dana osoba jest niepełnosprawna. Jest to dokument imienny – wydawany dla jednej, konkretnej osoby.

Orzekanie o niepełnosprawności dotyczy dwóch grup osób niepełnosprawnych. Jedną grupę stanowią osoby poniżej 16 roku życia, a drugą grupę stanowią osoby mające 16 lat i powyżej.

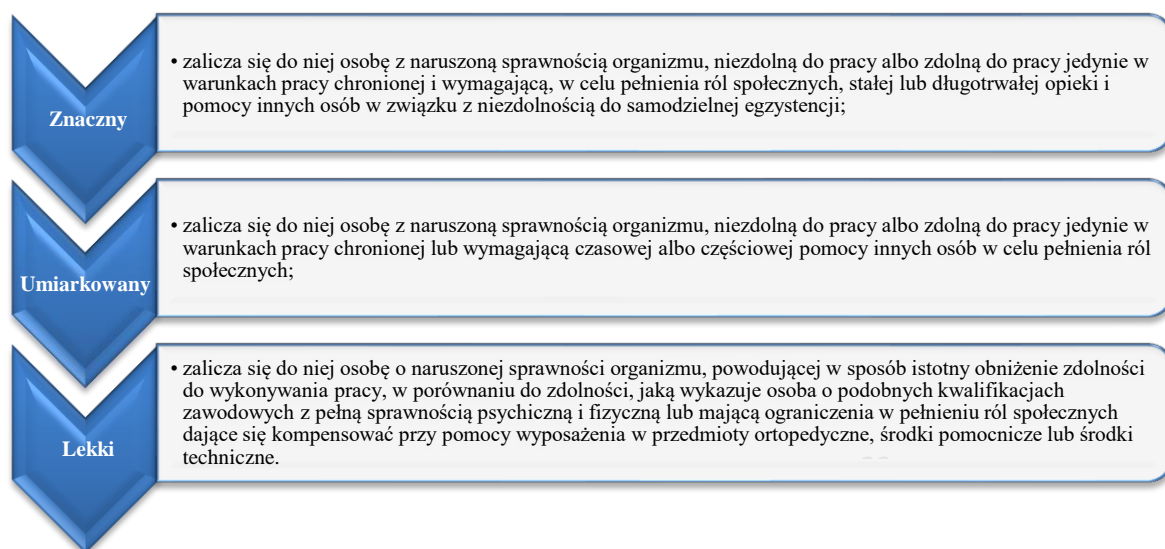
1. Osoby do ukończenia 16 roku życia

Osoby, które nie ukończyły 16 roku życia zaliczane są do osób niepełnosprawnych, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Niepełnosprawność dziecka orzeka się na czas określony, jednak na okres nie dłuższy niż do ukończenia przez dziecko 16 roku życia. Decyduje ocena możliwości poprawy funkcjonowania dziecka. Orzeczenie o niepełnosprawności wydaje się na wniosek złożony do powiatowego/miejskiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności przez przedstawiciela ustawowego dziecka.

2. Osoby powyżej 16 roku życia

W stosunku do osób, które ukończyły 16 rok życia Ustawa²² wprowadza trzy stopnie niepełnosprawności:

Stopień niepełnosprawności osoby zainteresowanej orzeka się na czas określony lub na stałe. Decyduje ocena możliwości poprawy funkcjonowania osoby zainteresowanej.

Niepełnosprawność orzekają:

- Powiatowe/miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako pierwsza instancja;
- Wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako druga instancja;

Postępowanie orzecznicze, służące ustaleniu niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności, co do zasady jest zespołowe i dwuinstancyjne. Oznacza to,

²² Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

że w posiedzeniu składu orzekającego zespołu powiatowego i wojewódzkiego uczestniczy co najmniej dwóch specjalistów – członków zespołu orzekającego, z których co najmniej jednym jest lekarz sprawujący jednocześnie funkcję przewodniczącego składu orzekającego. Drugim członkiem składu orzekającego może być pedagog, psycholog, pracownik socjalny, doradca zawodowy albo inny lekarz.

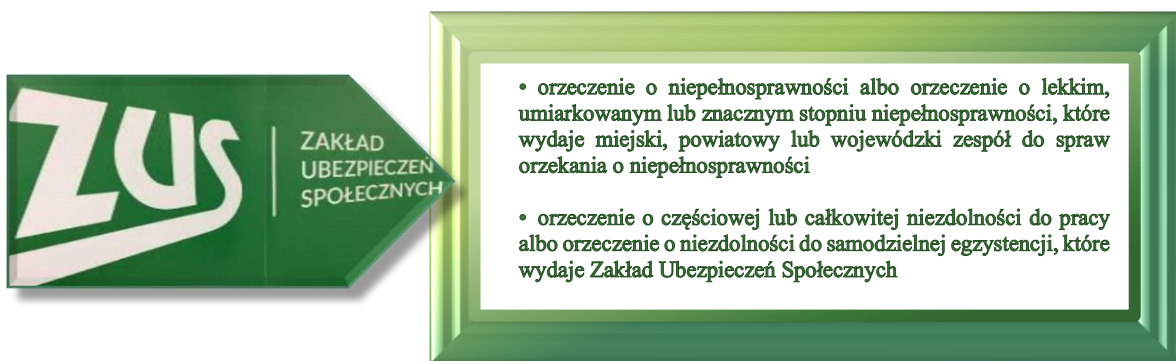
Rejonowe sądy pracy i ubezpieczeń społecznych jako organ odwoławczy dokonujący kontroli prawidłowości orzekania przez organy administracji publicznej.

Prawo strony postępowania orzeczniczego do złożenia odwołania od orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności jest wyrazem realizacji prawa zawartego w Konstytucji RP, które stanowi, iż każdy obywatel ma prawo do rozstrzygnięcia swojej sprawy przez niezawisły sąd.

Terminologia obowiązująca w systemie rentowym

Jeszcze inna terminologia osób niepełnosprawnych obowiązuje w systemie rentowym. Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z 17 grudnia 1998 r. uznaje za niezdolną do pracy osobę, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu.

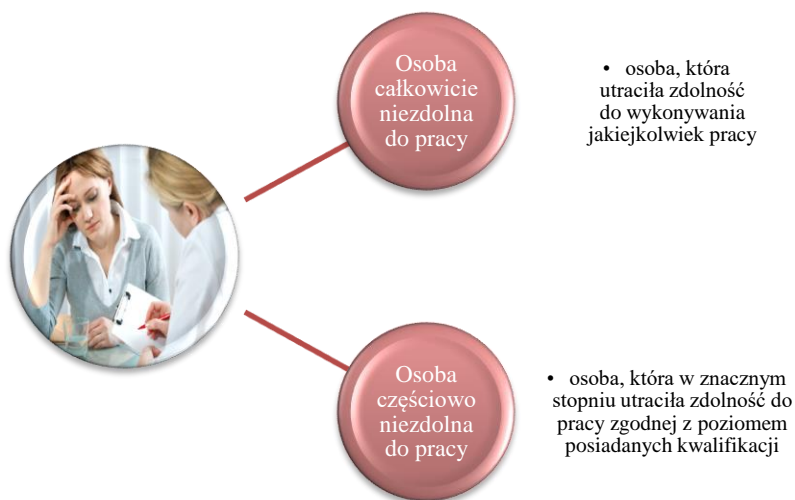
Od 1 stycznia 1998 r. podstawą do uznania pracownika za osobę niepełnosprawną jest:

Zgodnie z art. 13 ust. 4 zachowanie zdolności do pracy w warunkach określonych w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych nie stanowi przeszkody do orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy. Należy podkreślić, że warunki takie bardzo często będą się jedynie dyskretnie różnić od warunków pozostałych pracowników, często będzie to biurko, pod które da się podjechać wózkiem, ergonomiczny fotel, specjalna myszka do komputera. Wraz z postępem technicznym takie przystosowanie jest coraz prostsze i tańsze.²³

²³ Stanowisko Polskiego Forum Osób Niepełnosprawnych i innych organizacji pozarządowych w sprawie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich o stwierdzenie niezgodności art. 492 ust. 1 pkt. 6 Kodeksu wyborczego z art. 60 w związku z art. 32 Konstytucji RP oraz art. 29 lit. a Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, s. 8. Stanowisko dostępne na stronie internetowej PFRON: http://www.pfron.org/wp-content/uploads/2013/11/AMICUS-CURIAE_6-2013-10-21.pdf stan na dzień 8.03.2014 r.

Dokonano też rozróżnienia na osoby całkowicie i częściowo niezdolne do pracy²⁴:

1.2. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PFRON zbiera i przekazuje pieniądze na **rehabilitację** osób niepełnosprawnych.

Rehabilitacja – to znaczy nauka czynności wykonywanych każdego dnia.

Te czynności to na przykład gotowanie obiadów albo ubieranie się.

Rehabilitacja to też nauka zadań potrzebnych w pracy.

Pieniądze z PFRON przysługują:

- ◆ Pracodawcom, którzy zatrudniają osoby niepełnosprawne.
- ◆ Osobom niepełnosprawnym, które pracują same, czyli mają swoje firmy.
- ◆ Niepełnosprawnym rolnikom.
- ◆ Organizacjom pozarządowym, które pomagają osobom niepełnosprawnym. Organizacja pozarządowa to znaczy grupa ludzi. Razem robią ważne sprawy. Pomagają też innym ludziom.
- ◆ Samorządom powiatowym – czyli władzom powiatu.

Jednym ze sposobów wsparcia osób niepełnosprawnych są programy realizowane obecnie przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Należą do nich:

- Finansowanie funkcjonowania Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych
- Dostępna przestrzeń publiczna
- Wypożyczalnia technologii wspomagających dla osób z niepełnosprawnością
- Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Mobilność osób z niepełnosprawnością

²⁴ Art. 12 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r., (Dz. U. 2024.1631)

- Dostępne mieszkanie
- Mieszkanie dla absolwenta
- „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe
- Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością
- Dostępność ponad barierami
- Centra informacyjno-doradcze dla osób z niepełnosprawnością
- Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi
- Pilotażowy Program „Praca - Integracja”
- Pilotażowy program "Rehabilitacja 25 plus"
- Program „Zajęcia klubowe w WTZ”
- Aktywny samorząd
- Partnerstwo dla osób z niepełnosprawnościami
- Program wyrównywania różnic między regionami III
- Wsparcie Inicjatyw
- Program "Stabilne zatrudnienie"
- Pilotażowy program „ABSOLWENT”

2. Osoby Niepełnosprawne w Powiecie Jarosławskim

Dla określenia społeczności osób niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim niezbędne było uzyskanie wszelkich danych znajdujących się w różnych instytucjach świadczących usługi na rzecz osób niepełnosprawnych oraz tych, które nadają prawny status niepełnosprawności, czyli instytucji orzecznich.

Niestety te dane są często nieporównywalne ze sobą i zawierają margines błędu wynikający np. z różnego zasięgu terytorialnego działalności tych instytucji oraz różnego stopnia uszczegółowienia tych danych. Ostatnie pełne dane dotyczą Spisu Powszechnego z roku 2021, które dla opracowania Programu na lata 2025-2030 są podstawą. Najnowsze dane, dotyczące lat 2021-2023 pochodzą z zasobów własnych Powiatowego Urzędu Pracy w Jarosławiu, Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu oraz Miejskich i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej wchodzących w skład Powiatu Jarosławskiego.

Według danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie liczba ludności w Powiecie Jarosławskim wyniosła ogółem: w 2020 – 117823 osób, w 2021 – 117015 osób, w 2022 – 116458 osób, a w 2023 – 115865 osób. Wyraźnie widać, że liczba ludności z roku na rok w Powiecie Jarosławskim maleje.

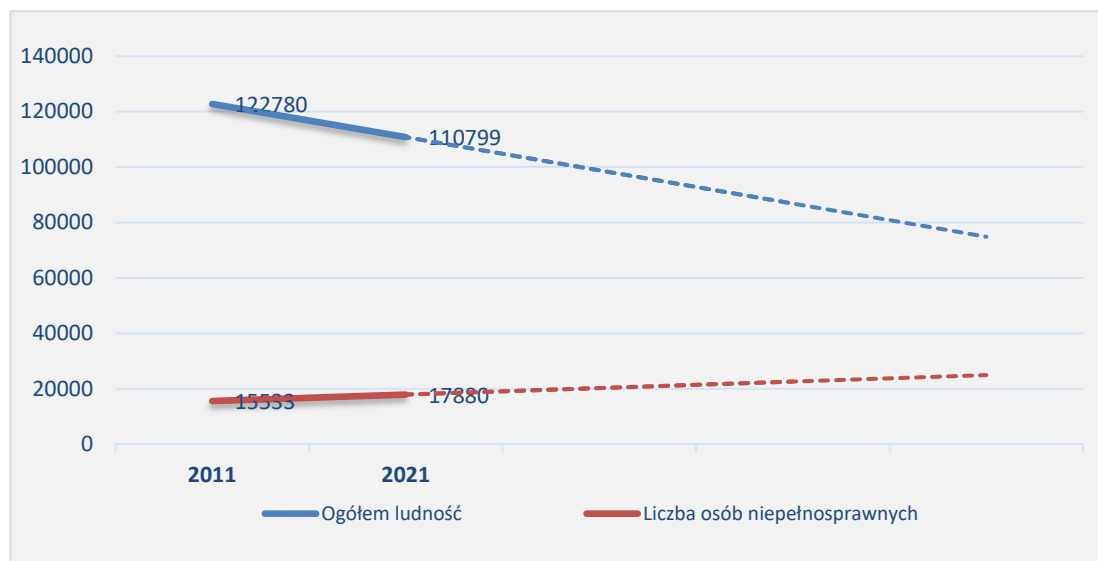
Dane dotyczące ludności Powiatu Jarosławskiego oraz osób niepełnosprawnych zamieszkujących na terenie Powiatu Jarosławskiego w dwóch kolejnych Spisach Powszechnych tj. z roku 2011 oraz 2021 przedstawiają się następująco:

Spis Powszechny Ludności	2011	2021
Ogółem ludność	122780	110799
Liczba osób niepełnosprawnych	15533	17880

Źródło: opracowanie GUS na podstawie Powszechnego Spisu Ludności w 2011 oraz w 2021 roku.

Porównując dane z dwóch kolejnych Spisów Powszechnych należy zauważyć, że liczba osób niepełnosprawnych w przeciągu 10 lat wzrosła o 1,2% i jednocześnie liczba mieszkańców zmalała o 9,7%.

Jak opisuje poniższy wykres, liczba ludności Powiatu Jarosławskiego maleje przy jednoczesnym wzroście liczby osób niepełnosprawnych zamieszkujących Powiat. Prognoza liniowa mieszkańców Powiatu jest odwrotnie proporcjonalna do liczby osób niepełnosprawnych. Jest to dość niepokojąca prognoza.

Opracowanie własne na podstawie danych GUS z Powszechnego Spisu Ludności w 2011 oraz w 2021 roku.

Linia przerywana oznacza prognozę (trzy dekady)

Zgodnie z Narodowym Spisem Powszechnym z 2021 roku **osoby niepełnosprawne w Powiecie Jarosławskim ogółem stanowią liczbę 17880** w tym:

osoby niepełnosprawne prawnie tj. takie, które posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenia wydane przez organ do tego uprawniony	11 484 osoby
osoby niepełnosprawne biologicznie tj. takie, które nie posiadają orzeczenia, ale mają całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych	6 396 osób

Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w rozbiciu na stopnie niepełnosprawności

ze znacznym stopniem niepełnosprawności (lub jego odpowiednikiem)	4 088 osób
z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności	4 568 osób
z lekkim stopniem niepełnosprawności	1 983 osoby
osoby niepełnosprawne w wieku 0-16 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności	845 osób

Liczba osób niepełnosprawnych biologicznie w rozbiciu na stopień odczuwania ograniczonej zdolności do wykonywania czynności podstawowych

osoby niepełnosprawne odczuwające ograniczenie sprawności całkowite	123 osoby
osoby niepełnosprawne odczuwające ograniczenie sprawności poważne	1 065 osób
osoby niepełnosprawne odczuwające ograniczenie sprawności umiarkowane	5 208 osób

Osoby niepełnosprawne w Powiecie Jarosławskim według płci

I. Niepełnosprawni mężczyźni ogółem	8188 osób
<ul style="list-style-type: none"> niepełnosprawni prawnie ogółem niepełnosprawni prawnie ze znacznym stopniem niepełnosprawności niepełnosprawni prawnie z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności niepełnosprawni prawnie z lekkim stopniem niepełnosprawności osoby niepełnosprawne w wieku 0-16 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności niepełnosprawni biologicznie ogółem niepełnosprawni biologicznie odczuwający ograniczenie sprawności całkowite niepełnosprawni biologicznie odczuwający ograniczenie sprawności poważne niepełnosprawni biologicznie odczuwający ograniczenie sprawności umiarkowane 	5640 osób 1815 osób 2271 osób 1046 osób 508 osób 2548 osób 42 osoby 402 osoby 2104 osoby
II. Niepełnosprawne kobiety ogółem	9692 osoby
<ul style="list-style-type: none"> niepełnosprawne prawnie ogółem niepełnosprawne prawnie ze znacznym stopniem niepełnosprawności niepełnosprawne prawnie z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności niepełnosprawne prawnie z lekkim stopniem niepełnosprawności osoby niepełnosprawne w wieku 0-16 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności niepełnosprawne biologicznie ogółem niepełnosprawne biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności całkowite niepełnosprawne biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności poważne niepełnosprawne biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności umiarkowane 	5844 osoby 2273 osoby 2297 osób 937 osób 337 osób 848 osób 81 osób 663 osoby 3014 osób

Osoby niepełnosprawne w Powiecie Jarosławskim według ekonomicznych grup wieku

I. Osoby niepełnosprawne w wieku przedprodukcyjnym ogółem	1014 osób
<ul style="list-style-type: none"> niepełnosprawni mężczyźni niepełnosprawne kobiety 	599 osób 415 osób
II. Osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym ogółem	6804 osoby
<ul style="list-style-type: none"> niepełnosprawni mężczyźni 	4132 osoby

■ niepełnosprawne kobiety	2672 osoby
III. Osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym mobilnym ogółem	2268 osób
■ niepełnosprawni mężczyźni	1258 osób
■ niepełnosprawne kobiety	1010 osób
IV. Osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym niemobilnym ogółem	4536 osób
■ niepełnosprawni mężczyźni	2874 osoby
■ niepełnosprawne kobiety	1662 osoby
V. Osoby niepełnosprawne w wieku poprodukcyjnym ogółem	10062 osoby
■ niepełnosprawni mężczyźni	3457 osób
■ niepełnosprawne kobiet	6605 osób

Tabela poniżej przedstawia ilość osób niepełnosprawnych przypadającą na 1 tysiąc mieszkańców w poszczególnych gminach Powiatu Jarosławskiego w roku 2023.

Osoby niepełnosprawne prawnie na 1 tys. ludności według gmin Powiatu Jarosławskiego w 2023 r.

<i>Gmina</i>	<i>Osoby niepełnosprawne na 1 tys. mieszkańców</i>
<i>Jarosław</i>	110
<i>Radymno</i>	115
<i>Pruchnik</i>	127
<i>Chłopice</i>	116
<i>Laszki</i>	116
<i>Pawłosiów</i>	112
<i>Rokietnica</i>	113
<i>Roźwienica</i>	116
<i>Wiązownica</i>	99

Źródło: opracowanie BON na podstawie danych BAEL GUS

Z tabeli wynika, że w Gminie Pruchnik zamieszkuje najwięcej osób niepełnosprawnych tj. 127 osób niepełnosprawnych przypada na 1 tys. mieszkańców tej gminy. Najmniej natomiast w Gminie Wiązownica, bo zaledwie 99 osób niepełnosprawnych na 1 tys. mieszkańców. Natomiast, średnia dla Województwa Podkarpackiego to 127 osób niepełnosprawnych na 1 ty. mieszkańców. Widać zatem, że ogólnie Powiat Jarosławski utrzymuje się poniżej poziomu zarejestrowanego jako średnia dla całego województwa.

2.1. Wspólne działania na rzecz osób niepełnosprawnych

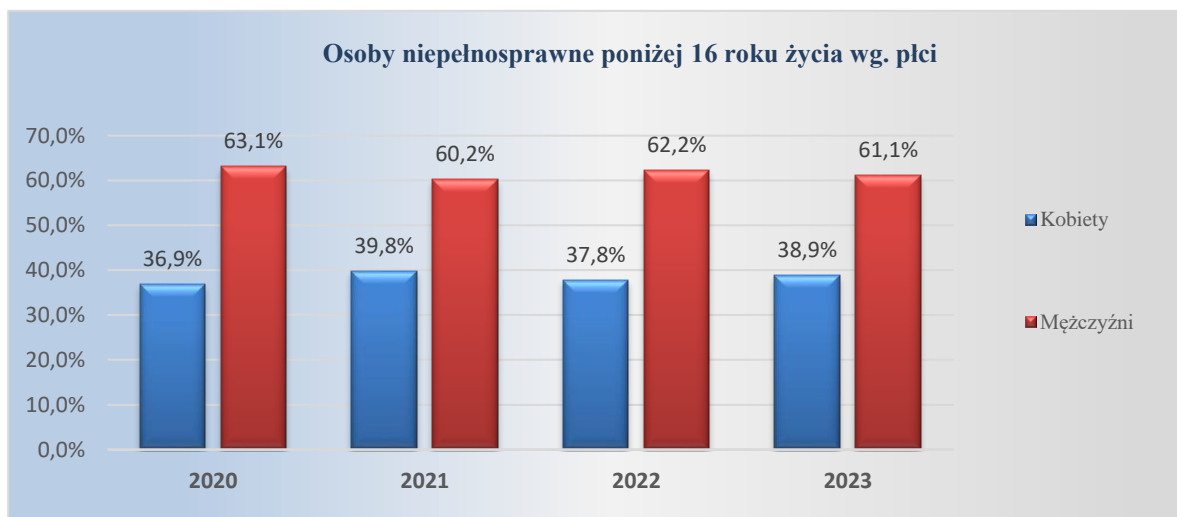
2.1.1. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim

Bardziej szczegółowo można przyrzeć się danym Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, który w latach 2020-2023 wydał 12217 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności oraz o niepełnosprawności i prowadzi szczegółową statystykę danych dotyczących osób zaliczonych do grupy niepełnosprawnych w tym również dzieci do 16 roku życia.

Liczba wydanych orzeczeń zaliczających do niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim w latach 2020-2023

	2020			2021			2022			2023		
	Kobiety (K)	Mężczyźni (M)	K+M	Kobiety (K)	Mężczyźni (M)	K+M	Kobiety (K)	Mężczyźni (M)	K+M	Kobiety (K)	Mężczyźni (M)	K+M
Dzieci (0-16 lat)	150	256	406	143	216	359	133	219	352	149	234	383
Dorośli	1212	1221	2433	1319	1309	2628	1285	1297	2582	1557	1517	3074
RAZEM	1362	1477	2839	1462	1525	2987	1418	1516	2934	1706	1751	3457

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Opracowanie własne na podstawie danych przedstawionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Opracowanie własne na podstawie danych przedstawionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

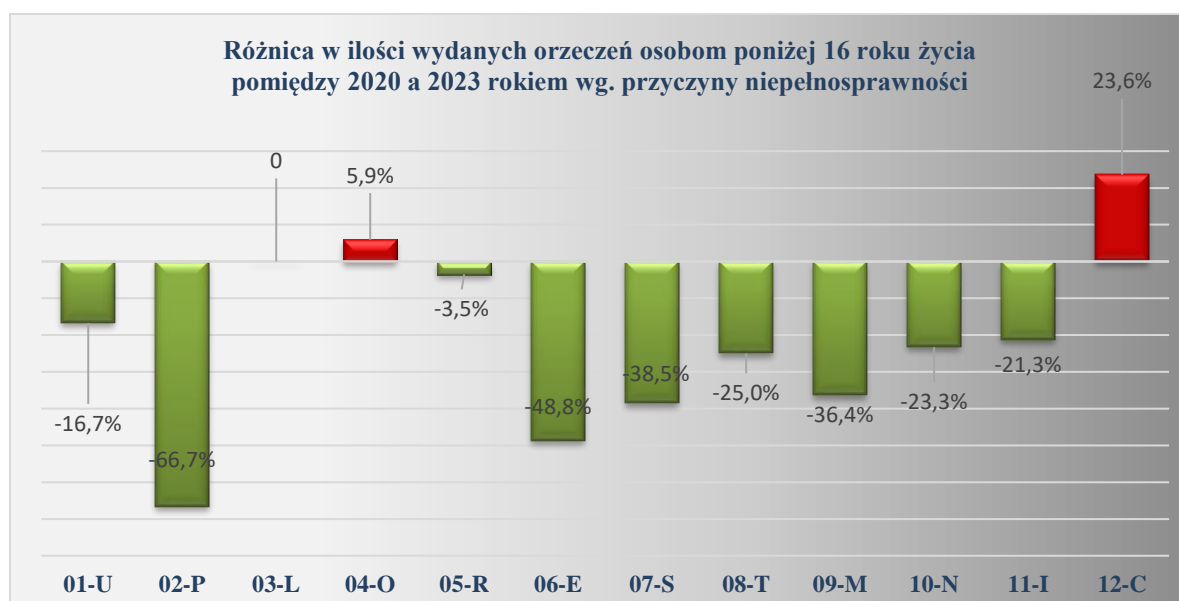
W przypadku osób powyżej 16 roku życia ilość niepełnosprawnych kobiet i mężczyzn jest zbliżona w każdym z przedstawionych lat. Nieco inaczej sytuacja przedstawia się w przypadku osób do 16 roku życia. W tym przypadku znacznie więcej orzeczeń wydaje się chłopcom niż dziewczętom i jest to dość znaczna różnica.

**Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności osobom poniżej 16 roku życia w Powiecie Jarosławskim
w latach 2020-2023 wg przyczyny niepełnosprawności**

Przyczyna niepełnosprawności	2020			2021			2022			2023		
	Kobiety	Mężczyźni	Razem	Kobiety	Mężczyźni	Razem	Kobiety	Mężczyźni	Razem	Kobiety	Mężczyźni	Razem
01-U	5	7	12	6	6	12	6	4	10	6	4	10
02-P	0	6	6	3	1	4	5	1	6	2	0	2
03-L	4	7	11	7	3	10	1	7	8	3	8	11
04-O	7	9	16	6	8	14	8	8	16	8	9	17
05-R	15	14	29	19	11	30	13	14	27	15	13	28
06-E	23	18	41	13	8	21	4	8	12	13	8	21
07-S	8	18	26	9	11	20	7	14	21	7	9	16
08-T	2	6	8	6	3	9	3	5	8	5	1	6
09-M	1	10	11	1	6	7	4	4	8	4	3	7
10-N	22	38	60	22	29	51	28	22	50	21	25	46
11-I	29	18	47	16	19	35	21	17	38	17	20	37
12-C	34	105	139	35	111	146	33	115	148	48	134	182
Razem	150	256	406	143	216	359	133	219	352	149	234	383

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Pomiędzy rokiem 2020 a 2023 zmalała ilość orzeczeń o niepełnosprawności wydanych przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu wydawanych z powodu niemal wszystkich chorób. W 2023 roku spadek ten w każdym przypadku wynosi ponad 20% w stosunku do roku 2020.

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Największy spadek odnotowano z powodu: 02-P – choroby psychiczne tj. 66,7%, 06-E – epilepsja tj. 48,8%, 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia tj. 38,5% oraz 09-M – choroby układu moczowo-płciowego tj. 36,4%. Natomiast znaczny wzrost orzeczeń wydanych w 2023 roku dotyczy przyczyny 12-C całościowych zaburzeń rozwojowych i wyniósł aż o 23,6 % więcej w stosunku do roku 2020.

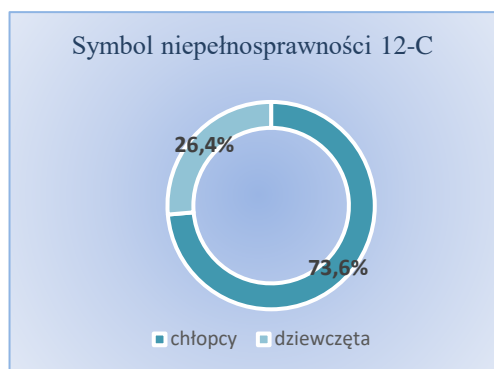
Liczba wydanych orzeczeń wg. przyczyn niepełnosprawności, wieku i płci osobom poniżej 16 roku życia w 2023 roku

Przyczyny niepełnosprawności	Razem liczba orzeczeń	Wiek			Płeć	
		0-3 lat	4-7 lat	8-16 lat	K	M
01-U	10	2	3	5	6	4
02-P	2	0	0	2	2	0
03-L	11	4	3	4	3	8
04-O	17	1	6	10	8	9
05-R	28	3	5	20	15	13
06-E	21	3	6	12	13	8
07-S	16	5	6	5	7	9
08-T	6	2	3	1	5	1
09-M	7	1	2	4	4	3
10-N	46	31	8	7	21	25
11-I	37	7	7	23	17	20
12-C	182	33	63	86	48	134
RAZEM	383	92	112	179	149	234

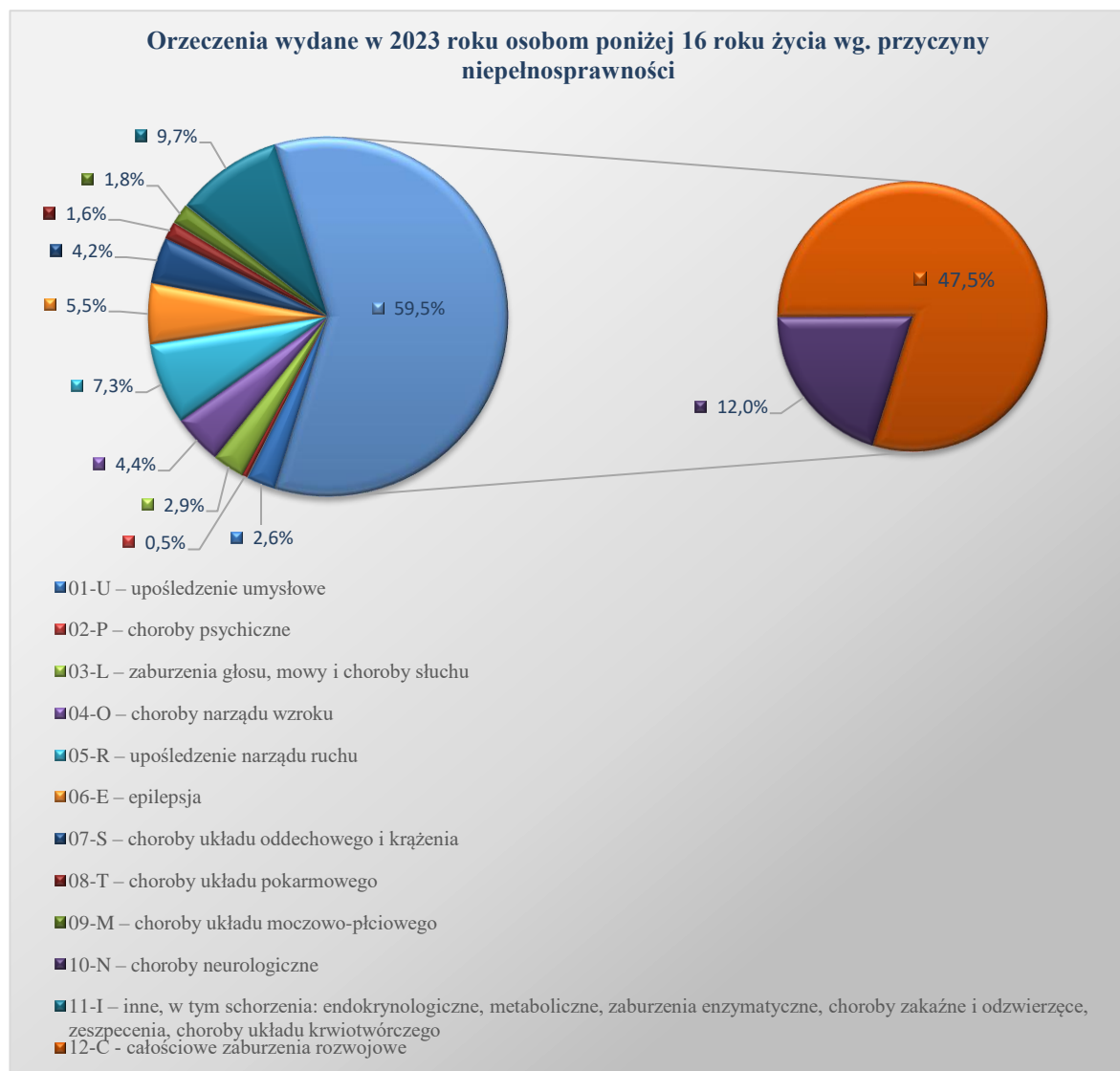
Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Dzieciom w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym wydano 34,6%, a dzieciom od urodzenia aż do 3 roku życia – 18,1% wszystkich orzeczeń dotyczących schorzenia 12-C. Z czego 73,6% stanowili chłopcy, a 26,4% stanowiły dziewczęta, co oznacza, że na zaburzenia rozwojowe bardziej są podatni chłopcy niż dziewczęta.

Opracowanie własne na podstawie danych przedstawionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Poniżej sporządzony wykres wyraźnie wskazuje dwie główne przyczyny wydawanych w 2023 roku orzeczeń osobom poniżej 16 roku życia, stanowiące prawie 60% wszystkich wydanych orzeczeń. Najwięcej wydano orzeczeń z powodu niepełnosprawności oznaczonej symbolem 12-C czyli całościowych zaburzeń rozwojowych – 47,3%, na drugim miejscu znalazła się przyczyna 10-N czyli choroby neurologiczne – 12%.

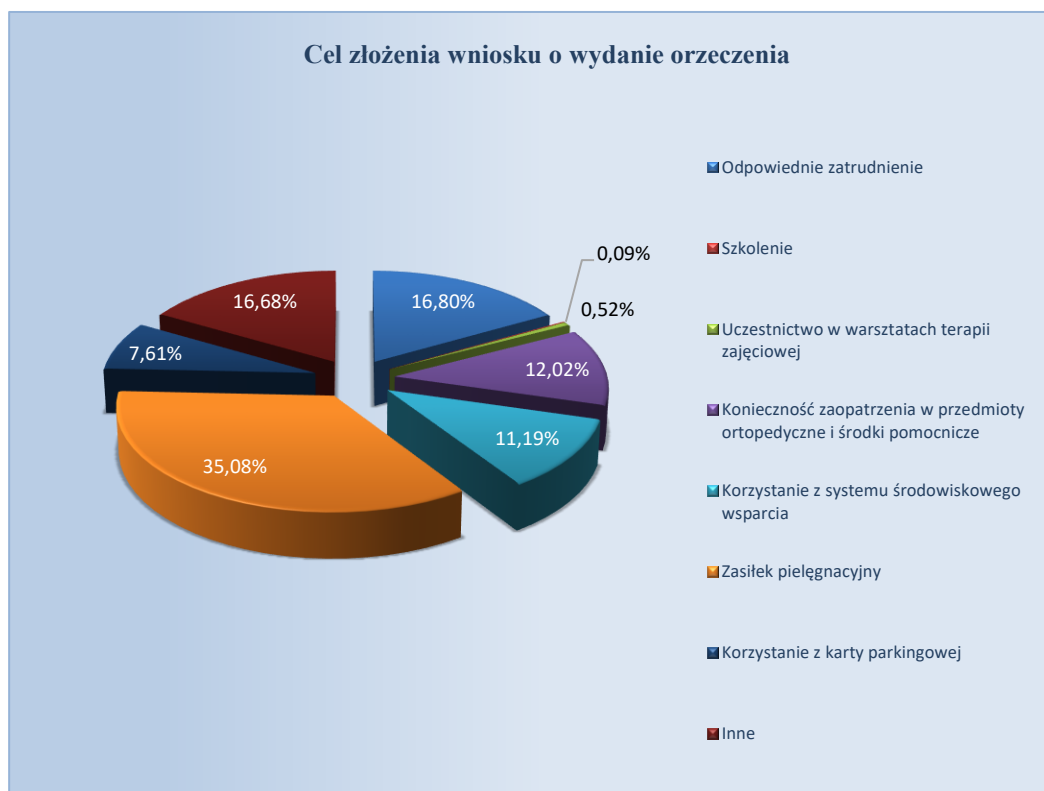
Opracowanie własne na podstawie danych przedstawionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Liczba i cel złożonych wniosków o ustalenie niepełnosprawności. Osoby po 16 roku życia w 2023 roku

Cel złożenia wniosku (mogą być wielokrotne)	Liczba wniosków
Odpowiednie zatrudnienie	545
Szkolenie	3
Uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej	17
Konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	390
Korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji/korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych	363
Zasiłek stały	0
Zasiłek pielęgnacyjny	1138
Korzystanie z karty parkingowej	247
Inne	541
RAZEM	3244

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Najwięcej osób niepełnosprawnych zgłaszało się po orzeczenie do Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu w celu formalnego potwierdzenia niepełnosprawności, co jest podstawą przyznania zasiłku pielęgnacyjnego. Szczegółowo, powody złożenia wniosku o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności przedstawia poniżej zamieszczony wykres.

Opracowanie własne na podstawie danych przedstawionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności osobom powyżej 16 roku życia w Powiecie Jarosławskim w latach 2020-2023 wg przyczyny i stopnia niepełnosprawności

Przyczyna niepełnosprawności	2020				2021				2022				2023			
	znaczny	umiarkowany	lekki	Razem	znaczny	umiarkowany	lekki	Razem	znaczny	umiarkowany	lekki	Razem	znaczny	umiarkowany	lekki	Razem
01-U	9	25	1	35	11	19	4	34	11	13	2	26	5	8	1	14
02-P	58	256	18	332	91	247	25	363	115	245	23	383	186	284	12	482
03-L	5	20	86	111	9	34	99	142	10	32	80	122	15	52	143	210
04-O	3	24	12	39	8	23	13	44	5	19	15	39	12	27	17	56
05-R	192	261	128	581	148	255	138	541	117	263	139	519	162	290	128	580
06-E	1	21	7	29	3	27	4	34	0	21	7	28	1	18	7	26
07-S	200	308	102	610	154	346	95	595	129	327	82	538	150	361	73	584
08-T	48	27	9	84	63	17	9	89	53	23	17	93	93	32	7	132
09-M	54	17	5	76	74	16	3	93	65	32	1	98	97	20	4	121
10-N	176	144	51	371	219	171	99	489	235	196	102	533	275	243	119	637
11-I	72	60	22	154	67	81	29	177	81	64	28	173	89	71	34	194
12-C	1	10	0	11	13	14	0	27	13	17	0	30	21	17	0	38
Razem	819	1173	441	2433	860	1250	518	2628	834	1252	496	2582	1106	1423	545	3074

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Opracowanie własne na podstawie danych przedstawionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Na przestrzeni kilku ostatnich lat stale wzrasta ilość wydanych orzeczeń o niepełnosprawności wśród osób powyżej 16 roku życia. W roku 2023 nastąpił wzrost wszystkich wydanych orzeczeń aż o 20,7% w stosunku do roku poprzedniego.

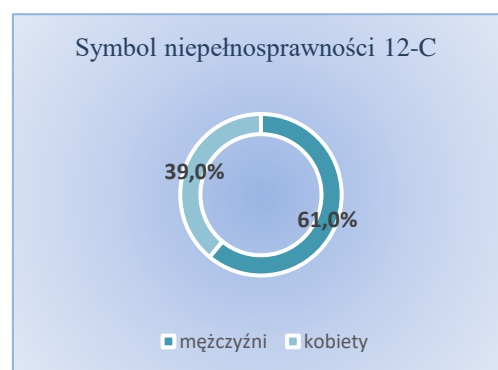

Opracowanie własne na podstawie danych przedstawionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Na wykresie powyżej przedstawiono różnicę ilości osób, które otrzymały orzeczenie o niepełnosprawności w roku 2023 w stosunku do roku 2020 wg. przyczyny niepełnosprawności. W czterech przypadkach ilość takich orzeczeń zmalała tj. 01-U (-60%), 06-E (-10,3%), 07-S (-4,3%) oraz 05-R (-0,2%). W pozostałych przypadkach niestety ilość ta wzrosła.

Największy wzrost wydanych orzeczeń dotyczy przyczyny 12-C całościowe zaburzenia rozwojowe (+71%), następnie 03-L czyli zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu (+47,1%), kolejną 10-N czyli choroby neurologiczne (+41,7%). Czwartą w kolejności wzrostu orzeczeń przyczyną jest 02-P choroby psychiczne (+31,1%).

Przyglądając się dokładniej ilości orzeczeń wydanych z przyczyny 12-C (wzrost o 71%) całościowe zaburzenia rozwojowe warto zwrócić uwagę jaki procent kobiet, a jaki mężczyzn dotyczy tego schorzenia. Zależność tą przedstawia obok zamieszczony wykres.

Opracowanie własne na podstawie danych przedstawionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Jak wynika z przedstawionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu danych, zmiany ilości wydawanych orzeczeń osobom powyżej 16 roku życia na przestrzeni badanych lat (2020-2023) ulegały w prawdzie zmianom, ale statystycznie najważniejsza zmiana dotyczy lat 2022 i 2023. Wcześniejsza ilość wydawanych orzeczeń może nie stanowić odzwierciedlenia rzeczywistości, ponieważ została

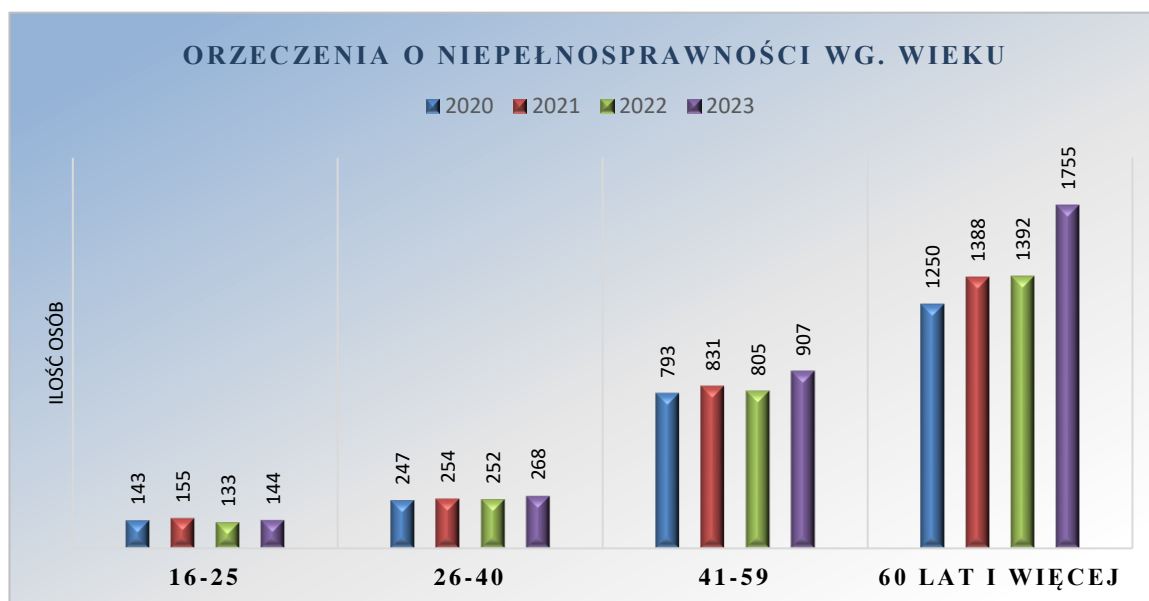
zachwiana poprzez COVID-19 i wstrzymanie, bądź przesunięcie w czasie wydawania orzeczeń.

**Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności osobom powyżej 16 roku życia
w Powiecie Jarosławskim w latach 2020-2023 wg wieku**

Grupa wiekowa	2020	2021	2022	2023
16-25	143	155 +8,4 % ↑	133 -14,2 % ↓	144 +8,3 % ↑
26-40	247	254 +2,8 % ↑	252 0	268 +6,3 % ↑
41-59	793	831 +4,6 % ↑	805 -3,1 % ↓	907 +12,7 % ↑
60 lat i więcej	1250	1388 +11,0 % ↑	1392 +0,3 % ↑	1755 +26,1 % ↑
RAZEM	4453	4649 +4,4 % ↑	4604 -1,0 % ↓	5097 +10,7 % ↑

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Największy wzrost odnotowano w przedziale grupy wiekowej 60 lat i więcej, bo aż 26,1% w stosunku do roku wcześniejszego.

Opracowanie własne na podstawie danych przedstawionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

**Liczba wydanych orzeczeń niepełnosprawności osobom powyżej 16 roku życia w Powiecie Jarosławskim
w latach 2020-2023 wg wykształcenia**

Wykształcenie	2020	2021	2022	2023
Mniej niż podstawowe	71	81	54	59
Podstawowe i gimnazjalne	662	803	756	927
Zasadnicze zawodowe	784	799	829	954
Średnie i Policealne	657	699	670	819
Wyższe	259	246	273	315

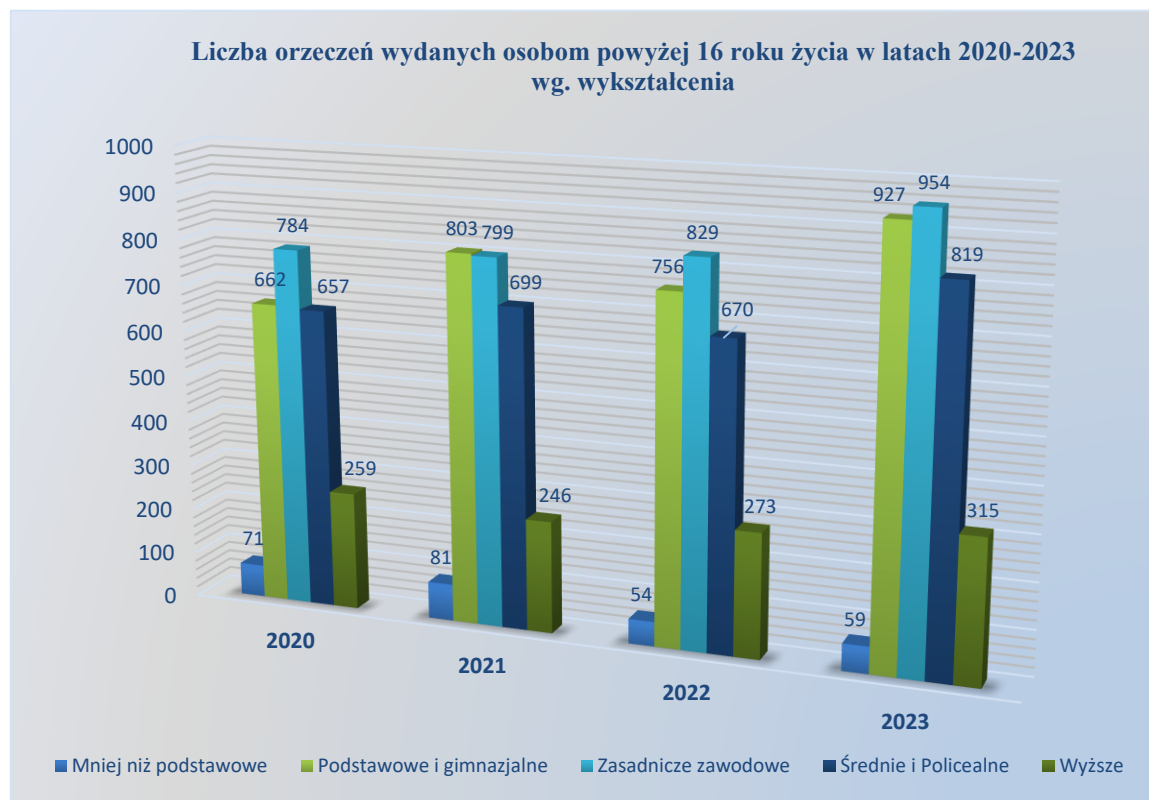
Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Opracowanie własne na podstawie danych przedstawionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Ilość wydawanych orzeczeń o niepełnosprawności osobom w wykształceniu mniej niż podstawowym na przestrzeni lat zmienia się tylko nieznacznie. Najwięcej wydaje się orzeczeń osobom z wykształceniem zasadniczym zawodowym, podstawowym i gimnazjalnym oraz z wykształceniem średnim i policealnym. Znacznie mniej wydawanych jest orzeczeń osobom z wykształceniem wyższym.

Jak wynika z danych przekazanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu w 2023 roku nastąpił nieznaczny wzrost wydawanych orzeczeń o niepełnosprawności tylko osobom z wykształceniem mniej niż podstawowym. We wszystkich pozostałych grupach nastąpił wzrost o kilkanaście procent w stosunku do roku wcześniejszego:

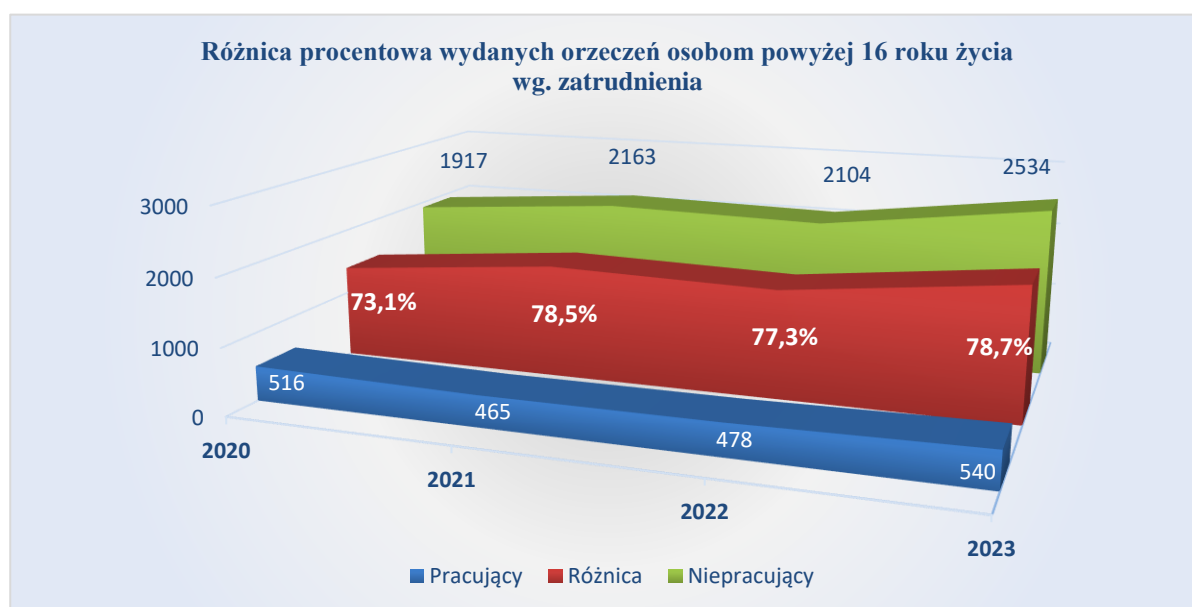
Opracowanie własne na podstawie danych przedstawionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Liczba wydanych orzeczeń niepełnosprawności osobom powyżej 16 roku życia w Powiecie Jarosławskim w latach 2020-2023 wg zatrudnienia

Zatrudnienie	2020	2021	2022	2023
Pracujący	516	465	478	540
Niepracujący	1917	2163	2104	2534

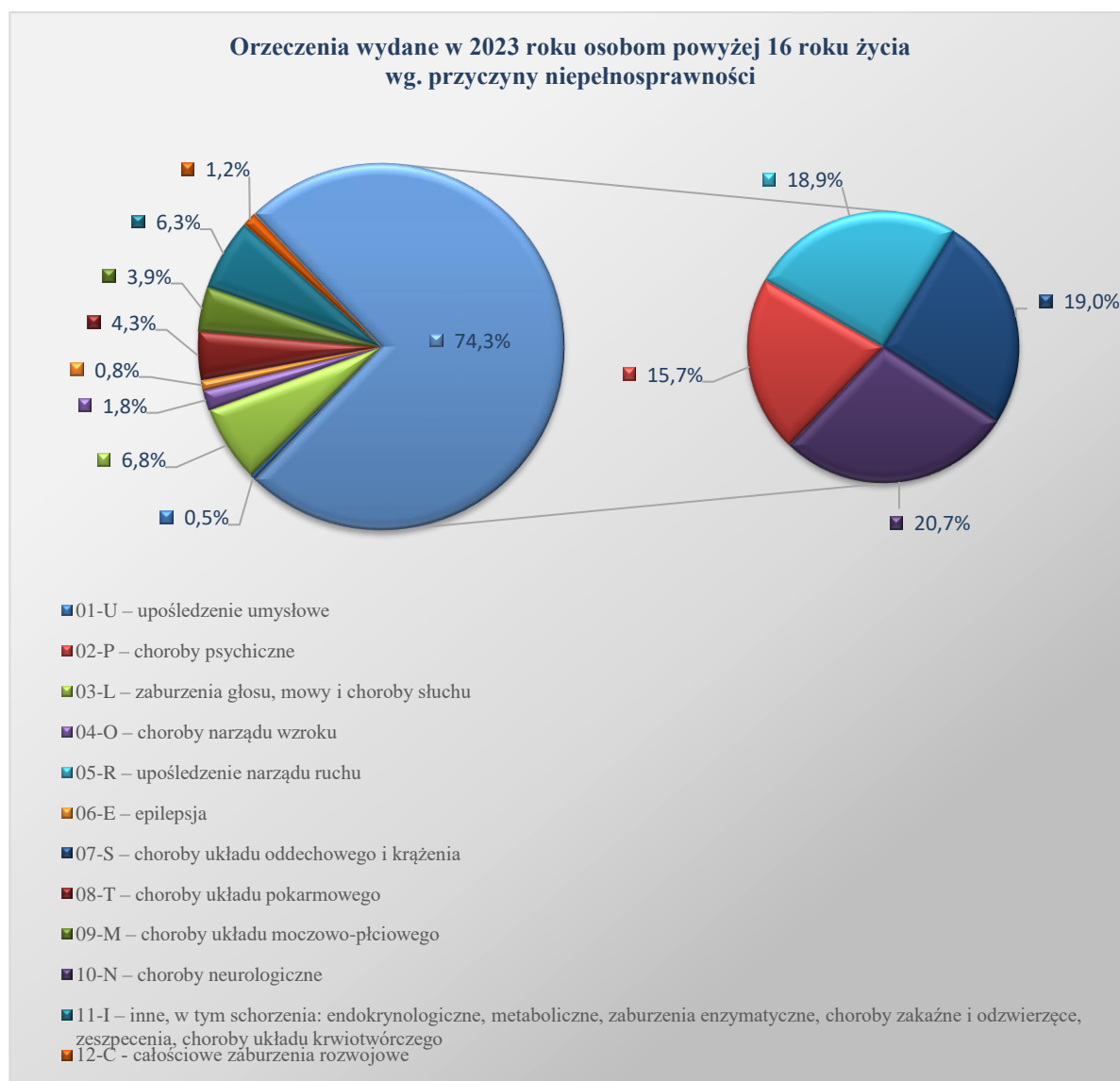
Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu wydaje znacznie więcej orzeczeń osobom niepracującym, a niżeli osobom pracującym. Różnica ta jest duża, co przedstawia zamieszczony poniżej wykres.

Opracowanie własne na podstawie danych przedstawionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

Sporządzony poniżej wykres wyraźnie wskazuje cztery główne przyczyny wydawanych w 2023 roku orzeczeń osobom powyżej 16 roku życia, które stanowią ponad 70% wszystkich wydanych orzeczeń. Najwięcej wydano orzeczeń z powodu niepełnosprawności oznaczonej symbolem 10-N czyli choroby neurologiczne, następnie 06-S choroby układu oddechowego i krążenia, 05-R upośledzenie narządu ruchu oraz 02-P choroby psychiczne.

Opracowanie własne na podstawie danych przedstawionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

2.1.2. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Jarosławiu

To wyspecjalizowana placówka, która udziela dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej, prowadzi terapię w różnych zakresach i formach oraz udziela wsparcia i pomocy w wyborze szkoły, kierunku kształcenia i zawodu.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna jest specjalistyczną placówką resortu oświaty prowadzącą działalność diagnostyczną, terapeutyczną, profilaktyczną i doradczą w środowiskach wychowujących dzieci i młodzież.

Celem pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest wielozakresowa współpraca z rodziną, szkołą i placówkami oświatowo-wychowawczymi poprzez:

- udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom, młodzieży, rodzicom i nauczycielom

- udzielanie pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu udzielanie specjalistycznego wsparcia i pomocy rodzicom i nauczycielom związanym z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży.

Poradnia realizuje następujące zadania:

1. diagnozowanie poziomu rozwoju, potrzeb i możliwości oraz zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych dzieci i młodzieży, w tym:
 - predyspozycji i uzdolnień,
 - przyczyn niepowodzeń edukacyjnych,
 - specyficznych trudności w uczeniu się;
2. wspomaganie dzieci i młodzieży odpowiednio do ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, w tym zwłaszcza dzieci i młodzieży:
 - szczególnie uzdolnionych,
 - niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym,
 - ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się,
 - z zaburzeniami komunikacji językowej,
 - z chorobami przewlekłymi;
3. prowadzenie terapii dzieci i młodzieży, w zależności od rozpoznanych potrzeb, w tym dzieci i młodzieży z zaburzeniami rozwojowymi, z zachowaniami dysfunkcyjnymi, niepełnosprawnych, zagrożonych niedostosowaniem społecznym, oraz ich rodzin;
4. pomoc dzieciom i młodzieży w wyborze kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniu kształcenia i kariery zawodowej oraz wspieranie nauczycieli przedszkoli, szkół i placówek w planowaniu i realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego;
5. podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży, w tym udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży z grup ryzyka oraz ich rodzicom;
6. współpraca ze szkołami i placówkami w rozpoznawaniu u uczniów specyficznych trudności w uczeniu się, w tym ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się u uczniów klas I - III szkoły podstawowej;
7. współpraca z przedszkolami, szkołami i placówkami przy opracowywaniu i realizowaniu indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych oraz planów działań wspierających.
8. współpraca w udzielaniu i organizowaniu przez przedszkola, szkoły i placówki pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
9. wspomaganie wychowawczej funkcji rodziny;
10. udzielanie wsparcia merytorycznego nauczycielom, wychowawcom grup wychowawczych i specjalistom udzielającym pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach;
11. wspomaganie dzieci i młodzieży z trudnościami adaptacyjnymi związanymi z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego.

W poradni działa zespół orzekający, który na podstawie badań psychologicznych pedagogicznych i lekarskich przeprowadzonych przez specjalistów poradni, bądź spoza poradni wydaje: *Orzeczenie* lub *Opinię* - wydaje się na wniosek rodziców (prawnych opiekunów) lub ucznia w przypadku, gdy skończył on 18 lat.

Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna wspomaga także przedszkola, szkoły i placówki z terenu Powiatu Jarosławskiego w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

2.1.3. Opieka zdrowotna i rehabilitacja lecznicza

Usługi medyczne na rzecz osób niepełnosprawnych i przewlekle chorych realizowane są głównie przez:

2.1.3.1. Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu

Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu, które jest samodzielnym publicznym zakładem opieki zdrowotnej. Jego organem założycielskim jest Rada Powiatu Jarosławskiego. W strukturach zakładu funkcjonują:

- Szpital
- Przychodnia Specjalistyczna
- Rehabilitacja Lecznicza
- Zakład Opiekuńczo-Leczniczy
- Dzienny Ośrodek Rehabilitacji Kardiologicznej
- Przychodnia POZ w Jarosławiu przy ul. Kraszewskiego 17 wraz z Filiami na terenie Powiatu Jarosławskiego.

Z danych statystycznych wynika, że na przestrzeni lat 2020-2023 najwięcej osób skorzystało z podstawowej opieki zdrowotnej. Duże zapotrzebowanie odnotowano w zakresie usług poradni specjalistycznych. Wielkim zainteresowaniem cieszyły się także wdrażane programy profilaktyczne.

W dniu 23 stycznia 2023 r. w strukturze Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu, rozpoczął działalność Dzienny Ośrodek Rehabilitacji Kardiologicznej. Jest to miejsce, które ma służyć pacjentom poddanym leczeniu zachowawczemu i interwencyjnemu, w szczególności:

- po przebytym zawale mięśnia sercowego,
- po angioplastyce wieńcowej,
- po zabiegach kardiochirurgicznych,
- po zaostrzeniach niewydolności serca,
- w innych schorzeniach układu krążenia ze wskazaniem do rehabilitacji kardiologicznej w warunkach oddziału dziennego.

Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu wdrożyło opiekę koordynowaną w ośrodkach POZ. Model opieki koordynowanej nad pacjentem zakłada, że koordynacja procesu leczenia będzie się odbywać w przychodni podstawowej opieki zdrowotnej (POZ).

Ma ona na celu diagnostykę, pierwsze, wstępne diagnozy, diagnozy specjalistyczne, które mają doprowadzić poprawy stanu zdrowia u pacjenta. W ramach opieki koordynowanej lekarz podstawowej opieki zdrowotnej zajmuje się profilaktyką, diagnozowaniem, leczeniem i edukacją pacjenta na temat wybranych chorób z dziedziny: kardiologii, diabetologii, endokrynologii, pulmonologii.

Rozwiązania wprowadzone do podstawowej opieki zdrowotnej dzięki opiece koordynowanej poprawią jakość opieki i dostępność do świadczeń zdrowotnych m.in.:

- rozszerzają listę badań diagnostycznych realizowanych przez lekarza POZ;
- umożliwiają szybszy dostęp do opieki specjalistycznej;
- pozwalają podjąć działania edukacyjne – pacjent wie więcej o swoim zdrowiu, zagrożeniach i profilaktyce;
- aktywizują pacjenta – będzie mógł podjąć działania zgodnie z ustalonym planem.

Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu uczestniczy w projekcie²⁵ „Wdrożenie e-usług w placówkach POZ i ich integracja z systemem e-zdrowia z wykorzystaniem narzędzia centralnego” („e-Gabinet+”), finansowanego z Funduszy Europejskich. Placówka otrzymała sprzęt komputerowy, który umożliwia tworzenie i udostępnianie elektronicznej dokumentacji medycznej (EDM) oraz świadczenie e-usług. Projekt jest finansowany przez Unię Europejską w ramach pakietu REACT-EU, wspierającego przeciwdziałanie skutkom pandemii COVID-19. Realizatorem projektu jest Ministerstwo Zdrowia, a jego wartość wynosi 199 302 875,71 zł. Celem projektu jest wsparcie cyfryzacji placówek POZ.

Lista inwestycji oraz doposażenia SOR i pracowni diagnostycznych Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu. Lista inwestycji oraz doposażenia SOR i pracowni diagnostycznych Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu przedstawiona jest w postaci poniższej tabeli:

Pracownia diagnostyczna	Inwestycja, sprzęt	Koszt
Endoskopia	Przebudowa pomieszczeń pracowni endoskopii	600 000 zł
	Przebudowa pomieszczeń pracowni endoskopii	480 000 zł
Endoskopia + LAiM	Opracowanie dokumentacji technicznej	220 000 zł
Medyczne Laboratorium Diagnostyczne i Laboratorium Mikrobiologiczne	Remont laboratorium	1 200 000 zł
	Remont laboratorium	830 000 zł
Diagnostyka Obrazowa	USG wielodyscyplinarny (DDO)	700 000 zł
	RTG cyfrowy przyłóżkowy z możliwością diagnostyki dzieci i noworodków (SOR)	700 000 zł
	Multifunkcyjny aparat USG (SOR)	400 000 zł
	Tomograf komputerowy wraz oprogramowaniem, niezbędnymi akcesoriami oraz infrastrukturą umożliwiającą prawidłowe funkcjonowanie pracowni TK (SOR)	4 400 000 zł
DDO	Tomograf komputerowy (SOR)	20 000 zł
	Tomograf komputerowy (SOR)	80 000 zł
	Szatnia dla SOR i Diagnostyki Obrazowej	400 000 zł
	Szatnia dla SOR i Diagnostyki Obrazowej	450 000 zł

²⁵ Źródło: Załącznik do Uchwały Nr 9/2024 Zarządu Powiatu Jarosławskiego z dnia 29 maja 2024 r. Raport o stanie Powiatu Jarosławskiego 2023

SOR	Szatnia dla SOR i Diagnostyki Obrazowej	80 000 zł
	Szatnia dla pacjentów SOR z doposażeniem	90 000 zł
	Szatnia dla pacjentów SOR z doposażeniem	10 000 zł
	Szatnia dla pacjentów SOR z doposażeniem	20 000 zł
	Mobilny aparat USG na SOR	180 000 zł
	Pompy infuzyjne zestaw 8 szt.	80 000 zł
	Narzędzia chirurgiczne zestaw	30 000 zł
SOR	Skaner do naczyń krwionośnych 1 szt.	12 000 zł
	Videolaryngoskop 1 szt.	15 000 zł
IT	IT dla SOR i Pracowni Diagnostycznych	2 707 000 zł
	Modernizacja pomieszczeń serwerowni	150 000 zł
SOR, LAiM, Serologia, Bank Krwi	Pocztą pneumatyczna	700 000 zł
	Nadzór inwestorski, szkolenia	166 000 zł
Szacunkowa kwota całości inwestycji		15 000 000 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Edukacji i Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Jarosławiu, stan na dzień 31.12.2023 r.

Sprzęt zakupiony:

- 2 aparaty USG na kwotę - 413 640 zł
- Lekarska stacja diagnostyczna – 198 186 zł
- RTG – 1 041 600 zł
- Respirator – 107 460 zł
- Mikroskopy 19 396 zł
- Komory laminarne – 93 480 zł

Źródło: Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu

Centrum Opieki Medycznej otrzymało dotację w ramach programu inwestycyjnego w zakresie zadań polegających na modernizacji, przebudowie lub doposażeniu szpitalnych oddziałów ratunkowych SOR lub pracowni diagnostycznych współpracujących z SOR w ramach Subfunduszu modernizacji podmiotów leczniczych na kwotę 14 650 000 zł.

Harmonogram realizacji inwestycji jest rozpisany na 3 lata. Zakończenie inwestycji jest zaplanowane na III kwartał 2025 r. Inwestycja poprawi jakość świadczenia opieki zdrowotnej udzielanej w stanie nagłego zagrożenia zdrowia i życia, jakość i komfort leczenia, skuteczność diagnostyki i usprawni pracę personelu medycznego.

2.1.3.2. Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. prof. Antoniego Kępińskiego w Jarosławiu

Podmiotem tworzącym Zakład jest Województwo Podkarpackie, a nadzór nad działalnością Zakładu sprawuje Zarząd Województwa Podkarpackiego.

W szpitalu udzielanych jest ok. 3.000 hospitalizacji rocznie, ok. 30.000 porad rocznie, a także wykonywanych jest ok. 70.000 zabiegów fizjoterapeutycznych dla ok. 2000 mieszkańców Powiatu Jarosławskiego²⁶. Na wysoką jakość wykonywanych usług pracuje

²⁶ Dane pochodzą z: O nas - Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej <https://spzozjaroslaw.pl/o-nas>

ponad 500 pracowników, w tym: lekarze psychiatry i neurologzy, psychologzy, psychoterapeuci, fizjoterapeuci, instruktorzy terapii zajęciowej, pracownicy socjalni, terapeuci uzależnień, pielęgniarki, technicy medyczni, sekretarki medyczne, salowi i sanitariusze.

W ostatnich latach zdrowie psychiczne wreszcie zaczyna być w naszym kraju traktowane jako ważny składnik zdrowia w ogóle, w myśl zasady "nie ma zdrowia bez zdrowia psychicznego". Zwiększono nakłady finansowe, dzięki którym w ostatnim dziesięcioleciu możliwa była kompleksowa modernizacja większości budynków, w których zlokalizowane są oddziały szpitalne poprzez dostosowanie ich do aktualnie obowiązujących przepisów i standardów.

W ramach Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej szpital został wyposażony w sprzęt komputerowy a w chwili obecnej wdrażany jest system elektronicznej dokumentacji medycznej. Odremontowano ponad kilometrowe, zabytkowe ogrodzenie, w miejsce starych powstały nowe drogi, chodniki i miejsca parkingowe. Bogaty, objęty nadzorem konserwatorskim, drzewostan oraz zrekultywowane, po wymianie zewnętrznej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, tereny zielone sprawiają, że szpital stał się przyjaznym miejscem dla pacjentów i ich rodzin.

2.1.4. Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu

Rehabilitacja zawodowa realizowana jest przez Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.).

Powiatowe urzędy pracy realizują zadania z zakresu aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych w oparciu o zapisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz przepisy wykonawcze do w/w ustawy.

Zgodnie z art. 11 w/w ustawy osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna lub poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu ma prawo korzystać z usług i instrumentów rynku pracy na zasadach określonych w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2024 r. poz. 475 z późn. zm.). Usługi i instrumenty rynku pracy dla osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP jako poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu finansowane są ze środków PFRON. Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w PUP jako bezrobotne aktywizowane są zgodnie z zapisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Zadania związane z aktywizacją zawodową w/w osób finansowane są ze środków Funduszu Pracy.

Część osób posiadających orzeczenia o stopniu niepełnosprawności lub równoważne w wieku aktywności zawodowej bardziej lub mniej aktywnie poszukuje pracy.

Według stanu na 31.12.2023 r. w rejestrach Powiatowego Urzędu Pracy w Jarosławiu figurowało 278 osób niepełnosprawnych.

Szczegółową specyfikację obszaru zatrudnienia w Powiecie Jarosławskim przedstawiają następujące tabele:

Osoby bezrobotne w Powiecie Jarosławskim w latach 2020-2023

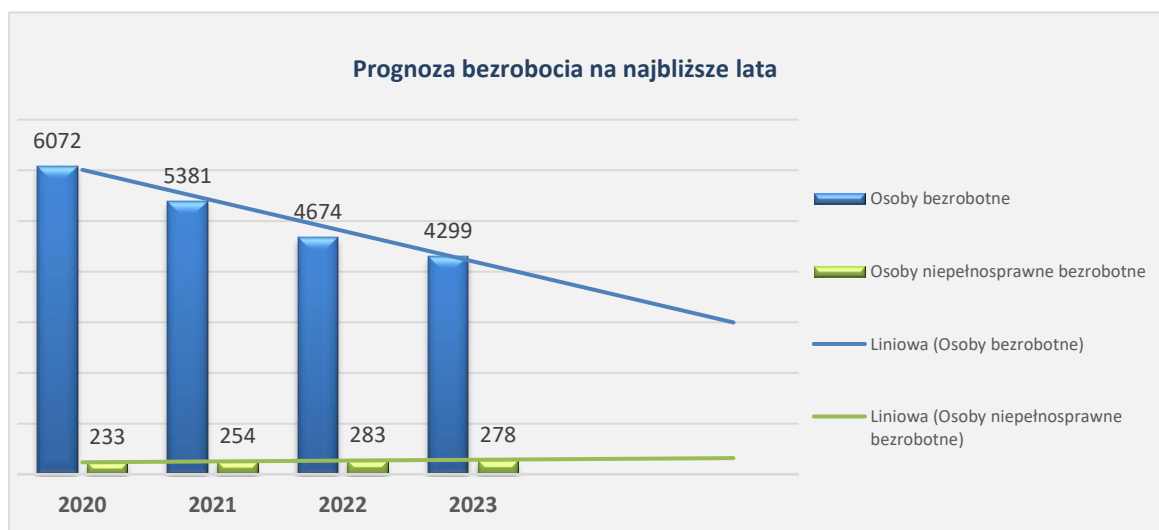
Bezrobotni	2020	2021	2022	2023
Ogółem	6072	5381	4674	4299
Z prawem do zasiłku	923	782	661	619

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu wg. Sprawozdania o rynku pracy za lata 2020-2023

Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w PUP w Jarosławiu w latach 2020-2023

Bezrobotni	2020	2021	2022	2023
Ogółem	233	254	283	278
Z prawem do zasiłku	56	42	46	41

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu wg. Sprawozdania o rynku pracy za lata 2020-2023

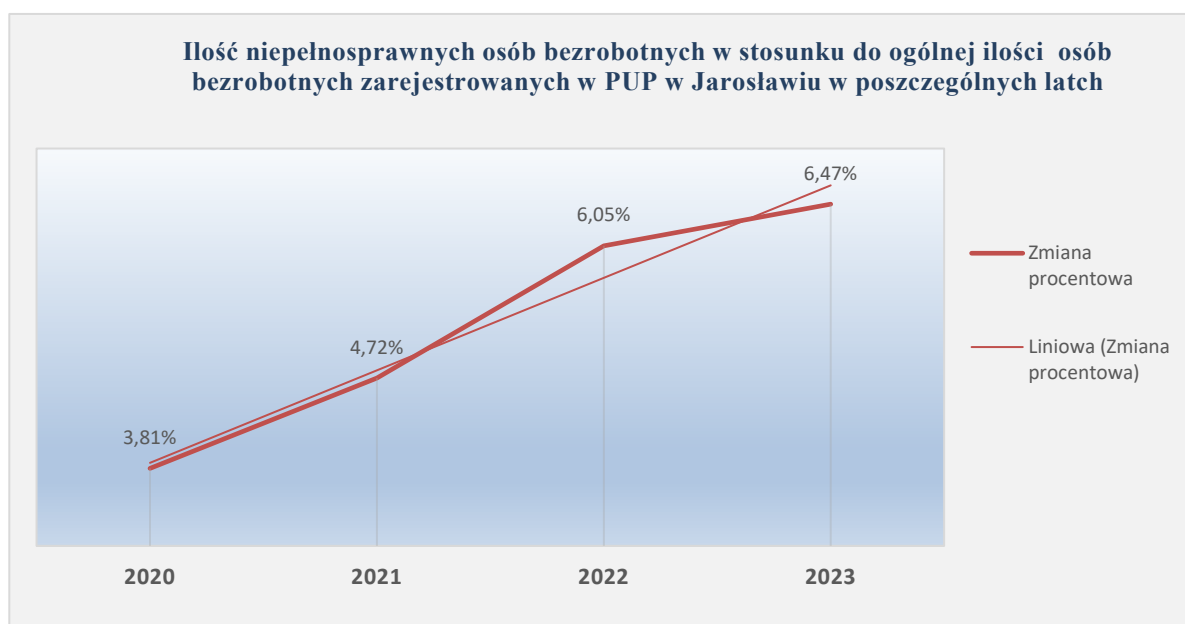

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Jarosławiu

Z danych przedstawionych przez Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu wynika, że o ile ilość bezrobotnych w Powiecie Jarosławskim systematycznie maleje (i taka też jest prognoza na przyszłość), to niestety liczba bezrobotnych osób niepełnosprawnych utrzymuje się na bardzo zbliżonym poziomie w przeciągu ostatnich lat (z niewielką tendencją wzrostową).

Jednocześnie należy zauważyć, że stale wzrasta ilość niepełnosprawnych osób bezrobotnych w stosunku do ogólnej ilości osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Jarosławiu.

Być może, taki stan rzeczy wynika z obawy osób niepełnosprawnych przed podjęciem aktywności zawodowej i tym samym utraty świadczeń. Renta często postrzegana jest jako podstawowe źródło dochodu, zastępujące dochód z pracy, a nie jest traktowane jako rekompensata i niezbędne wsparcie z racji niepełnosprawności.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przedstawionych przez Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu

Osoby niepełnosprawne wyrejestrowane z PUP w powodu podjęcia pracy /stan na 31.12.2023r./

ROK	Liczba ofert pracy ²⁷	Liczba osób wyrejestrowanych
2020	38	120
2021	36	171
2022	58	181
2023	62	180
Ogółem	194	652

Źródło: Dane przedstawione przez PUP w Jarosławiu

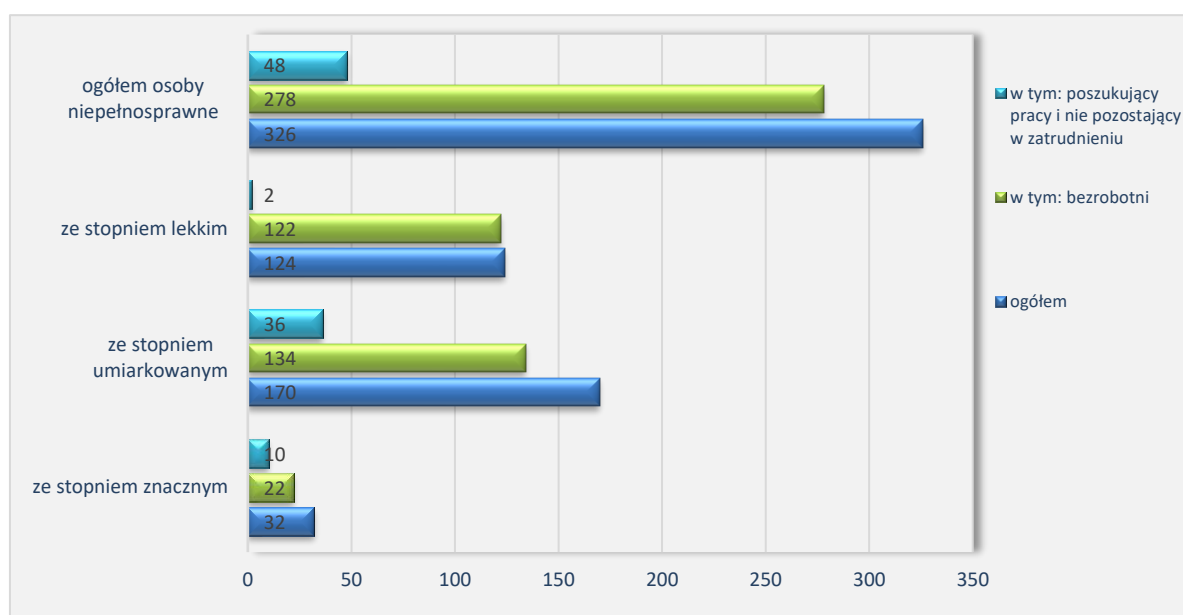
Na rynku pracy w latach 2020-2023 pojawiło się relatywnie dużo ofert pracy dla osób niepełnosprawnych, ale w tej grupie mamy do czynienia przede wszystkim z problemem niedostatecznych kwalifikacji. Natomiast u części pracodawców, którzy utworzyli stanowiska pracy z dofinansowaniem z PFRON występuje zjawisko dużej rotacji pracowników.

Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w Jarosławiu /stan na 31.12.2023r./

Stopień niepełnosprawności	ogółem	w tym: bezrobotni	w tym: poszukujący pracy i nie pozostający w zatrudnieniu
znaczny	32	22	10
Umiarkowany	170	134	36
Lekki	124	122	2
Ogółem	326	278	48

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu

²⁷ Liczba ofert pracy – liczba zgłoszonych wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej dla osób niepełnosprawnych w danym roku

Opracowanie własne PCPR na podstawie danych z PUP w Jarosławiu

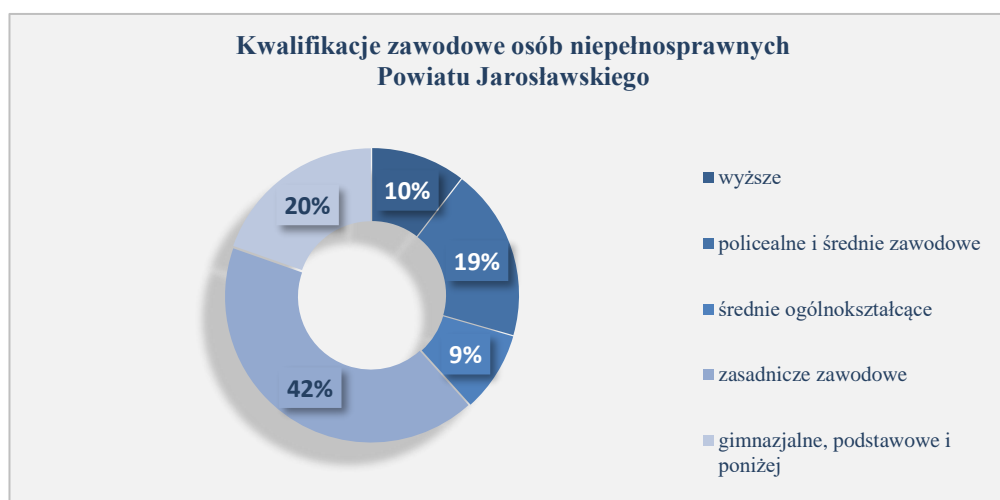
Wykres zamieszczony obok przedstawia ilość osób niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim z podziałem na niepełnosprawne osoby bezrobotne (w tym z rozróżnieniem ze względu na stopień niepełnosprawności) oraz na niepełnosprawne osoby poszukujące pracy i nie pozostające w zatrudnieniu.

Niepełnosprawni pod względem wykształcenia zarejestrowani w PUP w Jarosławiu /stan na 31.12.2023r./

Stopień niepełnosprawności	ogółem	w tym: bezrobotni	w tym: poszukujący pracy i nie pozostający w zatrudnieniu
wyższe	34	24	10
policealne i średnie zawodowe	62	55	7
średnie ogólnokształcące	29	25	4
zasadnicze zawodowe	137	120	17
gimnazjalne, podstawowe i poniżej	64	54	10
Ogółem	326	278	48

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu wg. Sprawozdania o osobach niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu

Niestety, duże trudności w uzyskaniu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych są spowodowane nie tylko barierami zdrowotnymi, ale w dużej mierze brakiem kwalifikacji zawodowych odpowiednich do wymagań rynku pracy. Tutaj należy zauważyć, że zaledwie 10% osób niepełnosprawnych posiada wykształcenie wyższe, a aż 62% osób niepełnosprawnych posiada wykształcenie najwyżej zawodowe.

Opracowanie własne PCPR na podstawie danych z PUP w Jarosławiu

**Osoby niepełnosprawne korzystające w latach 2020-2023 ze wszystkich form usług oferowanych przez
Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu**

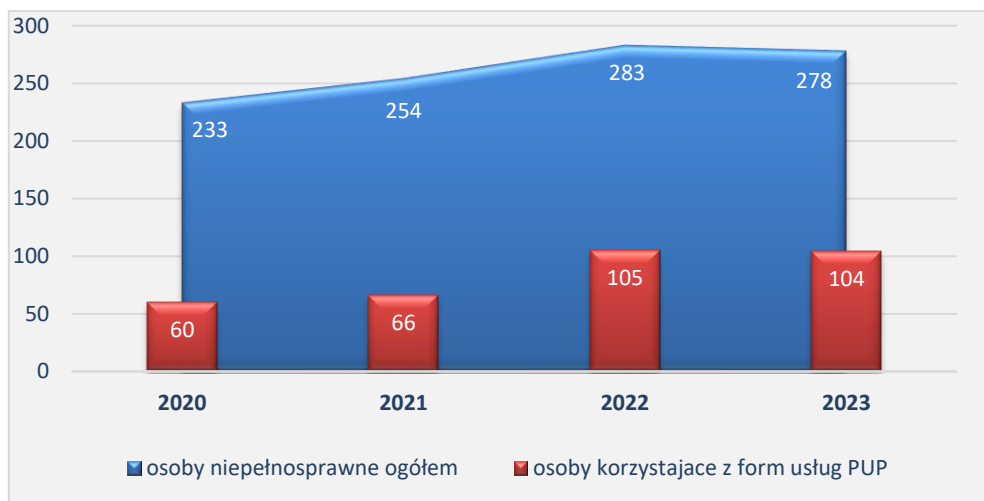
Rok	2020	2021	2022	2023
Porady zawodowe ²⁸	9	11	30	44
Szkolenia	1	0	3	0
Staże	12	17	16	20
Prace interwencyjne	7	7	15	3
Roboty publiczne	17	14	21	17
Jednorazowe świadczenia na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej	1	3	5	9
Bon na zasiedlenie	1	0	1	1
Refundacja kosztów zatrudnienia bezrobotnego	12	14	14	10
Ogółem	60	66	105	104

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu

W latach 2022 i 2023 znacznie więcej bezrobotnych osób niepełnosprawnych korzystało z różnych form wsparcia (usług) oferowanych przez PUP w Jarosławiu. Korzystano głównie z porad zawodowych (2022 – 30 osób, 2023 – 44 osoby), staży (2022 – 16 osób, 2023 – 20 osoby) i robót publicznych (2022 – 21 osób, 2023 – 17 osoby). Niestety, stosunkowo mało osób korzystało, bądź zupełnie nie korzystało ze szkoleń oferowanych przez PUP w Jarosławiu (2022 – 3 osoby, 2023 – 0 osób).

Na wykresie umieszczonym poniżej rozrysowano zależność ogólnej ilości osób niepełnosprawnych korzystających w latach 2020-2023 ze wszystkich form usług oferowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu w stosunku do ogólnej ilości osób niepełnosprawnych zarejestrowane w PUP w Jarosławiu.

²⁸ Porady indywidualne i porady grupowe

Opracowanie własne PCPR na podstawie danych z PUP w Jarosławiu

- **zwrot kosztów zwrot kosztów wyposażenia stanowisk pracy** (art. 26e ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.).

Rok realizacji	Liczba stanowisk	Kwota środków PFRON
2020	7	280000,00 zł
2021	0	0 zł
2022	0	0 zł
2023	5	388841,00 zł
2024	5	483329,35 zł
Ogółem	17	1152170,35 zł

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykorzystania środków PFRON za okres 2020-2024

- **pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej** (art. 12a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.).

Rok realizacji	Liczba stanowisk	Kwota środków PFRON
2020	0	0 zł
2021	0	0 zł
2022	2	160000,00 zł
2023	4	194421,00 zł
2024	7	520550,50 zł
Ogółem	6	874971,50 zł

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykorzystania środków PFRON za okres 2020-2023

- **zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy dla osób niepełnosprawnych poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu** (art. 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.).

Rok realizacji	Liczba stanowisk	Kwota środków PFRON
2020	2	15989,00 zł
2021	0	0 zł
2022	0	0 zł
2023	3	40292,22 zł
2024	3	41332,15 zł
Ogółem	5	56281,22 zł

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykorzystania środków PFRON za okres 2020-2023

Ograniczenie skali bezrobocia osób niepełnosprawnych, to nie tylko rozwiązanie problemów bytowych, ale również szansa na pełne włączenie w środowisko społeczne, usamodzielnienie i uaktywnienie, dające w efekcie możliwość rehabilitacji zawodowej i społecznej.

2.1.5. Pomoc Społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu wspieranie osób i rodzin w przewyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie sobie poradzić, wykorzystując własne możliwości i uprawnienia.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w godnych warunkach. Pozwala także zapobiegać trudnym sytuacjom życiowym, wspierając ich przy usamodzielnieniu się oraz integracji ze środowiskiem.

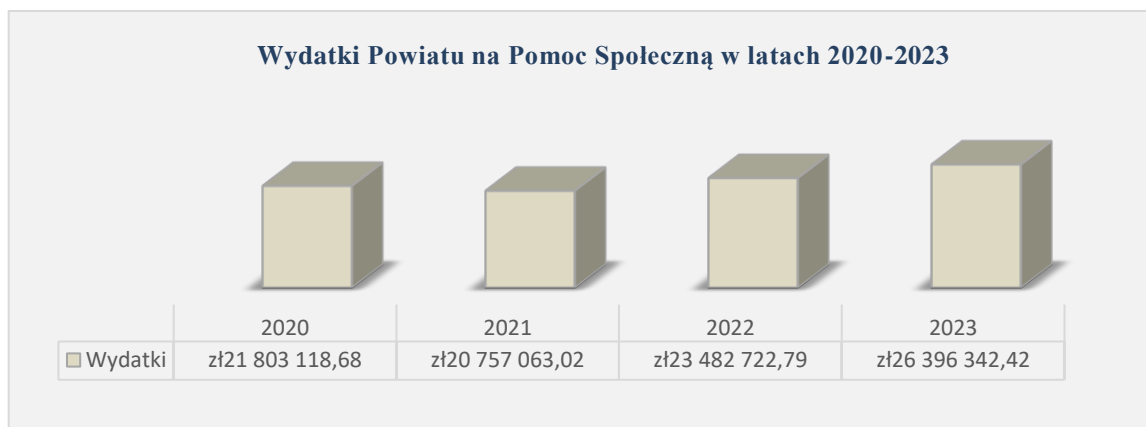
Na terenie Powiatu Jarosławskiego funkcjonują następujące Ośrodki Pomocy Społecznej:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu	ul. J. Słowackiego 34	37-500	Jarosław
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radymnie	ul. Lwowska 20	37-550	Radymno
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu	ul. Piekarska 5	37-500	Jarosław
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radymnie	ul. Lwowska 38	37-550	Radymno
Ośrodek Pomocy Społecznej w Pruchniku	ul. Szkolna 12	37-560	Pruchnik
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chłopcach	Chłopice 149A	37-561	Chłopice
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Laszkach	Laszki 36	37-543	Laszki
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pawłosiowie	Pawłosiów 88	37-500	Jarosław
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rokietnicy	Rokietnica 682	37-562	Rokietnica
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Roźwienicy	Roźwienica 1	37-565	Roźwienica
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiązownicy	ul. Warszawska 15	37-522	Wiązownica

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej²⁹ - pomoc społeczna udzielana jest z powodu m.in. niepełnosprawności. Ośrodki Pomocy Społecznej przyznają osobom niepełnosprawnym

²⁹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2024,1283 z późn. zm.)

świadczenia pieniężne (m.in. zasiłek pielęgnacyjny, zasiłek stały, zasiłek okresowy itp.) oraz świadczenia niepieniężne (np. praca socjalna, poradnictwo specjalistyczne itp.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Budżetu i Finansów Starostwa Powiatowego w Jarosławiu.
Stan na dzień 31.12.2023 r

2.1.5.1. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jana Pawła II w Jarosławiu

W zależności od wieku dziecka i sytuacji zawodowej/mieszkaniowej/ekonomicznej program i polskie prawo mają szereg narzędzi ułatwiających codzienne życie osobom niepełnosprawnym oraz rodzicom dziecka z niepełnosprawnością.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jana Pawła II z siedzibą w Jarosławiu przy ul. Jana Pawła II nr 30 jest placówką kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży w wieku od 3 do 24 lat, które posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na niepełnosprawność intelektualną, niepełnosprawności sprzężone, a także zaburzenia ze spektrum autyzmu.

Organem prowadzącym placówkę jest Powiat Jarosławski, który sprawuje nadzór nad działalnością Ośrodka w zakresie spraw finansowych i administracyjnych.

Jest to placówka, która proponuje dzieciom i młodzieży kształcenie specjalne w przedszkolu (3-9 lat), w Szkole Podstawowej nr 8, w Branżowej Szkole I stopnia oraz w Szkole Przysposabiającej do Pracy.

Nazwa placówki	Rok szkolny			
	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jana Pawła II w Jarosławiu, w tym:	184	177	202	206
Przedszkole	32	28	35	36
Szkoła Podstawowa Specjalna	94	97	101	109
Branżowa Szkoła I Stopnia Specjalna	58	52	32	33
Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	-	-	34	28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wydziału ESP Starostwa Powiatowego w Jarosławiu. Stan na 30.09.2023 r.

Placówka zapewnia uczniom całodobową opiekę oraz możliwość atrakcyjnego spędzenia wolnego czasu po zakończeniu nauki. Uczniowie SOSW w Jarosławiu mają zapewnione najnowocześniejsze formy terapii i zajęć rewalidacyjnych, mających na celu wieloaspektowe wspieranie rozwoju uczniów.

2.1.5.2. Domy Pomocy Społecznej

Domy pomocy społecznej świadczą usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających. Organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez dom uwzględnia w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności. Dom pomocy społecznej może również świadczyć usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób w nim niezamieszkujących.

Powiat Jarosławski jest organem prowadzącym dla czterech Domów Pomocy Społecznej:

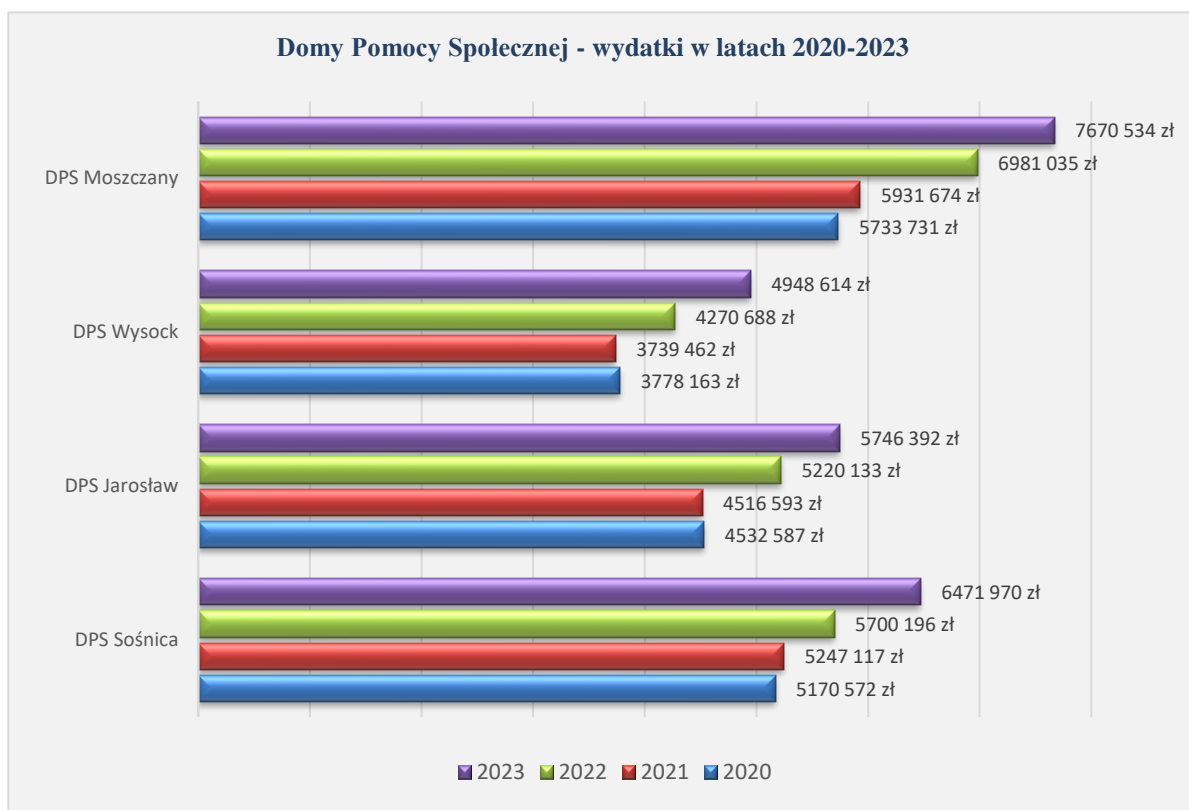
Nazwa placówki	Specyfika	Liczba miejsc w 2023r.	Liczba mieszkańców w 2023r.
Dom Pomocy Społecznej w Sośnicy	Przeznaczony dla osób przewlekłe psychicznie chorych	106	97
Dom Pomocy Społecznej w Jarosławiu	Przeznaczony dla osób przewlekłe psychicznie chorych	95	90
Dom Pomocy Społecznej w Wysocku	Przeznaczony dla osób przewlekłe somatycznie chorych oraz osób w podeszłym wieku	80	75
Dom Pomocy Społecznej w Moszczanach	Przeznaczony dla osób niepełnosprawnych intelektualnie	132	111
Łącznie		413	373

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Jarosławiu. Stan na dzień 31.12.2023 r.

W 2024 roku Dom Pomocy Społecznej w Moszczanach zwiększył ofertę o 5 miejsc dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie.

Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na następujące typy domów, dla:

1. Osób w podeszłym wieku
2. Osób przewlekłe somatycznie chorych
3. Osób przewlekłe psychicznie chorych
4. Dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie
5. Dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie
6. Osób niepełnosprawnych fizycznie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Jarosławiu. Stan na dzień 31.12.2023 r.

2.1.6. MOPS-y, OPS-y, GOPS-y

Poniższa tabela przedstawia ilość osób pobierających świadczenia socjalne oraz kwoty wypłaconych świadczeń z podziałem na wszystkie gminy (MOPS-y, OPS-y i GOPS-y) Powiatu Jarosławskiego:

MOPS/OPS/GOPS		2020	2021	2022	2023
Zasilek pielęgnacyjny					
MOPS Jarosław	Ilość wniosków	1530	1343	1413	1630
	Kwota wypłaconych zasiłków	3 648 521,89 zł	3 635 464,83 zł	3 660 232,92 zł	3 836 124,32 zł
GOPS Jarosław	Ilość wniosków	393	402	414	439
	Kwota wypłaconych zasiłków	1 017 309,00 zł	1 039 552,00 zł	1 071 570,00 zł	1 137 045,00 zł
MOPS Radymno	Ilość wniosków	117	175	177	181
	Kwota wypłaconych zasiłków	459 739,00 zł	454 064,00 zł	459 308,00 zł	470 963,00 zł
GOPS Radymno	Ilość wniosków	429	407	404	425
	Kwota wypłaconych zasiłków	936 653,23 zł	919 985,42 zł	934 207,30 zł	968 092,97 zł
GOPS Chłopice	Ilość wniosków	188	178	179	183
	Kwota wypłaconych zasiłków	397 946,00 zł	420 240,00 zł	437 723,00 zł	436 428,00 zł
OPS Pruchnik	Ilość wniosków	322	311	315	320
	Kwota wypłaconych zasiłków	832 114,00 zł	799 841,00 zł	803 572,00 zł	827 962,00 zł
GOPS Laszki	Ilość wniosków	298	291	287	305
	Kwota wypłaconych zasiłków	674 284,16 zł	670 183,20 zł	688 745,44 zł	703 638,40 zł
GOPS Pawłosiów	Ilość wniosków	306	307	302	335
	Kwota wypłaconych zasiłków	686 774,00 zł	693 583,00 zł	710 801,00 zł	721 990,00 zł
GOPS Rokietnica	Ilość wniosków	147	138	141	152
	Kwota wypłaconych zasiłków	344 634,00 zł	336 279,00 zł	348 797,00 zł	372 776,00 zł
GOPS Rozwienica	Ilość wniosków	196	216	231	244

	Kwota wypłaconych zasiłków	509814 zł	559 673,00 zł	599 172,00 zł	630 685,00 zł
GOPS Wiązownica	Ilość wniosków	292	332	346	364
	Kwota wypłaconych zasiłków	65 867,00 zł	780 261,00 zł	808 320,00 zł	856 021,00 zł
Razem ilość wniosków		4218	4100	4209	4578
Razem kwota wypłaconych zasiłków		9 573 656,28 zł	10 309 126,45 zł	10 522 448,66 zł	10 961 725,69 zł
Świadczenia pielęgnacyjne					
MOPS Jarosław	Ilość wniosków	211	216	292	363
	Kwota wypłaconych zasiłków	4 395 289,40 zł	5 581 980,20 zł	7 413 458,20 zł	9 556 940,50 zł
GOPS Jarosław	Ilość wniosków	91	112	143	163
	Kwota wypłaconych zasiłków	1 993 929,00 zł	2 631 012,00 zł	3 634 612,00 zł	4 780 989,00 zł
MOPS Radymno	Ilość wniosków	35	43	49	57
	Kwota wypłaconych zasiłków	758 820,00 zł	982 437,00 zł	1 214 492,00 zł	1 558 447,00 zł
GOPS Radymno	Ilość wniosków	74	106	134	149
	Kwota wypłaconych zasiłków	1 374 650,10 zł	2 018 876,60 zł	2 841 857,46 zł	3 597 748,04 zł
GOPS Chłopice	Ilość wniosków	47	56	78	97
	Kwota wypłaconych zasiłków	945 807,00 zł	1 209 489,00 zł	1 806 649,00 zł	2 534 650,00 zł
OPS Pruchnik	Ilość wniosków	85	112	119	128
	Kwota wypłaconych zasiłków	1 699 729,00 zł	2 200 809,00 zł	3 045 311,00 zł	3 861 970,00 zł
GOPS Laszki	Ilość wniosków	46	64	83	96
	Kwota wypłaconych zasiłków	944 628,00 zł	1 183 378,10 zł	1 735 917,60 zł	2 210 268,60 zł
GOPS Pawłosiów	Ilość wniosków	39	60	71	97
	Kwota wypłaconych zasiłków	747 381,00 zł	1 086 595,00 zł	1 624 342,00 zł	2 400 147,00 zł
GOPS Rokietnica	Ilość wniosków	31	37	45	52
	Kwota wypłaconych zasiłków	684 622,00 zł	802 410,00 zł	1 019 384,00 zł	1 391 596,00 zł
GOPS Roźwienica	Ilość wniosków	54	64	91	110
	Kwota wypłaconych zasiłków	984 540,00 zł	1 514 632,00 zł	2 316 060,00 zł	3 205 784,00 zł
GOPS Wiązownica	Ilość wniosków	70	126	160	189
	Kwota wypłaconych zasiłków	1 18 950,00 zł	2 397 565,00 zł	3 427 130,00 zł	4 823 561,00 zł
Razem ilość wniosków		783	996	1265	1501
Razem kwota wypłaconych zasiłków		14 648 345,50 zł	21 609 183,90 zł	30 079 213,26 zł	39 922 101,14 zł
Zasilek dla opiekuna					
MOPS Jarosław	Ilość wniosków	12	9	5	3
	Kwota wypłaconych zasiłków	70 060,00 zł	51 400,00 zł	35 960,00 zł	17 980,00 zł
GOPS Jarosław	Ilość wniosków	113	67	28	1
	Kwota wypłaconych zasiłków	69 585,00 zł	41 060,00 zł	17 360,00 zł	7 440,00 zł
MOPS Radymno	Ilość wniosków	12	5	2	1
	Kwota wypłaconych zasiłków	48 980,00 zł	21 689,00 zł	7 500,00 zł	7 440,00 zł
GOPS Radymno	Ilość wniosków	22	17	10	6
	Kwota wypłaconych zasiłków	141 377,40 zł	76 200,00 zł	42 240,00 zł	34 100,00 zł
GOPS Chłopice	Ilość wniosków	6	5	3	2
	Kwota wypłaconych zasiłków	43 340,00 zł	21 700,00 zł	14 880,00 zł	10 540,00 zł
OPS Pruchnik	Ilość wniosków	10	4	2	2
	Kwota wypłaconych zasiłków	44 721,00 zł	26 040,00 zł	14 880,00 zł	14 880,00 zł
GOPS Laszki	Ilość wniosków	5	3	1	1
	Kwota wypłaconych zasiłków	33 120,00 zł	11 160,00 zł	7 440,00 zł	7 440,00 zł
GOPS Pawłosiów	Ilość wniosków	5	4	3	3
	Kwota wypłaconych zasiłków	31 100,00 zł	27 280,00 zł	22 320,00 zł	14 880,00 zł
GOPS Rokietnica	Ilość wniosków	5	4	3	2
	Kwota wypłaconych zasiłków	32 440,00 zł	29 760,00 zł	17 360,00 zł	9 920,00 zł
GOPS Roźwienica	Ilość wniosków	13	11	6	3
	Kwota wypłaconych zasiłków	96 224,00 zł	77 500,00 zł	41 127,00 zł	16 740,00 zł
GOPS Wiązownica	Ilość wniosków	8	66	20	12
	Kwota wypłaconych zasiłków	4 960,00 zł	40 920,00 zł	12 400,00 zł	7 440,00 zł
Razem ilość wniosków		211	195	83	36
Razem kwota wypłaconych zasiłków		615 907,40 zł	424 709,00 zł	233 467,00 zł	148 800,00 zł
Specjalny zasiłek opiekuńczy					
MOPS Jarosław	Ilość wniosków	72	46	35	26
	Kwota wypłaconych zasiłków	477 032,10 zł	363 856,00 zł	257 748,50 zł	159 146,10 zł

GOPS Jarosław	Ilość wniosków	36	21	15	11
	Kwota wypłaconych zasiłków	260 909,00 zł	154 263,00 zł	107 304,00 zł	79 300,00 zł
MOPS Radymno	Ilość wniosków	23	23	8	4
	Kwota wypłaconych zasiłków	74 724,00 zł	67 385,00 zł	55 269,00 zł	27 200,00 zł
GOPS Radymno	Ilość wniosków	59	40	16	5
	Kwota wypłaconych zasiłków	357 177,20 zł	204 341,40 zł	65 567,20 zł	26 660,00 zł
GOPS Chłopice	Ilość wniosków	29	25	20	10
	Kwota wypłaconych zasiłków	173 191,00 zł	158 927,00 zł	120 080,00 zł	55 180,00 zł
OPS Pruchnik	Ilość wniosków	49	36	23	15
	Kwota wypłaconych zasiłków	285 516,00 zł	181 975,00 zł	120 980,00 zł	86 655,00 zł
GOPS Laszki	Ilość wniosków	41	34	22	8
	Kwota wypłaconych zasiłków	266 913,90 zł	194 840,00 zł	10 292,00 zł	42 780,00 zł
GOPS Pawłosiów	Ilość wniosków	26	23	16	13
	Kwota wypłaconych zasiłków	153 011,00 zł	110 269,00 zł	80 518,00 zł	71 820,00 zł
GOPS Rokietnica	Ilość wniosków	33	19	12	10
	Kwota wypłaconych zasiłków	186 300,00 zł	93 351,00 zł	75 634,00 zł	57 740,00 zł
GOPS Rozwienica	Ilość wniosków	28	22	15	9
	Kwota wypłaconych zasiłków	206 573,00 zł	162 569,00 zł	106 096,00 zł	62 000,00 zł
GOPS Wiązownica	Ilość wniosków	43	313	149	78
	Kwota wypłaconych zasiłków	26 660,00 zł	193 280,00 zł	90 900,00 zł	47 506,00 zł
Razem ilość wniosków		439	602	331	189
Razem kwota wypłaconych zasiłków		2 468 007,20 zł	1 885 056,40 zł	1 090 388,70 zł	715 987,10 zł
RAZEM	Ilość świadczeń	5651	5893	5888	6304
	Kwota wypłaconych świadczeń	27 305 916,38 zł	34 228 075,75 zł	41 925 517,62 zł	51 748 613,93 zł

Od 1 stycznia 2024 r. obowiązują nowe przepisy ustawy o świadczeniach rodzinnych³⁰ zmieniające dotychczasowe zasady przyznawania świadczeń dla opiekunów, które wprowadziła ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym.

Z dniem wejścia w życie ustawy o świadczeniu wspierającym czyli 1 stycznia 2024 r. został uchylony art. 16a ustawy o świadczeniach rodzinnych regulujący zasady przysługiwania specjalnego zasiłku opiekuńczego. Oznacza to, że od tej daty specjalny zasiłek opiekuńczy nie będzie już przyznawany. Jedynie, na podstawie przepisów przejściowych, zasiłek ten będzie mógł być przyznawany także po 1 stycznia 2024 r. na zasadzie zachowania do niego praw nabytych, na warunkach obowiązujących do 31 grudnia 2023 r.

MOPS/OPS/GOPS		2020	2021	2022	2023
Zasiłki stałe					
MOPS Jarosław	Ilość wniosków	192	185	173	167
	Kwota wypłaconych zasiłków	1 002 150,02 zł	986 887,88 zł	1 021 130,73 zł	984 689,22 zł
GOPS Jarosław	Ilość wniosków	26	22	23	25
	Kwota wypłaconych zasiłków	150 345,00 zł	146 541,00 zł	151 018,00 zł	154 566,00 zł
MOPS Radymno	Ilość wniosków	5	7	7	8
	Kwota wypłaconych zasiłków	23 568,96 zł	36 844,52 zł	48 712,44 zł	52 206,63 zł
GOPS Radymno	Ilość wniosków	53	51	42	40
	Kwota wypłaconych zasiłków	284 983,00 zł	287 080,00 zł	261 160,00 zł	248 425,00 zł
GOPS Chłopice	Ilość wniosków	24	22	22	18
	Kwota wypłaconych zasiłków	121 327,00 zł	123 837,00 zł	129 226,00 zł	108 772,00 zł
OPS Pruchnik	Ilość wniosków	52	48	48	51
	Kwota wypłaconych zasiłków	299 139,00 zł	277 183,00 zł	332 000,00 zł	350 712,00 zł
GOPS Laszki	Ilość wniosków	27	22	22	25
	Kwota wypłaconych zasiłków	135 096,76 zł	119 362,23 zł	129 180,30 zł	130 030,78 zł

³⁰ Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. 2024.1615)

GOPS Pawłosiów	Ilość wniosków	32	32	31	27
	Kwota wypłaconych zasiłków	172 497,00 zł	184 166,00 zł	177 525,00 zł	157 360,00 zł
GOPS Rokietnica	Ilość wniosków	13	12	12	15
	Kwota wypłaconych zasiłków	73 277,00 zł	72 220,00 zł	83 278,00 zł	73 868,00 zł
GOPS Roźwienica	Ilość wniosków	30	33	25	32
	Kwota wypłaconych zasiłków	163 057,00 zł	151 393,00 zł	163 291,00 zł	186 967,00 zł
GOPS Wiązownica	Ilość wniosków	31	29	27	25
	Kwota wypłaconych zasiłków	179 884,00 zł	171 155,00 zł	176 868,00 zł	167 663,00 zł
Razem ilość wniosków		485	463	432	433
Razem kwota wypłaconych zasiłków		2 605 324,74 zł	2 556 669,63 zł	2 673 389,47 zł	2 615 259,63 zł
Świadczenie pieniężne z tytułu niepełnosprawności (zasiłki celowe, zasiłki specjalne celowe, zasiłki okresowe itp.)					
MOPS Jarosław	Ilość wniosków	390	413	332	351
	Kwota wypłaconych zasiłków	469 018,85 zł	440 493,76 zł	503 057,43 zł	559 481,23 zł
GOPS Jarosław	Ilość wniosków	33	42	31	42
	Kwota wypłaconych zasiłków	10 721,00 zł	15 641,00 zł	16 505,00 zł	29 801,00 zł
MOPS Radymno	Ilość wniosków	8	14	11	15
	Kwota wypłaconych zasiłków	13 050,00 zł	34 175,63 zł	27 932,53 zł	56 699,01 zł
GOPS Radymno	Ilość wniosków	43	41	34	31
	Kwota wypłaconych zasiłków	65 099,00 zł	70 865,00 zł	60 012,00 zł	56 264,00 zł
GOPS Chłopice	Ilość wniosków	45	49	78	63
	Kwota wypłaconych zasiłków	84 765,00 zł	71 172,00 zł	63 350,00 zł	56 766,00 zł
OPS Pruchnik	Ilość wniosków	117	109	89	95
	Kwota wypłaconych zasiłków	79 413,00 zł	103 480,00 zł	73 880,00 zł	87 573,00 zł
GOPS Laszki	Ilość wniosków	10	16	18	11
	Kwota wypłaconych zasiłków	11 400,00 zł	19 600,00 zł	19 800,00 zł	17 900,00 zł
GOPS Pawłosiów	Ilość wniosków	9	23	16	21
	Kwota wypłaconych zasiłków	3 300,00 zł	12 837,00 zł	17 546,00 zł	26 874,00 zł
GOPS Rokietnica	Ilość wniosków	8	8	11	15
	Kwota wypłaconych zasiłków	12 359,00 zł	10 694,50 zł	14 773,00 zł	20 904,00 zł
GOPS Roźwienica	Ilość wniosków	25	16	20	34
	Kwota wypłaconych zasiłków	15 369,19 zł	13 240,28 zł	18 445,42 zł	39 808,28 zł
GOPS Wiązownica	Ilość wniosków	41	59	62	65
	Kwota wypłaconych zasiłków	20 436,00 zł	40 370,00 zł	48 582,00 zł	54 000,00 zł
Razem ilość wniosków		729	790	702	743
Razem kwota wypłaconych zasiłków		784 931,04 zł	832 569,17 zł	863 883,38 zł	1 006 070,52 zł
Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze z tytułu niepełnosprawności					
MOPS Jarosław	Ilość wniosków	84	86	90	88
	Kwota wypłaconych zasiłków	803 949,00 zł	781 114,00 zł	852 552,00 zł	918 397,00 zł
GOPS Jarosław	Ilość wniosków	12	10	11	7
	Kwota wypłaconych zasiłków	97 737,00 zł	80 874,00 zł	96 083,00 zł	84 060,00 zł
MOPS Radymno	Ilość wniosków	9	17	27	25
	Kwota wypłaconych zasiłków	56 298,25 zł	87 094,53 zł	120 898,36 zł	94 714,17 zł
GOPS Radymno	Ilość wniosków	10	6	0	0
	Kwota wypłaconych zasiłków	100 810,00 zł	37 222,00 zł	- zł	- zł
GOPS Chłopice	Ilość wniosków	1	0	1	1
	Kwota wypłaconych zasiłków	5 879,00 zł	- zł	3 770,00 zł	1 932,00 zł
OPS Pruchnik	Ilość wniosków	5	8	7	6
	Kwota wypłaconych zasiłków	47 031,00 zł	69 736,00 zł	81 828,00 zł	98 061,00 zł
GOPS Laszki	Ilość wniosków	1	1	2	2
	Kwota wypłaconych zasiłków	2 618,10 zł	441,00 zł	15 493,00 zł	21 076,00 zł
GOPS Pawłosiów	Ilość wniosków	4	3	1	1
	Kwota wypłaconych zasiłków	32 899,00 zł	23 446,00 zł	10 450,00 zł	14 040,00 zł
GOPS Rokietnica	Ilość wniosków	11	9	13	8
	Kwota wypłaconych zasiłków	114 745,00 zł	134 080,00 zł	169 890,00 zł	136 206,00 zł
GOPS Roźwienica	Ilość wniosków	5	3	3	3
	Kwota wypłaconych zasiłków	50 681,00 zł	66 483,00 zł	59 046,00 zł	65 526,00 zł
GOPS Wiązownica	Ilość wniosków	9	8	12	10

Kwota wypłaconych zasiłków		32 949,00 zł	59 606,00 zł	92 382,00 zł	86 203,00 zł
Razem ilość wniosków		151	151	167	151
Razem kwota wypłaconych zasiłków		1 345 596,35 zł	1 340 096,53 zł	1 502 392,36 zł	1 520 215,17 zł
RAZEM	Ilość świadczeń	1365	1404	1301	1327
	Kwota wypłaconych świadczeń	4 735 852,13 zł	4 729 335,33 zł	5 039 665,21 zł	5 141 545,32 zł

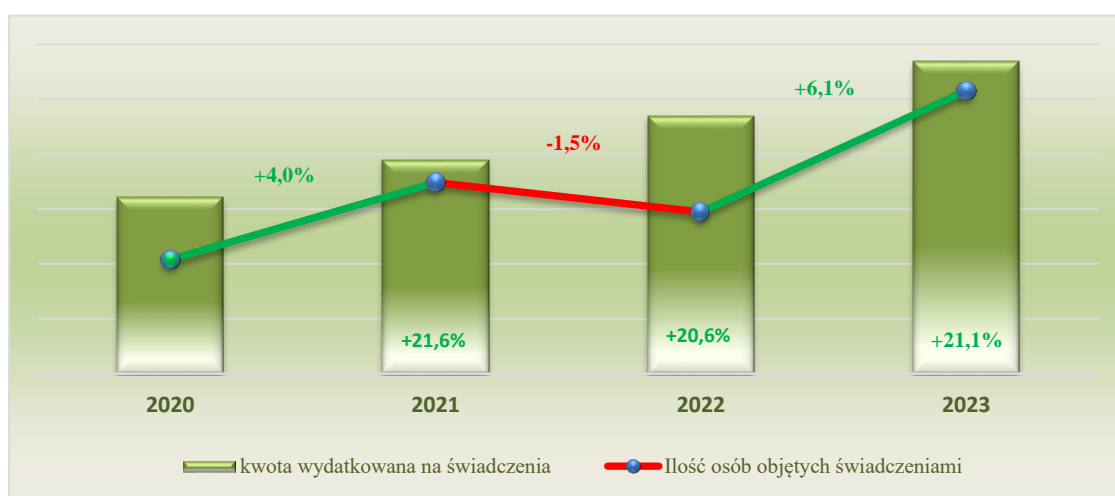
Źródło: Dane przedstawione przez MOPS-y, OPS-y i GOPS-y Powiatu Jarosławskiego

Wszystkie wydatki na pomoc społeczną w latach 2020-2023 w Powiecie Jarosławskim przedstawia poniższa tabela:

	2020	2021	2022	2023
Ilość świadczeń	7016	7297	7189	7631
Kwota wszystkich wypłaconych świadczeń	32 041 768,51 zł	38 957 411,08 zł	46 965 182,83 zł	56 890 159,25 zł

Źródło: Dane przedstawione przez MOPS-y, OPS-y i GOPS-y Powiatu Jarosławskiego

Ilość osób objętych świadczeniami tylko w roku 2022 nieznacznie zmalała tj. -1,5% w stosunku do roku wcześniejszego, co wyraźnie widać na wykresie zamieszczonym powyżej. W roku 2021 odnotowano wzrost na poziomie 4,0% w stosunku do roku 2020 oraz w roku 2023 wzrost na poziomie 6,1% w stosunku do roku 2022. Pomimo tych lekkich różnic i niewielkiego spadku ilości osób objętych świadczeniami w roku 2022, kwoty wydatkowane na świadczenia systematycznie rosną tj. w roku 2021 nastąpił wzrost o 21,6% w stosunku do kwoty wydatkowanej w roku 2020, o 20,6% w roku 2022 w stosunku do roku 2021 oraz o 21,1% w roku 2023 w stosunku do roku 2022.

Źródło: Dane przedstawione przez MOPS-y, OPS-y i GOPS-y Powiatu Jarosławskiego

W Powiecie Jarosławskim w latach 2020-2023 na **29133** świadczeń socjalnych wydatkowano łącznie:
174 854 521,67 zł

Opieka wytchnieniowa

Głównym celem Programu „Opieka wytchnieniowa” jest wsparcie członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad:

1. dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności,
 2. osobami posiadającymi: orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 44, z późn. zm.) albo orzeczenie traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności (zgodnie z art. 5 i art. 62 ww. ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych),
- poprzez możliwość uzyskania doraźnej, czasowej pomocy w formie usługi opieki wytchnieniowej.

W październiku 2022 r. Minister Rodziny i Polityki Społecznej ogłosił nabór wniosków w ramach programu „Opieka wytchnieniowa” – edycja 2023 r. finansowanego z Funduszu Solidarnościowego.

W 2023 r. umożliwiono domom pomocy społecznej przystąpienie do Programu. W związku z tym Zarząd Powiatu Jarosławskiego Uchwałą Nr 760/2022 r. z dnia 10.11.2022 r. zdecydował o przystąpieniu i został złożony wniosek. Uchwałą Nr 834/2023 Zarząd Powiatu Jarosławskiego z dnia 16.03.2023 r. wskazał Dom Pomocy Społecznej w Jarosławiu jako realizatora Programu „Opieka wytchnieniowa” – edycja 2023.

Wniosek został złożony na 100% finansowania projektu i uzyskano kwotę 83 000,00 zł, plus dodatkowe środki na obsługę Programu w wysokości 1 660,00 zł. Celem Programu było wsparcie rodzin i opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dorosłymi osobami niepełnosprawnymi, poprzez czasowe odciążenie ich od codziennego obowiązku sprawowania opieki i zapewnienie im czasu na odpoczynek oraz regenerację. DPS w Jarosławiu w związku z przystąpieniem do realizacji projektu nie zwiększył zatrudnienia, zabezpieczono, w ramach posiadanych pomieszczeń, niezbędne zaplecze do realizacji zadania. Przeprowadzona została akcja promocyjna o realizacji programu „Opieka wytchnieniowa”.

W 2023 r. w ramach realizacji programu świadczone usługi opieki wytchnieniowej:

- pobytu całodobowego dla 10 osób wraz z wyżywieniem – ze stawką 800 zł za dobę;
- pobytu dziennego dla 10 osób wraz z wyżywieniem – ze stawką 40 zł za godzinę.

W ramach świadczonych usług zapewniano również usługi pielęgnacyjne, opiekuńcze, oraz spędzanie czasu wolnego w formie i zakresie realizowanym przez DPS. Na kanwie w/w Programu zostały wprowadzone zmiany w ustawie o pomocy społecznej, które weszły w życie 01.11.2023 r., umożliwiając realizację usługi pobytu krótkoterminowego dla osób, którym gminy wystawiają skierowanie i częściowo sfinansują pobyt.

Z Programu w roku 2021 korzystała tylko gmina Pruchnik – OPS Pruchnik (zrealizowano 10 wniosków). W 2022 roku korzystały tylko trzy gminy: OPS Pruchnik (9 zrealizowanych wniosków), GOPS Wiązownica (9 wniosków) i GOPS Laszki (6 wniosków złożonych, ale tylko 3 zrealizowano). W roku 2023 z Programu korzystało 5 gmin:

OPS Pruchnik (11 zrealizowanych wniosków), GOPS Wiązownica (5 wniosków), GOPS Laszki (4 wnioski), MOPS Jarosław (32 wnioski), GOPS Roźwienica (3 wnioski). Program jest realizowany w formie pobytu dziennego, w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej.

Rok	Sposób realizacji	Ilość złożonych wniosków	Ilość zrealizowanych wniosków
2021	pobyt dzienny	10	10
	pobyt całodobowy	0	0
2022	pobyt dzienny	24	24
	pobyt całodobowy	0	0
2023	pobyt dzienny	55	55
	pobyt całodobowy	0	0

Źródło: Dane przedstawione przez Ośrodki Pomocy Społecznej Powiatu Jarosławskiego

Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej

Głównym celem Programu "Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej" jest wprowadzenie usługi asystenta jako formy ogólnodostępnego wsparcia.

Program adresowany jest do:

1. dzieci do 16. roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji;
2. osoby z niepełnosprawnościami posiadające orzeczenie o niepełnosprawności: o stopniu znacznym lub o stopniu umiarkowanym albo orzeczenia równoważne.

Pierwsza edycja programu była realizowana od 1 października 2019 roku. W Powiecie Jarosławskim tylko w nielicznych gminach jest realizowana ta forma pomocy. Dotyczy to 3 gmin: OPS Pruchnik – program realizowany w roku 2022 (12 zrealizowanych wniosków) i 2023 roku (8 zrealizowanych wniosków), GOPS Wiązownica – program realizowany w latach 2022 (23 wnioski) i 2023 (9 wniosków); GOPS Roźwienica – 2023 rok (2 wnioski).

Rok	Ilość złożonych wniosków	Ilość zrealizowanych wniosków
2020	0	0
2021	0	0
2022	35	35
2023	26	19

Źródło: Dane przedstawione przez Ośrodki Pomocy Społecznej Powiatu Jarosławskiego

2.1.7. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu realizuje zadania własne oraz zlecone należące do właściwości administracji rządowej dotyczące osób niepełnosprawnych wynikające z ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. 2024.1283) i ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2024 r. poz. 44 z późn. zm.), a także innych przepisów dotyczących tej sfery działalności.

Do zadań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie należy:

- Dofinansowanie do uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych
- Dofinansowanie do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny
- Dofinansowanie do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze
- Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych
- Dofinansowanie do kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej.

Programy realizowane na rzecz osób z niepełnosprawnościami
przez Powiatowe Centrum Pomocy w Jarosławiu:

2.1.7.1. Program „Wyrównywanie Różnic Między Regionami” w latach 2020-2023

Realizacja Programu „Wyrównywanie Różnic między Regionami III” w 2020 roku

Obszar	Beneficjent	Wyplacona kwota
OBSZAR D – likwidacja barier transportowych	Gmina Pruchnik dla Środowiskowego Domu Samopomocy w Pruchniku	90.000,00 zł
OBSZAR D – likwidacja barier transportowych	Gmina Rokietnica	84.399,00 zł
OBSZAR D – likwidacja barier transportowych	Dom Pomocy Społecznej Moszczany	86.721,08 zł
OBSZAR F – tworzenie warsztatów terapii zajęciowej oraz przeciwdziałanie degradacji infrastruktury istniejących warsztatów terapii zajęciowej	Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Jarosławiu	160.000,00 zł
Razem Beneficjentów - 4		421.120,08 zł

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Realizacja Programu „Wyrównywanie Różnic między regionami III” w 2021 roku

Obszar	Beneficjent	Wyplacona kwota
OBSZAR D – likwidacja barier transportowych	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Jarosławiu	214.900,00 zł
Razem Beneficjentów - 1		214900,00 zł

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Realizacja Programu „Wyrównywanie Różnic między regionami III” w 2022 roku

Obszar	Beneficjent	Wyplacona kwota
OBSZAR D – likwidacja barier transportowych	Gmina Chłopice	120000,00 zł
Razem Beneficjentów - 1		120000,00 zł

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Realizacja Programu „Wyrównywanie Różnic między regionami III” w 2023 roku

Obszar	Beneficjent	Wyplacona kwota
Brak wniosków	Brak beneficjentów	0,00 zł
Razem Beneficjentów - 0		0,00 zł

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Realizacja Programu „Wyrównywanie Różnic między regionami III” w 2023 roku

Obszar	Beneficjent	Wyplacona kwota
OBSZAR D – likwidacja barier transportowych	Regionalna Placówka Opiekuńczo-Terapeutyczna im. Ks. M. Lisińskiego Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP NP	144000,00 zł
Razem Beneficjentów - 0		144000,00 zł

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Ogółem w okresie 2020-2023 wydatkowano **756020,08 zł** dla **5** Beneficjentów Powiatu Jarosławskiego.

Dzięki pozyskanym w ramach programu środkom zlikwidowano bariery:

- ✓ transportowe,
- ✓ zmodernizowano infrastrukturę warsztatu terapii zajęciowej, działającego przy Polskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Jarosławiu.

--

2.1.7.2. Pilotażowy program „Aktywny samorząd”

Zgodnie z założeniami Europejskiego Modelu Społecznego Unii Europejskiej i Rady Europy niezwykle ważną rolę w obszarze ochrony osób niepełnosprawnych przed wykluczeniem społecznym odgrywają władze regionalne i lokalne. Działania zmierzające do integracji społecznej osób niepełnosprawnych zwiększają potencjał rozwoju, a także sprzyjają zwiększaniu aktywności społecznej we wszystkich obszarach, m.in. na rynku pracy. Istotnym założeniem polityki społecznej jest dążenie do kompleksowego działania, którego podstawowym celem powinno być przygotowanie osób zagrożonych wykluczeniem do aktywnego życia w społeczeństwie.

W dniu 1 lutego 2011 roku Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych oraz Prezes Zarządu Związków Powiatów Polskich podpisali Porozumienie dotyczące współpracy w zakresie wspólnych działań samorządów powiatowych na rzecz realizacji karty praw osób niepełnosprawnych i ich integracji społecznej.

Współpraca między stronami Porozumienia ma na celu wzmocnienie i usprawnienie współpracy z samorządami powiatowymi oraz wsparcie samorządów w podejmowanych przez nie działaniach na rzecz integracji osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej. Program Aktywny samorząd jest ważnym krokiem w kierunku wydajniejszego modelu polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych.

Formy wsparcia przewidziane w programie dotyczą likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych.

Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów pomocy w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Warunki uczestnictwa osób niepełnosprawnych w programie oraz formy i zakres udzielanej pomocy uchwalane są przez Zarząd PFRON w formie kierunków działań oraz warunków brzegowych obowiązujących realizatorów pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w danym roku kalendarzowym.

2.1.7.2.1. Formy i zakres pomocy udzielanej w ramach programu

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową, dofinansowanie lub refundacja:

Obszar A – likwidacja bariery transportowej:

Zadanie 1 oraz **Zadanie 4** – zakupu i montażu oprzyrządowania do samochodu,

Zadanie 2 oraz **Zadanie 3** – kosztów uzyskania prawa jazdy, w szczególności:

- kursu i egzaminów na prawo jazdy, oraz w przypadku kursu poza miejscowością zamieszkania;
- zakwaterowania, wyżywienia w okresie trwania kursu,
- dojazdu (przyjazd na kurs i powrót z kursu), oraz w przypadku kursu poza miejscowością zamieszkania;
- usług tłumacza migowego;

Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym:

Zadanie 1, Zadanie 3 oraz **Zadanie 4** – zakupu sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania,

Zadanie 2 – szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania,

Zadanie 5 – kosztów utrzymania sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego;

Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się:

Zadanie 1:

- zakupu wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
- kosztów dojazdu adresata programu na spotkanie z ekspertem,

Zadanie 2 – kosztów utrzymania sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,

Zadanie 3:

- zakupu protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,

- kosztów dojazdu adresata programu na spotkanie z ekspertem PFRON lub kosztów dojazdu eksperta PFRON na spotkanie z adresatem programu,

Zadanie 4:

- kosztów utrzymania sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,
- kosztów dojazdu adresata programu na spotkanie z ekspertem PFRON lub kosztów dojazdu eksperta PFRON na spotkanie z adresatem programu,

Zadanie 5 – zakupu skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego;

Obszar D – kosztów opieki nad osobą zależną (opłata za pobyt dziecka w żłobku lub przedszkolu albo inny koszt zapewnienia opieki nad dzieckiem);

Obszar E – w formie comiesięcznego dodatku na pokrycie kosztów opłaty za energię elektryczną, ponoszonych od dnia 1 lipca 2024 roku w związku z użytkowaniem koncentratora tlenu lub respiratora.

Moduł II – dofinansowanie lub refundacja kosztów uzyskania wykształcenia na poziomie wyższym:

- opłata za naukę (czesne);
- dodatek na pokrycie kosztów kształcenia (nie podlega rozliczeniu);
- dodatek na uiszczenie opłaty za przeprowadzenie przewodu doktorskiego - w przypadku osób, które mają wszczęty przewód doktorski, a nie są uczestnikami studiów doktoranckich/szkół doktorskich.

		Program "Aktywny Samorząd"	2020	2021	2022	2023
MODUL I	Obszar A	Zadanie 1 - pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu (dysfunkcja ruchu)				
		Liczba złożonych wniosków	1	0	3	11
		Liczba zawartych umów	1	0	3	9
		Kwota wypłaconego dofinansowania	6000,00	0	21095,00	66915,45
		Zadanie 2 i 3 - pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B				
		Liczba złożonych wniosków	3	3	3	2
		Liczba zawartych umów	2	3	3	1
		Kwota wypłaconego dofinansowania	3112,50	6540,00	6627,50	1912,50
		Zadanie 4 - oprzyrządowanie samochodu (dysfunkcja słuchu)				
		Liczba złożonych wniosków	1	0	0	2
		Liczba zawartych umów	0	0	0	0
		Kwota wypłaconego dofinansowania	0	0	0	0
	Obszar B	Zadania 1 - pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania (znaczný stopień niepełnosprawności)				
		Liczba złożonych wniosków	18	11	7	19
		Liczba zawartych umów	14	11	7	16
		Kwota wypłaconego dofinansowania	73802,93	78054,30	49645,76	114560,24

	Obszar C	Zadanie 2 - dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania			
		Liczba złożonych wniosków	0	0	1
		Liczba zawartych umów	0	0	1
		Kwota wypłaconego dofinansowania	0	0	2200,00
		Zadanie 3 - pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania (umiarkowany stopień - wzrok)			
		Liczba złożonych wniosków	2	2	6
		Liczba zawartych umów	2	2	3
		Kwota wypłaconego dofinansowania	8839,89	10365,27	17427,30
		Zadanie 4 - pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania (stopień umiarkowany – słuch)			
		Liczba złożonych wniosków	5	9	13
		Liczba zawartych umów	5	9	11
		Kwota wypłaconego dofinansowania	18838,20	32669,19	58101,49
		Zadanie 5 – sprawność techniczna posiadanego sprzętu			
		Liczba złożonych wniosków	0	0	0
		Liczba zawartych umów	0	0	0
		Kwota wypłaconego dofinansowania	0	0	0
	Obszar D	Zadanie 1 - pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym			
		Liczba złożonych wniosków	5	2	5
		Liczba zawartych umów	4	2	4
		Kwota wypłaconego dofinansowania	55420,00	20000,00	69800,00
		Zadanie 2 - pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym			
		Liczba złożonych wniosków	1	0	7
		Liczba zawartych umów	1	0	6
		Kwota wypłaconego dofinansowania	1680,00	0	19349,98
		Zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne			
		Liczba złożonych wniosków	1	2	0
		Liczba zawartych umów	1	2	0
		Kwota wypłaconego dofinansowania	14000,00	43000,00	94015,28
		Zadanie 4 – pomoc w uzyskaniu sprawności technicznej posiadanej protezy			
		Liczba złożonych wniosków	0	0	1
		Liczba zawartych umów	0	0	1
		Kwota wypłaconego dofinansowania	0	0	5940,00
		Zadanie 5 – zakup skutera inwalidzkiego o napędzie elektr. lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego			
		Liczba złożonych wniosków	8	9	2
		Liczba zawartych umów	7	9	0
		Kwota wypłaconego dofinansowania	45969,75	63525,00	28125,00
		Pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej			
		Liczba złożonych wniosków	0	1	1
		Liczba zawartych umów	0	1	1
		Kwota wypłaconego dofinansowania	0	1718,70	2601,00

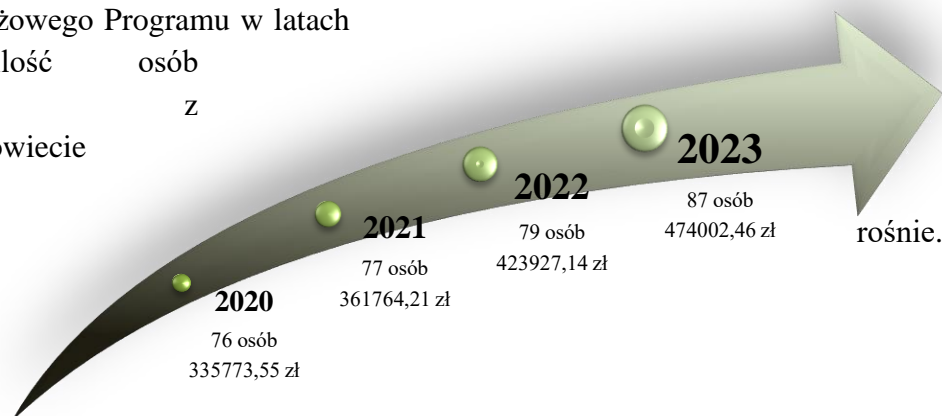
	Obszar E	Pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej				
		Liczba złożonych wniosków	0	0	0	0
		Liczba zawartych umów	0	0	0	0
		Kwota wypłaconego dofinansowania	0	0	0	0
MODUL II	Pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym					
	Liczba złożonych wniosków	44	43	35	35	
	Liczba zawartych umów	39	38	34	34	
	Kwota wypłaconego dofinansowania	108110,28	105891,75	95543,90	115194,50	
Łączna ilość zawartych umów w latach 2020-2023		76	86	79	87	
Łączna kwota wydatkowana w latach 2020-2023		335773,55 zł	361764,21 zł	423927,74 zł	474002,46 zł	

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań z realizacji Pilotażowego Programu „Aktywny Samorząd” w latach 2020-2023

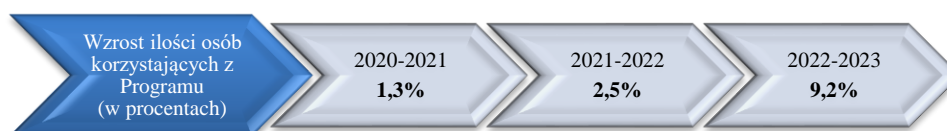
Pilotażowy program „Aktywny Samorząd” cieszy się ogromnym zainteresowaniem wśród osób niepełnosprawnych. Jego realizacja w Powiecie Jarosławskim trwa nieprzerwanie od 2012 r. Dzięki temu u wielu osób z różnymi dysfunkcjami zostały wyeliminowane lub przynajmniej zmniejszone bariery ograniczające uczestnictwo tych osób w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Najbardziej może cieszyć fakt, iż najwięcej wniosków, które wpływają do PCPR, dotyczy pomocy w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym. Oznacza to, że osoby niepełnosprawne chętnie inwestują w wykształcenie a tym samym, własny rozwój na przyszłość.

Pilotażowy Program „Aktywny samorząd” jest ważnym krokiem w kierunku wydajniejszego modelu polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych.

Jak wynika z danych uzyskanych ze sprawozdań z realizacji Pilotażowego Programu w latach 2020-2023 ilość osób korzystających z Programu w Powiecie Jarosławskim systematycznie

W roku 2023 nastąpił znaczny wzrost osób korzystających z Programu „Aktywny samorząd” tj. wzrost o 9,2% w stosunku do roku poprzedniego.

2.1.7.3. Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność”

Dostępne mieszkanie

Celem Programu jest wzrost niezależności beneficjentów oraz ułatwienie im aktywności zawodowej i społecznej poprzez zapewnienie mieszkania wolnego od barier architektonicznych, jako podstawy samodzielnego realizowania planów zawodowych i społecznych. Program będzie realizowany do 2025 r. W 2023 r. wpłynął jeden wniosek, lecz Wnioskodawca nie spełniał warunków uczestnictwa i ubiegania się wsparcia ze środków PFRON.

2.1.7.4. Program „Samodzielność-Aktywność-Mobilność”

Mieszkanie dla Absolwenta

PCPR w Jarosławiu jest realizatorem programu „Samodzielność-Aktywność-Mobilność” – Mieszkanie dla absolwenta. Celem programu jest wzrost niezależności oraz ułatwienie aktywności zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością. Program jest realizowany poprzez zapewnienie samodzielnego mieszkania spełniającego indywidualne kryterium dostępności, a przedmiotem dofinansowania są koszty wynajęcia mieszkania, ponoszone przez 36 miesięcy. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przyznał Powiatowi Jarosławskiemu środki finansowe na realizację programu w latach 2022-2026 do łącznej wysokości 78 435,00 zł. W 2023r. nie został złożony żaden wniosek, w związku z czym nie zostały wykorzystane środki finansowe.

2.1.7.5. Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się

Dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych /barier funkcjonalnych/ (art. 35a ust. 1 pkt. 7 lit. d ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.).

Bariery funkcjonalne to forma dofinansowania przewidziana dla osób niepełnosprawnych, której realizacja umożliwi lub w znacznym stopniu ułatwi osobie niepełnosprawnej wykonywanie podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem. W pojęciu barier funkcjonalnych mieszczą się bariery architektoniczne w komunikowaniu się i techniczne.

Zgodnie z definicją słownikową:

- **bariery architektoniczne** to wszelkie utrudnienie występujące w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom niepełnosprawnym;
- **bariery techniczne** to przeszkody wynikające z braku zastosowania lub niedostosowania, odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności, przedmiotów lub urządzeń. Likwidacja tej bariery powinna powodować sprawniejsze działanie

osoby niepełnosprawnej w społeczeństwie i umożliwić wydajniejsze jej funkcjonowanie;

- **bariery w komunikowaniu się to** ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizuje zadanie dofinansowania likwidacji barier funkcjonalnych zgodnie z regulacjami prawnymi w tym zakresie oraz przyjmowanymi, w każdym roku realizacji zadania, zasadami, wprowadzanymi w formie stosownych zarządzeń Starosty Jarosławskiego. Zasady te zostały wprowadzone ze względu na ogromne potrzeby osób niepełnosprawnych w tym zakresie, które są niewspółmierne w stosunku do środków finansowych PFRON na ten cel.

Zakres możliwych do wykonania przedsięwzięć w ramach likwidacji barier funkcjonalnych jest bardzo duży i elastyczny. Jednak wysokość limitów środków przekazywanych w latach 2020-2023 dla Powiatu na realizację tego zadania pozwalał na wykonywanie najbardziej niezbędnych przedsięwzięć oraz na zakup niezbędnych urządzeń stanowiących podstawę funkcjonowania i komunikowania się osób niepełnosprawnych.

Dofinansowywano:

- wykonanie przystosowania łazienek dla osób niepełnosprawnych,
- wykonanie podjazdów dla osób na wózkach inwalidzkich,
 - schodolazy,
 - podnośniki wannowe,
 - podnośniki transportowo kąpielowe,
 - windy,
 - krzeselka przyschodowe,
 - krzeselka toaletowe,
 - krzeselka prysznicowe,
 - łóżka rehabilitacyjne, wspomagające opiekę nad osobami niepełnosprawnymi,
 - rowerki trójkołowe,
 - notebooki,
 - smartfony,
 - lupy elektroniczne,
 - urządzenia wzmacniające słyszenie,
 - system CEY (cyber oko),
 - programów do komunikowania się.

Likwidacja barier architektonicznych

Rok	Ilość osób	Kwota środków PFRON
2020	21	159069,00 zł
2021	23	198505,94 zł
2022	31	327901,00 zł
2023	31	379779,76 zł
2024	30	364261,60 zł
Razem	136	1429517,30 zł

Źródło: Dane pochodzące ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego samorządu powiatowego o zadaniach realizowanych ze środków PFRON w latach 2020-2024

Likwidacja barier technicznych

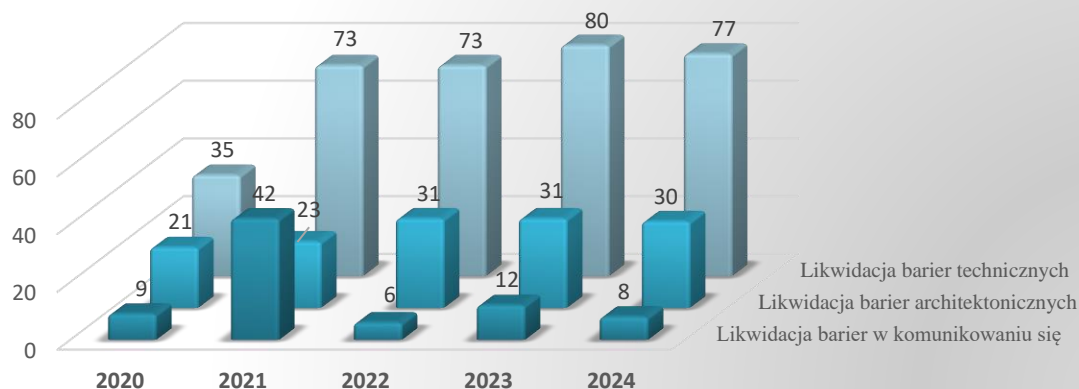
Rok	Ilość osób	Kwota środków PFRON
2020	35	93677,00 zł
2021	73	243605,57 zł
2022	73	244800,00 zł
2023	80	320960,50 zł
2024	77	333615,00 zł
Razem	338	1236658,07 zł

Źródło: Dane pochodzące ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego samorządu powiatowego o zadaniach realizowanych ze środków PFRON w latach 2020-2024

Likwidacja barier w komunikowaniu się

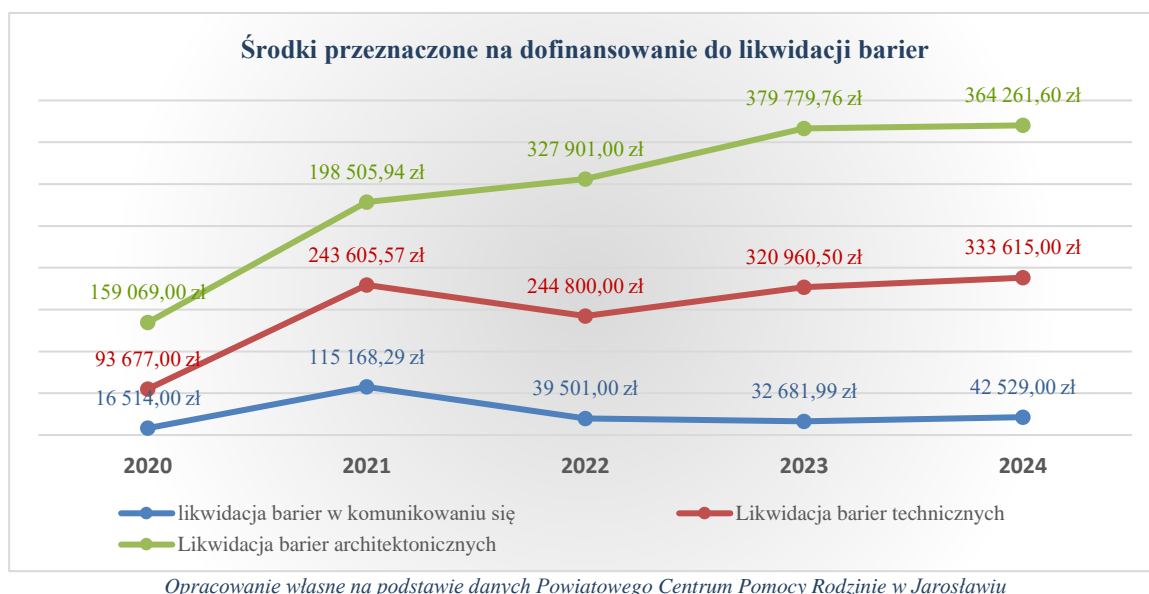
Rok	Ilość osób	Kwota środków PFRON
2020	9	16514,00 zł
2021	42	115168,29 zł
2022	6	39501,00 zł
2023	12	32681,99 zł
2024	8	42529,00 zł
Razem	77	246394,28 zł

Źródło: Dane pochodzące ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego samorządu powiatowego o zadaniach realizowanych ze środków PFRON w latach 2020-2024

Osoby niepełnosprawne korzystające z dofinansowania do likwidacji barier

Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu

W latach 2020-2024 z likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się skorzystało **551** osób na kwotę **2912569,65zł**.

Z roku na rok rośnie liczba osób niepełnosprawnych zainteresowanych dofinansowaniem do likwidacji barier funkcjonalnych, jednak potrzeby wynikające z wniosków są większe niż planowane kwoty na ten cel. Dzieje się tak dlatego, że w Powiecie Jarosławskim liczba osób niepełnosprawnych oraz ich potrzeby wynikające z niepełnosprawności są niewspółmiernie wyższe od możliwości finansowych Funduszu.

2.1.7.6. Sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (art. 35a ust. 1 pkt. 7 lit. c ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.).

O dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych mogą się ubiegać osoby niepełnosprawne na podstawie odrębnych przepisów, stosownie do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności.

W świetle aktualnie obowiązujących przepisów maksymalna kwota dofinansowania ze środków Funduszu do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego wynosi 80% kosztów zakupu tego sprzętu. Wysokość dofinansowania ze środków Funduszu zaopatrzenia w sprzęt ortopedyczny i środki pomocnicze wynosi 100% udziału własnego osoby niepełnosprawnej w limicie ceny ustalonym na podstawie odrębnych przepisów lub 150% sumy kwoty limitu wyznaczonego przez Fundusz Zdrowia oraz wymaganego udziału własnego w zakupie tych przedmiotów i środków, jeżeli cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit. Ze względu jednak na ogromne zapotrzebowanie osób niepełnosprawnych w tym zakresie, które jest niewspółmierne w stosunku do otrzymywanych środków finansowych Funduszu,

na przestrzeni ostatnich kilku lat wprowadzane są dodatkowe zasady przyznawania dofinansowań, w formie odpowiednich zarządzeń Starosty Jarosławskiego.

Najczęściej dofinansowanym sprzętem ortopedycznym i środkami pomocniczymi są:

- buty ortopedyczne,
- kule, laski inwalidzkie,
- balkoniki i podpórki do chodzenia,
- wózki inwalidzkie,
- poduszki i materace przeciwoodleżynowe,
- szkła okularowe,
- aparaty słuchowe z wkładkami usznymi, systemy FM,
- protezy piersi,
- peruki w przebiegu leczenia chorób nowotworowych,
- foteliki dla dzieci z porażeniem mózgowym,
- protezy kończyn dolnych i górnych,
- aparaty do leczenia bezdechu sennego.

Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

Rok	Ilość osób	Kwota środków PFRON
2020	470	2044339,00 zł
2021	459	2006044,00 zł
2022	534	2348661,00 zł
2023	564	2788002,84 zł
2024	660	3488156,53 zł
Razem	2687	12675203,37 zł

Źródło: Dane pochodzące ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego samorządu powiatowego o zadaniach realizowanych ze środków PFRON w latach 2020-2024

Sprzęt rehabilitacyjny

Rok	Ilość osób	Kwota środków PFRON
2020	9	43121,00 zł
2021	14	60111,00n zł
2022	14	18682,00 zł
2023	16	46439,00 zł
2024	15	89580,89 zł
Razem	68	257933,89 zł

Źródło: Dane pochodzące ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego samorządu powiatowego o zadaniach realizowanych ze środków PFRON w latach 2020-2024

Z zakresu sprzętu rehabilitacyjnego najczęściej dofinansowywano:

- rower rehabilitacyjny,

- orbitrek magnetyczny,
- mata rehabilitacyjna do ćwiczeń.

Ponadto o dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny mogą ubiegać się osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, które działalność na rzecz osób niepełnosprawnych prowadziły, co najmniej przez okres 2 lat przed dniem złożenia wniosku.

**Sprzęt rehabilitacyjny dla osób prawnych
i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej**

Rok	Ilość osób prawnych itd.	Kwota środków PFRON
2020	0	0 zł
2021	0	0 zł
2022	1	5950,00 zł
2023	1	2937,00 zł
2024	2	50987,00 zł
Razem	4	59874,00 zł

Źródło: Dane pochodzące ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego samorządu powiatowego o zadaniach realizowanych ze środków PFRON w latach 2020-2024

2.1.7.7. Turnusy rehabilitacyjne

Rehabilitacja społeczna realizowana jest przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu, zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.).

Dofinansowanie do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych osób niepełnosprawnych i ich opiekunów (art. 35a ust. 1 pkt. 7 lit. a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.).

Turnusy rehabilitacyjne to zorganizowana forma aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, między innymi przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu. Czas trwania turnusu wynosi co najmniej 14 dni.

Turnusy mogą być organizowane przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, osoby prawne i inne jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, które prowadzą co najmniej przez 2 lata działalność na rzecz osób niepełnosprawnych i uzyskały wpis do rejestru organizatorów prowadzonego przez wojewodę, wyłącznie w ośrodkach które uzyskały wpis do rejestru ośrodków prowadzonego przez wojewodę.

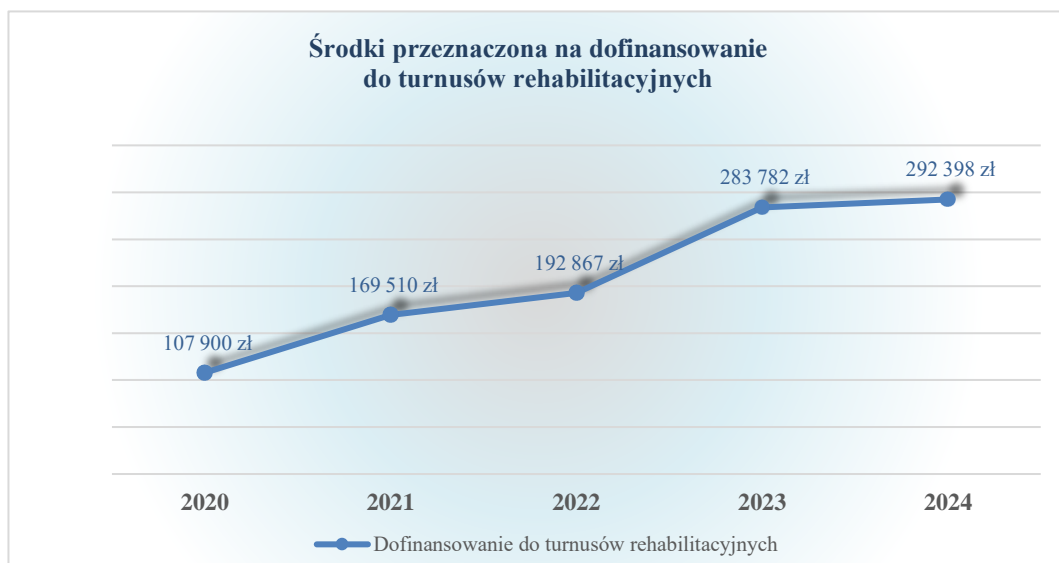
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizuje zadanie dofinansowania pobytu osób niepełnosprawnych na turnusach rehabilitacyjnych zgodnie z regulacjami prawnymi w tym zakresie oraz przyjmowanymi w każdym roku realizacji zadania, zasadami, wprowadzanymi w formie stosownych zarządzeń Starosty Jarosławskiego.

Zasady te zostały wprowadzone ze względu na ogromne potrzeby osób niepełnosprawnych w tym zakresie, które są niewspółmierne w stosunku do środków finansowych PFRON na ten cel.

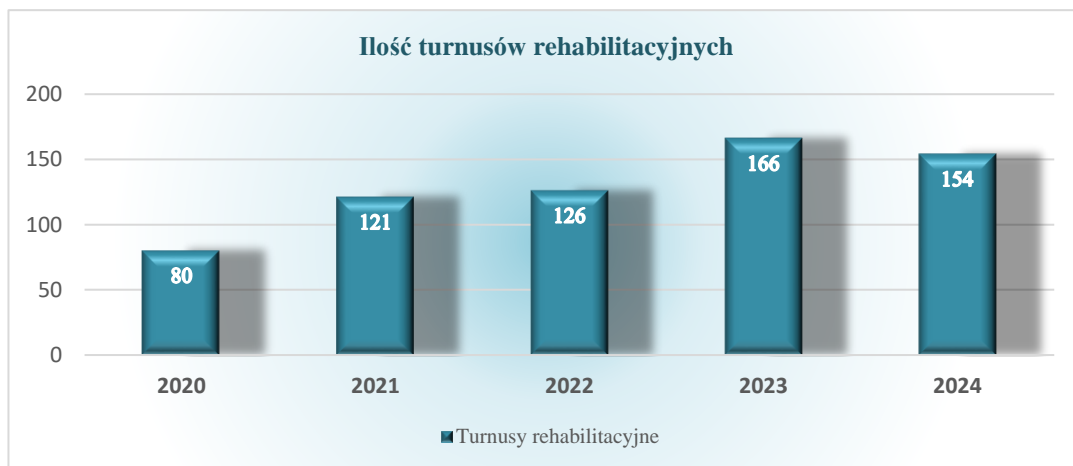
Turnusy rehabilitacyjne

Rok	Ilość osób	Kwota środków PFRON
2020	80	107900,00 zł
2021	121	169510,00 zł
2022	126	192867,00 zł
2023	166	283782,00 zł
2024	154	292398 zł
Razem	647	1046457,00 zł

Źródło: Dane pochodzące ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego samorządu powiatowego o zadaniach realizowanych ze środków PFRON w latach 2020-2024

Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu

Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu

W roku 2023 z dopłaty do turnusu rehabilitacyjnego skorzystało 128% osób więcej a niżeli w roku 2020, co z pewnością miało wpływ na poprawę ogólnej kondycji osób z niepełnosprawnościami. Na ten cel w roku 2023 przeznaczono na ten cel o 163% środków więcej a niżeli w roku 2020.

2.1.7.8. Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki

Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych (art. 35a ust. 1 pkt. 7 lit. b ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.).

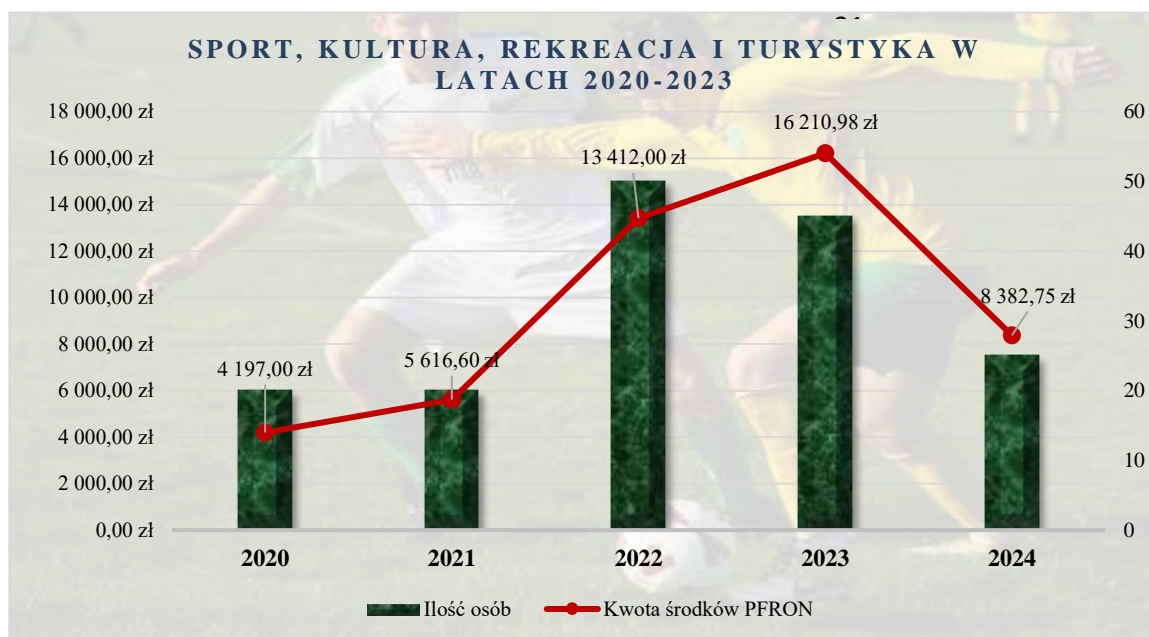
O dofinansowanie ze środków Funduszu organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki dla osób niepełnosprawnych mogą ubiegać się osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, pod warunkiem, że prowadzą działalność na rzecz osób niepełnosprawnych przez okres co najmniej 2 lat przed dniem złożenia wniosku.

Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki

Rok	Ilość osób	Kwota środków PFRON
2020	20	4197,00 zł
2021	20	5616,60 zł
2022	50	13412 zł
2023	45	16210,98 zł
2024	25	8382,75 zł
Razem	160	47819,33 zł

Źródło: Dane pochodzące ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego samorządu powiatowego o zadaniach realizowanych ze środków PFRON w latach 2020-2024

W roku 2023 zmniejszyła się ilość osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, które ubiegały się o dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki, natomiast ilość środków przeznaczonych na te cele wzrosła o 20,9% w stosunku do roku wcześniejszego.

Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu

2.1.7.9. Warsztaty Terapii Zajęciowej (WTZ)

Dofinansowanie kosztów działalności warsztatów terapii zajęciowej (art. 10b ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44 późn. zm.).

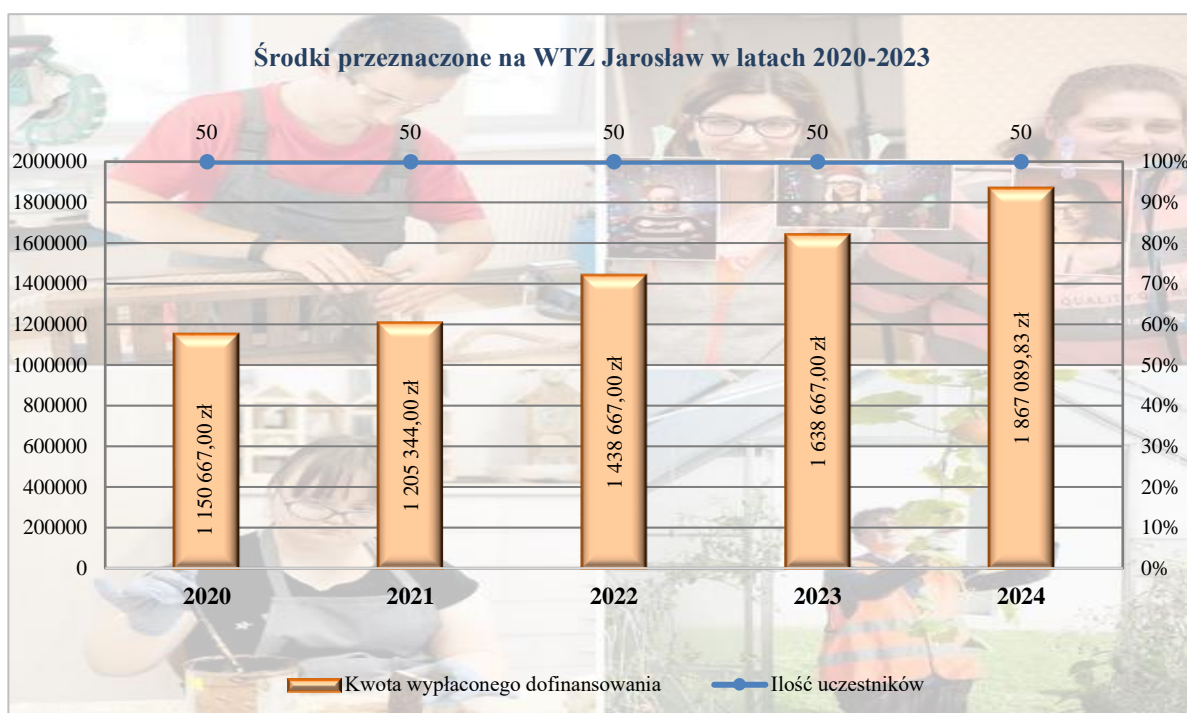
Warsztat Terapii Zajęciowej oznacza wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

W zajęciach Warsztatu Terapii Zajęciowej uczestniczy **50** osób z terenu Powiatu Jarosławskiego, posiadających orzeczenia o stopniu niepełnosprawności umiarkowanym lub znacznym, ze wskazaniem do terapii zajęciowej. Korzystają tam z rehabilitacji prowadzonej w celu zdobycia samodzielności, umiejętności i kwalifikacji umożliwiających w efekcie podjęcie pracy.

Warsztaty Terapii Zajęciowej

Rok	Ilość WTZ	Ilość uczestników	Kwota wypłaconego dofinansowania
2020	1	50	1 150 667,00 zł
2021	1	50	1 205 344,00 zł
2022	1	50	1 438 667,00 zł
2023	1	50	1 638 667,00 zł
2024	1	50	1 867 089,83 zł
Razem	5	250	7 300 434,83 zł

Źródło: Dane pochodzące ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego samorządu powiatowego o zadaniach realizowanych ze środków PFRON w latach 2020-2024

Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu

Pomimo stałej liczby uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej z roku na rok wzrastają kwoty wypłacanego dofinansowania.

Istnieje wiele form i technik wsparcia w WTZ, dzięki którym uczestnicy uczą się czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, a także rozwijają psychofizyczną sprawność oraz podstawowe, a często i specjalistyczne umiejętności zawodowe. Celem tych działań jest osiągnięcie kwalifikacji, które umożliwiają szkolenie zawodowe oraz podjęcie pracy. Dla każdego uczestnika WTZ opracowywany jest indywidualny program rehabilitacji, który zawiera informacje dotyczące osoby niepełnosprawnej, planowanych działań terapeutycznych i spodziewanych efektów.

Osoby, które opuściły WTZ i podjęły pracę, a także osoby oczekujące na przyjęcie do placówki, mogą skorzystać z oferty tzw. Klubu Absolwenta WTZ.

Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Jarosławiu, zlokalizowany jest przy ul. 3 Maja 39 w Jarosławiu. Działalność placówki współfinansowana jest ze środków PFRON oraz Powiatu Jarosławskiego.

2.1.7.9.1. Klub Absolwenta WTZ

Rehabilitacja społeczna i zawodowa w formie warsztatów terapii zajęciowej jest ważnym elementem systemu wsparcia osób, którym niepełnosprawność uniemożliwia lub poważnie utrudnia aktywne funkcjonowanie społeczne i zawodowe. WTZ stwarza osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia zatrudnienia, możliwość pozyskiwania lub przywracania umiejętności niezbędnych do rozpoczęcia pracy.

Program „Zajęcia klubowe w WTZ” jest rozwiązaniem, które sprzyja aktywnemu wspomaganiu uczestników warsztatu, którzy weszli na rynek pracy oraz osób niepełnosprawnych przed rozpoczęciem procesu rehabilitacji w warsztacie terapii zajęciowej.

Na terenie Powiatu Jarosławskiego działa Klub Absolwenta WTZ przy Warsztacie Terapii Zajęciowej Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Jarosławiu. Klub Absolwenta WTZ finansowany jest ze środków PFRON w ramach programu „Zajęcia Klubowe w WTZ”. W 2023r. objętych działaniami Klubu było 35 osób - które były uczestnikami WTZ i opuściły go w związku z podjęciem zatrudnienia.

Klub prowadzi zajęcia: plastyczne, fotograficzne, sportowo-taneczne, kulinarne, ogrodniczo-florystyczne oraz warsztaty psychologiczno-doradcze.

**Wysokość pozyskanych środków na program „Zajęcia Klubowe w WTZ”
w latach 2020-2023 r.**

2020	2021	2022	2023	2024
174 352,00 zł	182 655,00 zł	194 463,00 zł	221 707,50 zł	243540,00 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Jarosławiu. Stan na 31.12.2024r.

2.1.7.10. Mieszkanie wspomagane

Głównym celem zadania jest zapewnienie osobom z niepełnosprawnością intelektualną z terenu Powiatu Jarosławskiego usług bytowych oraz pomocy w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania samodzielności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości.

W mieszkaniu zlokalizowanym w budynku przy ul. Wilsona 6a należącym do Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Jarosławiu, zamieszkiwało w 2023r. - 7 osób. Rodzaj i zakres wsparcia świadczonego w Mieszkaniu jest uzależniony od indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych mieszkańców, w wymiarze umożliwiającym osiągnięcie zakładanych celów. Standard pomieszczeń i formy wsparcia w mieszkaniu wspomagany są zgodne z Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26.04.2018 r. w sprawie mieszkań chronionych.

Spośród mieszkańców 4 osoby pracowało w Zakładzie Aktywności Zawodowej, 2 osoby uczestniczyło w zajęciach Warsztatu Terapii Zajęciowej, a 1 osoba korzystała z pobytu dziennego w ramach Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego.

W 2023r. koszt realizacji zadania ustalono na kwotę 330 720,00 zł z czego 275 600,00 zł ze środków Powiatu Jarosławskiego i 55 120,00 zł wkładu Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Jarosławiu.

2.1.7.11. Centrum opiekuńczo – mieszkalne (COM)

Zadanie „Utworzenie i funkcjonowanie Centrum Opiekuńczo - Mieszkalnego” w ramach programu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej finansowanego z Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych na terenie Powiatu Jarosławskiego” realizowane jest od 2021r. Celem zadania jest pomoc opiekunom 19 dorosłych osób niepełnosprawnych, poprzez zapewnienie usług zamieszkiwania w ramach pobytu całodobowego lub pobytu dziennego.

Z usług COM w 2023r. korzystało 19 osób, w tym 9 osób w formie pobytu całodobowego oraz 10 osób w formie pobytu dziennego.

Osoby przebywające w Centrum mają zapewnione różnorodne wsparcie, w tym w zakresie:

- potrzeb pielęgnacyjnych,
- zdrowotnych,
- zapobiegania wtórnym powikłaniom,
- stymulowania i rozwijania sprawności ruchowej,
- kompetencji poznawczych oraz
- społecznych.

Mają także zapewnioną możliwość niezależnego, samodzielnego i godnego funkcjonowania na miarę swoich potrzeb. W ramach pobytu w Centrum, uczestnikom

Programu dostarczane są usługi opiekuńcze oraz wspierające pobyt i aktywność Centrum, które świadczone są przez asystentów osób z niepełnosprawnościami.

Zadanie publiczne realizowane jest przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Jarosławiu na zlecenie Powiatu Jarosławskiego. Centrum zlokalizowano w budynku Stowarzyszenia, przy ul. Wilsona 6B.

W 2023 r. na realizację w/w zadania z Funduszu Solidarnościowego pozyskano kwotę 932 238,08 zł. Z tego wydatkowano 927 600,08 zł – na funkcjonowanie formy dziennej i całodobowej oraz na obsługę programu 4 638,00 zł.

W 2024 r. na zadanie publiczne realizowane jest przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Jarosławiu z Funduszu Solidarnościowego pozyskano kwotę 943200,00 zł. zł.

Organizacje Pozarządowe Działające na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim

- ◆ **Fundacja „Pierwszy uśmiech”**

Pomoc dla dzieci, które wskutek różnych zdarzeń losowych doznały uszczerbku na zdrowiu i istnieją u nich wskazania do rozpoczęcia procesu rehabilitacji, a ich rodzin nie stać wskutek ubóstwa na samodzielne opłacanie zabiegów rehabilitacyjnych, propagowanie wykorzystania nowoczesnych technik rehabilitacji u najmniejszych dzieci (niemowlęta).

- ◆ **Stowarzyszenie na Rzecz Integracji i Edukacji "Razem Łatwiej"**

Stowarzyszenie działa na rzecz zapewnienia warunków do wszechstronnego rozwoju i opieki oraz wyrównywania szans dzieci i młodzieży ze Szkoły Podstawowej nr 11 z Oddziałami Integracyjnymi w Jarosławiu oraz dzieci niepełnosprawnych intelektualnie i fizycznie. Organizacja prowadzi turnusy rehabilitacyjne i kolonie integracyjne, organizuje zajęcia specjalistyczne oraz warsztaty, a także finansuje zakup pomocy dydaktycznych.

- ◆ **Stowarzyszenie opiekuńcze „Pomoc”**

Celem jest świadczenie usług opiekuńczych nad chorymi w domach - prowadzenie gospodarstwa domowego, opieka higieniczno-sanitarna, pielęgnacja chorego zlecona przez lekarza oraz podtrzymywanie kondycji psychofizycznej.

- ◆ **Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy w Jarosławiu**

Towarzystwo tworzy społeczny ruch na rzecz pomocy dzieciom i rodzicom, którego celem jest troska o prawa, jakość warunków życia, wychowania i edukacji dziecka, jego wszechstronny rozwój, zdrowie, bezpieczeństwo, podmiotowość, godność i równość szans życiowych.

- ◆ **Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Jarosławiu** prowadzi: Warsztat Terapii Zajęciowej, Środowiskowy Dom Samopomocy, Ośrodek Wczesnej Interwencji, Niepubliczną Szkołę Przysposabiającą do Pracy, Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy, Niepubliczną Specjalistyczną Poradnię Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka, Zakład Aktywności Zawodowej, Mieszkanie Treningowe, Mieszkanie Wspomagane, Galerię Przedmiotu.

- ◆ **Polski Związek Niewidomych Koło Powiatowe w Jarosławiu (PZN)** prowadzi działalność na rzecz osób niewidomych i niedowidzących oraz zajmuje się ochroną i promocją zdrowia.

- ◆ **Polski Związek Głuchych Koło Terenowe w Jarosławiu** jest organizacją pozarządową zrzeszającą osoby głuche i niedosłyszające oraz inne osoby związane ze środowiskiem osób głuchych.
- ◆ **Jarosławskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych (JSON)** organizacja pożytku publicznego zrzeszająca osoby z niepełnosprawnością, realizująca rehabilitację leczniczą, społeczną i zawodową m.in. poprzez prowadzenie wypożyczalni sprzętów rehabilitacyjnych.
- ◆ **Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło Terenowe w Jarosławiu** zajmuje się działalnością pożytku publicznego na rzecz poprawy sytuacji prawnej, ekonomicznej i zdrowotnej osób chorych na cukrzycę.
- ◆ **Jarosławskie Katolickie Stowarzyszenie Charytatywne im. Ojca Pio w Radawie** prowadzi w Radawie Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej: Ośrodek Profilaktyczno-Rehabilitacyjny, zwany Domem Ojca Pio. Ośrodek umożliwia odzyskanie zdrowia fizycznego i wewnętrzne wyciszenie organizując turnusy rehabilitacyjne.
- ◆ **Stowarzyszenie Opiekuńcze „POMOC”** celem jego działalności jest świadczenie usług opiekuńczych nad chorymi w domu, polegających na wykonywaniu czynności związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego. Usługi te obejmują również opiekę higieniczno- sanitarną nad chorymi, kontakty z lekarzem rodzinnym, specjalistami czy pielęgniarką środowiskową.
- ◆ **Polski Czerwony Krzyż Zarząd Rejonowy w Jarosławiu (PCK)** zajmuje się m.in. sprawowaniem opieki nad chorymi i niepełnosprawnymi w ich domach. Opieką obejmuje osoby z terenu miasta Jarosławia.
- ◆ **Podkarpackie Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Psychiatrii „Zrozumieć, Pomóc Chorym Psychicznemu”** zajmuje się podnoszeniem poziomu leczenia i nauki w zakresie chorób psychicznych, zabezpieczaniem potrzeb personelu fachowego związanych z kształceniem i warunkami pracy oraz działaniem na rzecz osób chorych psychicznie.
- ◆ **Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Tobie”** działa na rzecz osób niepełnosprawnych fizycznie i umysłowo oraz ich rodzin, organizuje życie kulturalne i sportowe osób niepełnosprawnych, a także zajmuje się promocją zatrudniania i aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.
- ◆ **Jarosławskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Zaburzeniami Psychicznymi** zajmuje się m.in. rozwijaniem różnych form pomocy osobom niepełnosprawnym, w szczególności osobom z zaburzeniami psychicznymi, ich rodzinom i opiekunom.

- ◆ **Fundacja „Pomocna dłoń”** zajmuje się pomocą dzieciom niepełnosprawnym, młodzieży z rodzin patologicznych i niepełnych oraz dotkniętych ubóstwem.
- ◆ **Jarosławskie Amazonki** działają wszechstronnie na rzecz kobiet dotkniętych nowotworem sutka, prowadzą też działalność promującą profilaktykę nowotworową, ze szczególnym uwzględnieniem samobadania piersi.
- ◆ **Stowarzyszenie Wspierania Diagnostyki Medycznej w Jarosławiu,**
- ◆ **Jarosławskie Stowarzyszenie Oświaty i Promocji Zdrowia,** którego celem jest wszechstronna działalność w kierunku rozwoju oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia, kształtowanie postaw i zachowań zdrowotnych ogółu społeczeństwa oraz uczenie odpowiedzialności za zdrowie własne i swoich najbliższych.
- ◆ **Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta – Koło w Jarosławiu** jest niezależną katolicką organizacją dobroczynną. Celem Towarzystwa jest niesienie pomocy osobom bezdomnym i ubogim - w duchu Patrona, św. Brata Alberta.
- ◆ **Stowarzyszenie Poszkodowanych w Wypadkach Komunikacyjnych „Bezpieczne Życie”** prowadzi działalność na rzecz rozwoju rehabilitacji i pomocy osobom poszkodowanym w wypadkach komunikacyjnych.
- ◆ **Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin/Opiekunów „STRENUUS”.**

Analiza SWOT

W analizie strategicznej szczególne znaczenie odgrywa zintegrowana metoda analizy typu SWOT. Jest to narzędzie badawcze kompleksowo określające mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, niezbędne do zdiagnozowania obecnej sytuacji oraz prognozowanych skutków. Polega ona na zidentyfikowaniu czterech wymienionych grup czynników i określeniu ich wpływu pozytywnego, jak i negatywnego na sytuację osób niepełnosprawnych w Powiecie. Późniejsza konfrontacja czterech wymienionych grup czynników z wynikami zasobów danego obszaru prowadzi do określenia programu działań opierającego się o wewnętrzne, jak i zewnętrzne elementy.

Zderzenie ze sobą szans i zagrożeń z mocnymi i słabymi stronami pozwala na określenie kierunków działań oraz tendencji rozwoju.

W wyniku analizy strategicznej przedstawionej metodą SWOT otrzymano następujące rezultaty:

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Baza wsparcia społecznego • Współpraca organizacji pozarządowych • Funkcjonujący Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności • Współpraca instytucji samorządowych z pozarządowymi w zakresie wsparcia inicjatyw na rzecz osób niepełnosprawnych • Spójna realizacja zadań Powiatu z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych finansowanych ze środków PFRON • Pozyskiwanie środków finansowych z Unii Europejskiej • Funkcjonowanie WTZ, SDS, OREW, Zespołów Placówek Oświatowych i DPS-ów. • Aktywne i liczne organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnością • Aktywność instytucji w działaniach na rzecz osób niepełnosprawnych • Doświadczenie organizacji pozarządowych i instytucji w planowaniu czasu wolnego, imprez kulturalnych, integracyjnych, sportowych na rzecz osób 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczone środki finansowe • Mało rozwinięty wolontariat • Ograniczone środki na statutową działalność Organizacji pozarządowych i obsługę administracyjną • Marginalizacja problemów osób niepełnosprawnych intelektualnie i z zaburzeniami psychicznymi • Niska świadomość pracodawcy o możliwościach zatrudnienia osób niepełnosprawnych • Niska świadomość osób niepełnosprawnych na temat swoich uprawnień • Mało miejsc dla osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy • Zbyt mała ilość zakładów pracy chronionej • Brak systemowych rozwiązań usuwania barier urbanistycznych, architektonicznych, społecznych • Brak kompleksowej diagnozy potrzeb w podziale na przyczyny niepełnosprawności w obszarze pomocy osobom niepełnosprawnym, która umożliwiłaby ustalenie priorytetów dla poszczególnych środowisk osób niepełnosprawnych

<p>niepełnosprawnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Jarosławskim na lata 2025-2030 • Wysoko wykwalifikowana kadra pomocy społecznej i urzędów działających na rzecz osób niepełnosprawnych • Funkcjonujące zakłady pracy posiadające status zakładów pracy chronionej 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak systemowych rozwiązań dotyczących rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych WTZ – ZAZ- ZCH, otwarty rynek pracy • Niska aktywność osób bezrobotnych niepełnosprawnych na rynku pracy • Wzrost liczby osób niepełnosprawnych bezrobotnych, poszukujących pracy • Ograniczona dostępność do wczesnej interwencji gwarantującej kompleksową diagnozę dziecka niepełnosprawnego i zagrożonego niepełnosprawnością • Niski poziom zaangażowania środowiska osób niepełnosprawnych w działalność samopomocową • Osoby niepełnosprawne nie są odpowiednio motywowane do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych i aktywnego poszukiwania pracy • Brak ośrodka wsparcia dla osób niepełnosprawnych w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi • Rzadkie upowszechnianie w środowisku pozytywnych wzorców i postaw charytatywnych • Utrudniona dostępność do specjalistycznej pomocy medycznej
--	--

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Fundusze pochodzące ze środków unijnych • Rozwój medycyny • Funkcjonowanie instytucji pozarządowych • Możliwość tworzenia klas integracyjnych • Likwidowanie barier architektonicznych w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych oraz w budynkach użyteczności publicznej • Akceptacja i zrozumienie potrzeb osób niepełnosprawnych • Współpraca między powiatem a gminami • Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych • Pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany prawne dotyczące osób niepełnosprawnych • Niewystarczające upowszechnianie w mediach problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw • Roszczeniowe nastawienie niepełnosprawnych świadczeniobiorców pomocy społecznej • Niekorzystne dla osób niepełnosprawnych zmiany na rynku pracy

Cele Programu

Rada Powiatu Jarosławskiego w dniu 22 grudnia 2023 roku przyjęła Powiatową Strategię Rozwoju Powiatu Jarosławskiego na lata 2023-2030³¹, która wśród wielu innych obszarów strategicznych, wymienia również te, które mają zasadnicze znaczenie dla środowiska osób z niepełnosprawnościami. Są to następujące obszary strategiczne:

- ◆ Polityka rynku pracy
- ◆ Osoby starsze i niepełnosprawne oraz ich otoczenie
- ◆ Przemoc
- ◆ Integracja społeczna

Osoby starsze i niepełnosprawne oraz ich otoczenie

Cel główny Strategii: Wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych oraz ich otoczenia.

Zadania:

- Wsparcie poprzez udzielanie odpowiedniej pomocy.
- Informowanie o przysługujących uprawnieniach.
- Zwiększanie świadomości społeczeństwa o sytuacji osób starszych i niepełnosprawnych.
- Promocja zdrowia psychicznego.

Zgodnie z wyżej wymienioną strategią, konieczne są działania, które obejmą:

WSPARCIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Niepełnosprawność jest uznawana za jeden z głównych problemów społecznych, ze względu na jego rozmiary, powszechność występowania oraz konsekwencje indywidualne i społeczne, jakie za sobą niesie. Dotyczy ludzi w różnym wieku, ograniczając lub uniemożliwiając im korzystanie w pełni z dobrodziejstw życia społecznego oraz przysługujących każdemu obywatelowi praw. Pozostawienie osób dotkniętych tym problemem oraz ich rodzin samym sobie prowadzi do ich społecznego wykluczenia. Oznacza to sytuację, która uniemożliwia lub w sposób znaczący utrudnia jednostkom lub grupom pełnienie społecznie akceptowanych ról, korzystanie z istniejącej infrastruktury i dóbr publicznych oraz zdobywanie dochodów w godny sposób. W zakresie działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, zmierzających do pełnego indywidualnego rozwoju i zaspokojenia ich potrzeb we wszystkich sferach i na każdym etapie życia, gwarantujących pełne uczestnictwo tych osób w życiu społecznym jest wyrównanie szans w życiu społecznym.

WSPARCIE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH DZIAŁAJĄCYCH NA RZEC OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM, W TYM W SZCZEGÓLNOŚCI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Biorąc pod uwagę problemy w obszarze włączenia społecznego, w powiecie jarosławskim koniecznym staje się podjęcie całościowych oraz dostosowanych do specyficznych potrzeb, działań na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców

³¹ Uchwała nr LXXII/522/2023 Rady Powiatu Jarosławskiego z dnia 22 grudnia 2023 r.

regionu, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, przede wszystkim ubogich, długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych i bezdomnych. Działania te są szczególnie efektywne przy współpracy z wyspecjalizowanymi organizacjami pozarządowymi (stowarzyszenia, fundacje, itp.). Takie partnerstwo rokuje także duże możliwości na pozyskiwanie środków z funduszy zewnętrznych, co jest nieodzowne do kompleksowej realizacji zakładanych działań.

W celu skutecznego przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i ubóstwu niezbędna jest poprawa dostępu do podstawowej opieki zdrowotnej oraz do specjalistycznych usług zdrowotnych, skierowanych przede wszystkim do dzieci. Istotne jest również wdrażanie programów wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacja dzieci niepełnosprawnych lub zagrożonych niepełnosprawnością.

Istotną rolę może odegrać tu wspomniane partnerstwo na linii JST – NGO (Jednostki Samorządu Terytorialnego – Organizacje Pozarządowe). Szczególnego wsparcia wymagają osoby z niepełnosprawnościami, w tym z niepełnosprawnościami sprzężonymi i rzadkimi, w zakresie m.in. usług wspierających aktywizację zawodową.

Dodatkowego wsparcia wymaga działalność w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności prowadzona przez podmioty ekonomii społecznej, takie jak warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej, kluby oraz centra integracji społecznej, często prowadzone przez organizacje pozarządowe. Ze względu na zmieniającą się sytuację demograficzną związaną ze zjawiskiem starzenia się społeczeństwa oraz problemy wynikające z niepełnosprawności lub długotrwałej choroby w powiecie pojawiają się poważne wyzwania związane z usługami skierowanymi do osób starszych, niepełnosprawnych i chorych, w tym usługami zdrowotnymi. Tendencja ta przyczynia się do zwiększonego zapotrzebowania na świadczenia w zakresie opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Niezbędne są działania sprzyjające usamodzielnieniu się oraz integracji ze środowiskiem osób, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę, potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu. Inicjatywy te muszą zostać wzmocnione wsparciem polegającym na zwiększeniu dostępności do mieszkalnictwa wspomaganego w tym treningowego i chronionego.

INTERWENCJA KRYZYSOWA

Zadania powiatu, związane z interwencją kryzysową realizowane są przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Interwencję kryzysową stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu, w tym osób niepełnosprawnych, którzy często spotykają się z przemocą ze względu właśnie na swoją niepełnosprawność.

Celem interwencji jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. Interwencją obejmuje się osoby i rodziny bez względu na posiadany dochód. Właściwym celem interwencji kryzysowej jest przezwyciężenie kryzysu przez osobę nim dotkniętą, aby powróciła równowaga psychiczna (autentyczna, a nie pozorna w postaci stanu transkryzysowego), dlatego potrzeba takiego podejścia interwencyjnego, które winno zapewniać płynność działania służb interwencyjnych, warunkując szybkość, ciągłość i efektywność pomocy w kryzysie.

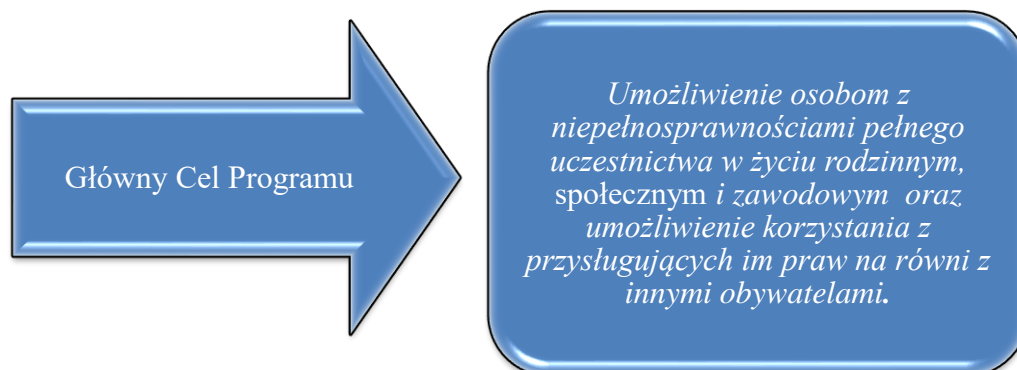
INSTYTUCJONALNA POMOC SPOŁECZNA

Na terenie Powiatu Jarosławskiego funkcjonują cztery domy pomocy społecznej, które z uwagi na różnorodny profil działania gwarantują pomoc i opiekę osobom z wieloma schorzeniami tj. dom dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych, dom dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla osób chorych psychicznie. Oprócz różnorodności świadczonych usług ze względu na profil działalności również położenie tych domów sprawia, że powiat może oferować szerokie usługi biorąc pod uwagę indywidualne preferencje klientów pomocy społecznej. Jeden dom oferuje swoje usługi w centrum miasta, natomiast trzy pozostałe położone są w środowisku wiejskim i są atrakcyjne dla osób ceniących spokój i ciszę. Biorąc pod uwagę zmieniającą się sylwetkę klienta pomocy społecznej oraz bardzo zróżnicowany wiek, w tym kierowanie do domu pomocy społecznej o profilu psychiatrycznym bardzo młodych osób, konieczne wydaje się rozbudowanie infrastruktury tych domów i wykorzystanie przestrzeni, którą dysponują bądź jej pozyskanie do tych celów. Poziom życia mieszkańców domu uzależniony jest od jakości i poziomu świadczonych w nim usług, które muszą być dostosowane do potrzeb mieszkańców i stopnia ich niepełnosprawności fizycznej i psychicznej. Chcąc spełniać coraz to większe oczekiwania potencjalnych mieszkańców domów pomocy społecznej i ich rodzin należy zadbać o bardzo wysoki poziom usług opiekuńczych i wspomagających których realizacja będzie możliwa dzięki dobrze wykwalifikowanemu personelowi oraz podniesienie poziomu usług bytowych przez unowocześnienie i zmodernizowanie bazy lokalowej (z uwzględnieniem ochrony środowiska) oraz zorganizowanie przyjaznej przestrzeni (także zewnętrznej) w wydzielonych strefach do wypoczynku, rehabilitacji, terapii, aktywizacji zawodowej i relaksacji w odpowiednio zaprojektowanym otoczeniu i we współpracy ze środowiskiem lokalnym.

Niezwykle ważną kwestią dla mieszkańców domów pomocy społecznej jest kontakt ze środowiskiem zewnętrznym. Daje im to poczucie aktywnego udziału w życiu, które niejako zostało ograniczone w momencie zamieszkania w domu pomocy. Na tym gruncie również domy powinny rozwinąć swoją działalność poprzez współpracę ze środowiskiem lokalnym, szkołami, uczelniami i organizacjami działającymi na terenie powiatu.

1. Cel Główny Programu

Po dokonaniu diagnozy sytuacji osób niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim oraz analizy mocnych i słabych stron, szans oraz zagrożeń, w celu poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych zamieszkujących Powiat Jarosławski wyznacza się jako **Cel Główny**:

Celem głównym Programu jest zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i gospodarczym powiatu jarosławskiego poprzez wyrównywanie ich szans w korzystaniu z praw i obowiązków, jakie przysługują wszystkim obywatelom. Program jest zarazem niezbędnym dokumentem w skutecznym pozyskiwaniu pozabudżetowych środków finansowych pochodzących z funduszy europejskich oraz częściowo z PFRON. Termin realizacji programu trudno zamknąć w jakichkolwiek ramach czasowych, ponieważ jest to praca ciągła na rzecz osób niepełnosprawnych.

1.1. Cele szczegółowe Programu

W Programie określono trzy cele szczegółowe, które bezpośrednio wynikają z Wojewódzkiego Programu na Rzecz Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu na lata 2021-2030³².

Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności poprzez wzrost efektywności wsparcia w zakresie rehabilitacji i integracji społecznej osób niepełnosprawnych.

Tworzenie warunków do podnoszenia poziomu wykształcenia i aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez tworzenie warunków do włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami.

1.1.1. Cel szczegółowy nr 1

Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności poprzez wzrost efektywności wsparcia w zakresie rehabilitacji i integracji społecznej osób niepełnosprawnych.

³² Uchwała Nr XXXV/563/21 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 marca 2021 roku Wojewódzki Program na Rzecz Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu na lata 2021-2030

Rehabilitacja społeczna to proces przywracania osobie z niepełnosprawnością zdolności do samodzielnego funkcjonowania i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym poprzez zespół działań mających na celu umożliwienie osobie z niepełnosprawnością uczestniczenie w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym, na poziomie maksymalnie zbliżonym do innych osób. Osoba niepełnosprawna jest jednostką w pełni swych praw znajdującą się w sytuacji upośledzającej ją stworzonej przez bariery środowiskowe, ekonomiczne i społeczne, których nie może tak jak inni ludzie przezwyciężyć wskutek występujących w niej uszkodzeń. Bariery architektoniczne, urbanistyczne, transportowe, w komunikowaniu się i techniczne są jednym z najistotniejszych ograniczeń utrudniających, a często wręcz uniemożliwiających osobom niepełnosprawnym korzystanie z przysługującego im prawa do pełnego życia i zaspokajania swoich potrzeb na równi z innymi.

1.1.2. Cel szczegółowy nr 2

Tworzenie warunków do podnoszenia poziomu wykształcenia i aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

Wspieranie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych staje się coraz istotniejszym elementem polityki społecznej, o czym świadczą działania podejmowane w tym zakresie przez instytucje administracji państwowej, samorządy oraz organizacje pozarządowe. Rehabilitacja zawodowa ma ogromne znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania psychicznego, społecznego oraz integracji ze środowiskiem lokalnym. Praca zgodna z kwalifikacjami daje osobom niepełnosprawnym szansę uczestnictwa w życiu społeczno- gospodarczym oraz jest gwarantem poczucia własnej wartości i samorealizacji, samodzielności materialnej. Wszystkie osoby niepełnosprawne, niezależnie od charakteru i stopnia niepełnosprawności mają prawo do bezpłatnej oświaty i kształcenia zgodnego z ich preferencjami i możliwościami.

Zgodnie ze współczesnymi tendencjami w pedagogice rozwój dziecka przebiega najlepiej w środowisku rówieśniczym. Proces dydaktyczno-wychowawczy przebiegający w środowisku rówieśników pełnosprawnych maksymalnie przygotowuje uczniów dotkniętych niepełnosprawnością do życia w społeczeństwie. Również dorosłe osoby niepełnosprawne powinny mieć możliwość zdobywania wykształcenia na poszczególnych poziomach edukacji lub podwyższania swoich kwalifikacji. Problemem jest jednak zapewnienie odpowiedniej oferty edukacyjnej dla młodzieży niepełnosprawnej z orzeczoną potrzebą kształcenia specjalnego na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej. Bardzo ważnym aspektem dotyczącym dorosłych osób niepełnosprawnych jest dostęp do edukacji na poziomie wyższym, a co za tym idzie możliwość otrzymania dofinansowania ze środków PFRON na ten cel, a także dostosowanie budynków uczelni do potrzeb niepełnosprawnych studentów.

1.1.3. Cel szczegółowy nr 3

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez tworzenie warunków do włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami.

Osoby zaliczane do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym niepełnosprawne, wymagają kompleksowego wsparcia i stworzenia niezbędnych warunków do integracji ze społeczeństwem. Niezbędnym w tym celu jest rozwój form i narzędzi aktywnej integracji zarówno w jej wymiarze zawodowym, społecznym, jak i edukacyjnym czy zdrowotnym. Ponadto wobec zwiększonej liczby zadań z zakresu pomocy społecznej zmierzających do szerszego niż dotychczas wykorzystania aktywizacyjnych instrumentów wsparcia, konieczne jest wzmocnienie i doskonalenie kadr instytucji odpowiedzialnych za realizację tych zadań. Przy pomocy instytucji wspierających środowisko osób niepełnosprawnych winno się podjąć starania, by w pełni włączyć się w nurt życia społecznego, zwiększyć swoją aktywność i dążyć do pełnego wykorzystania swoich praw. Należy więc podjąć działania informacyjno-edukacyjne, których efektem będzie zmiana postaw w postrzeganiu i rozumieniu niepełnosprawności, nie tylko przez społeczeństwo, ale i przez same osoby niepełnosprawne.

Działania

Aby zrealizować poszczególne cele, a co za tym idzie cel główny, należy podjąć konkretne działania. Poniżej, opisane zostały poszczególne działania z podziałem na poszczególne kierunki działania.

1.1.1. Cel szczegółowy nr 1

Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności poprzez wzrost efektywności wsparcia w zakresie rehabilitacji i integracji społecznej osób niepełnosprawnych.

Kształtowanie umiejętności pełnienia ról społecznych,

- Budowanie zaradności osobistej i motywowanie do aktywności w sytuacjach społecznych.
- Tworzenie i wspieranie zespołów wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w celu pobudzenia psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole, prowadzonego bezpośrednio z dzieckiem i jego rodziną.
- Prowadzenie działań na rzecz osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej.

Systematyczne zwiększenie możliwości samodzielnego funkcjonowania osoby niepełnosprawnej.

- Dalsze dostosowywanie obiektów administracji publicznej, użyteczności publicznej i infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych (rozwinięcie infrastruktury cyfrowe, poprawa nawierzchni chodnikowych, obniżanie krawężników, oznakowanie przejść dla pieszych).
- Likwidacja barier architektonicznych w miejscu -- zamieszkania osób niepełnosprawnych.
- Likwidacja barier w komunikowaniu się i technicznych
- Stworzenie dostępu do rehabilitacji, zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i środków pomocniczych.
- Likwidacja barier transportowych, w poruszaniu się, likwidacja barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym poprzez programy PFRON.

Zwiększenie dostępu do usług.

- Tworzenie warunków społecznej komunikacji osób niepełnosprawnych.
- Rehabilitacja społeczna poprzez turnusy rehabilitacyjne.
- Zintegrowanie zasobów i partnerów do pracy na rzecz osób niepełnosprawnych w szczególności dzieci
- Prowadzenie działań na rzecz dzieci, które ze względu na stan zdrowia wymagający stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji, nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

- Wspieranie osób niepełnosprawnych poprzez umożliwienie im korzystania ze specjalistycznych ośrodków pomocowych.

1.1.2. Cel szczegółowy nr 2

Tworzenie warunków do podnoszenia poziomu kształcenia i aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

Zwiększenie potencjału zawodowego osób niepełnosprawnych.

- Dostosowanie oferty szkół kształcących osoby niepełnosprawne do potrzeb rynku pracy, z uwzględnieniem preferencji tych osób oraz wspieranie niepełnosprawnych absolwentów szkół w planowaniu dalszego kształcenia i kariery zawodowej.
- Pobudzanie aktywności środowiska osób niepełnosprawnych w sferze życia publicznego, kulturalnego i sportowego.
- Zapewnienie równego dostępu do kultury, sportu i rekreacji.

Współpraca podmiotów na rzecz aktywizacji zawodowej, społecznej i edukacyjnej.

- Rozbudowanie kompleksowego systemu różnego rodzaju usług, ukierunkowanych na zaspokajanie potrzeb osób wymagających wsparcia społecznego w środowisku lokalnym – w życiu codziennym, prowadzeniu gospodarstwa domowego, edukacji, pracy, w transporcie, w dostępie do kultury, sportu, rekreacji
- Organizowanie różnych działań na rzecz zapobiegania niepełnosprawności
- Zintegrowanie zasobów i partnerów do pracy na rzecz osób niepełnosprawnych
- Zapewnienie równego dostępu do kultury, sportu i rekreacji.
- Zapewnienie warunków do aktywności publicznej.
- Poprawa dostępności osób ze szczególnymi potrzebami do podmiotów administracji publicznej.

1.1.3. Cel szczegółowy nr 3

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez tworzenie warunków do włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami.

Upowszechnianie wiedzy i form pomocy na rzecz niepełnosprawności.

- Tworzenie systemu informacyjnego o usługach dostępnych dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.
- Podnoszenie świadomości samych osób niepełnosprawnych i ich rodzin w kwestii przysługujących im praw i możliwości.
- Pobudzanie aktywności środowiska osób niepełnosprawnych w sferze życia publicznego, kulturalnego i sportowego.

Tworzenie środowiska przyjaznego dla osób niepełnosprawnych.

- Zapewnienie równego dostępu do kultury, sportu i rekreacji.
- Rozbudowanie kompleksowego systemu różnego rodzaju usług, ukierunkowanych na zaspokajanie potrzeb osób wymagających wsparcia społecznego w środowisku lokalnym – w życiu codziennym, prowadzeniu gospodarstwa domowego, edukacji, pracy, w transporcie, w dostępie do kultury, sportu, rekreacji.
- Organizowanie różnych działań na rzecz zapobiegania niepełnosprawności.
- Zintegrowanie zasobów i partnerów do pracy na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Zapewnienie warunków do aktywności publicznej.
- Poprawa dostępności osób ze szczególnymi potrzebami do podmiotów administracji publicznej.

Realizacja Działań

1.1.1. Cel szczegółowy nr 1

Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności poprzez wzrost efektywności wsparcia w zakresie rehabilitacji i integracji społecznej osób niepełnosprawnych.

Ogólne kierunki działania	Działania	Sposób realizacji	Realizatorzy	Źródła finansowania
Kształtowanie umiejętności pełnienia ról społecznych	Budowanie zaradności osobistej i motywowanie do aktywności w sytuacjach społecznych	<ul style="list-style-type: none"> Prowadzenie doradztwa i poradnictwa psychologicznego, pracy socjalnej i pomocy prawnej 	PCPR	PFRON, budżet realizatorów, Urząd Marszałkowski
	Tworzenie i wspieranie zespołów wczesnego wspomagania rozwoju dziecka w celu pobudzenia psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole, prowadzonego bezpośrednio z dzieckiem i jego rodziną.	<ul style="list-style-type: none"> Stworzenie możliwości konsultacji medycznych (neurologicznych, psychiatrycznych, kardiologicznych, laryngologicznych, okulistycznych, rehabilitacyjnych itp.) w zależności od potrzeb dziecka Prowadzenie terapii rodzinnej, psychologicznej i psychosocjalnej, diagnozowanie problemów dzieci i młodzieży, prowadzenie terapii, Organizowanie zajęć w ramach wczesnego wspomagania rozwoju dziecka i jego rodziny. Organizacja treningów kompetencji i umiejętności społecznych. 	Poradnia psychologiczno - pedagogiczne, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe, zakłady opieki zdrowotnej	Budżet Powiatu
	Prowadzenie działań na rzecz osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej	<ul style="list-style-type: none"> Interwencyjna pomoc psychologiczna, prawna, mieszkaniowa itp. 	Punkt Interwencji Kryzysowej	Budżet PCPR
Zwiększenie możliwości samodzielnego funkcjonowania osoby niepełnosprawnej	Dostosowanie obiektów administracji publicznej, użyteczności publicznej i infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych (rozwinięcie infrastruktury cyfrowej, poprawa nawierzchni chodnikowych, obniżanie krawężników, oznakowanie przejść dla pieszych).	<ul style="list-style-type: none"> Propagowanie i inicjowanie działań zmierzających do likwidacji barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej na terenie powiatu. Egzekwowanie prawa przez służby budowlane w zakresie budownictwa bez barier i doradztwo merytoryczne. Dostosowanie toalet do potrzeb osób niepełnosprawnych. Wyznaczanie miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych przed budynkami użyteczności publicznej i na osiedlach mieszkalnych. Wykonanie wind dźwigowych lub podjazdów przy obiektach użyteczności publicznej. Dostosowanie instytucji administracji do łatwiejszego komunikowania się poprzez możliwość korzystania z e-administracji. 	Instytucje prowadzące obiekty użyteczności publicznej, organizacje pozarządowe, Samorząd powiatowy, gminny, PCPR	Budżet PFRON, środki wnioskodawców

	Likwidacja barier architektonicznych w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> Dofinansowanie ze środków PFRON do likwidacji barier architektonicznych 	Samorząd powiatowy, PCPR	Budżet PFRON, środki wnioskodawców
	Likwidacja barier w komunikowaniu się i technicznych	<ul style="list-style-type: none"> Dofinansowanie ze środków PFRON do likwidacji barier w komunikowaniu się i technicznych 	Instytucje prowadzące obiekty użyteczności publicznej, organizacje pozarządowe, Samorząd powiatowy, PCPR	Budżet PFRON, środki wnioskodawców
	Stworzenie dostępu do rehabilitacji, zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i środków pomocniczych.	<ul style="list-style-type: none"> Dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i pomocniczego. Wypożyczenie obiektów służących rehabilitacji w sprzęt rehabilitacyjny. 	Publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, placówki i ośrodki działające na rzecz osób niepełnosprawnych, PCPR, wnioskodawcy	Budżet NFZ, budżet PFRON, środki unijne, środki wnioskodawców
	Likwidacja barier transportowych, w poruszaniu się, likwidacja barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym poprzez programy PFRON	<ul style="list-style-type: none"> Zakup środków transportu dostosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych dla jednostek organizacyjnych powiatu, gmin i organizacji pozarządowych. Zwiększenie dostępności i dostosowanie środków transportu komunikacji publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych. Dofinansowanie do zakupu specjalistycznego sprzętu elektronicznego i oprogramowania oraz szkoleń w zakresie obsługi tego sprzętu, wózków z napędem elektrycznym, protez kończyn, w których zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne – Aktywny samorząd. Dofinansowanie do pomocy w utrzymaniu sprawności technicznej wózków z napędem elektrycznym oraz protez kończyn, w których zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne – Aktywny samorząd 	Samorząd powiatowy, samorząd gminny, PCPR, placówki edukacji, domy pomocy społecznej, instytucje, organizacje i ośrodki prowadzące działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	Budżet realizatorów, budżet PFRON, środki własne wnioskodawców
Zwiększenie dostępu do usług	Tworzenie warunków społecznej komunikacji osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> Informowanie zainteresowanych osób niepełnosprawnych oraz innych organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych o możliwości korzystania ze środków PFRON w celu likwidacji wszelkich barier 	Samorząd powiatowy, gminny, PCPR	Budżet PFRON, budżet Powiatu, gmin, środki wnioskodawców
	Rehabilitacja społeczna poprzez turnusy rehabilitacyjne.	<ul style="list-style-type: none"> Dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych oraz innych form rehabilitacji. 	Organizatorzy turnusów, PCPR	Budżet PFRON, środki wnioskodawców

	Zintegrowanie zasobów i partnerów do pracy na rzecz osób niepełnosprawnych w szczególności dzieci	<ul style="list-style-type: none"> • Inicjowanie tworzenia nowych form wsparcia osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji, opieki i usług • Szkolenia, konferencje na szczeblach samorządów lokalnych dla radnych i urzędników instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych 	Samorząd powiatowy, samorządy gminne, PCPR, organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej	Budżet PFRON, budżet NFZ, budżety samorządu powiatowego i gminnych, środki wnioskodawców
	Prowadzenie działań na rzecz dzieci, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji, nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie Regionalnego Ośrodka Opiekuńczo-Terapeutycznego 	Zgromadzenie Sióstr Służebniczek Najświętszej Marii Panny Niepokalanego Poczęcia w Jarosławiu	Budżet Województwa
	Wspieranie osób niepełnosprawnych poprzez umożliwienie im korzystania ze specjalistycznych ośrodków pomocowych	<ul style="list-style-type: none"> • Rozszerzenie systemu Specjalistycznych usług opiekuńczych 	Gminne i Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej	Budżet Urzędu Wojewódzkiego

1.1.2. Cel szczegółowy nr 2

Tworzenie warunków do podnoszenia poziomu wykształcenia i aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

Ogólne kierunki działania	Działania	Sposób realizacji	Realizatorzy	Źródła finansowania
zwiększenie potencjału zawodowego osób niepełnosprawnych	Dostosowanie oferty szkół kształcących osoby niepełnosprawne do potrzeb rynku pracy, z uwzględnieniem preferencji tych osób oraz wspieranie niepełnosprawnych absolwentów szkół w planowaniu dalszego kształcenia i kariery zawodowej.	Nawiązanie współpracy z wydziałami oświaty jednostek samorządu terytorialnego, placówkami oświatowymi i organizacjami pozarządowymi w zakresie zgłaszanych potrzeb. Monitorowanie potrzeb. Wspieranie absolwentów w dalszym rozwoju.	PCPR, samorząd powiatowy, kuratorium oświaty	Budżet PFRON, budżety samorządowe, środki wnioskodawców
	Dostosowanie architektoniczne wszelkich placówek edukacyjnych.	Likwidacja barier architektonicznych, urbanistycznych, technicznych oraz w komunikowaniu się. Wspieranie edukacji ustawicznej osób niepełnosprawnych (uczenie się przez całe życie).	PCPR, samorząd powiatowy, kuratorium oświaty	Budżet PFRON, budżety samorządowe, środki wnioskodawców

	Wspieranie edukacji ustawicznej osób niepełnosprawnych (uczenie się przez całe życie).	Rozszerzenie oferty szkoleniowej i propagowanie szkoleń finansowanych ze środków PFRON oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Propagowanie rozwiązań wspierających uzyskanie wyższego wykształcenia oraz uzyskania dofinansowania – program „Aktywny samorząd”.	PCPR, samorząd powiatowy, kuratorium oświaty	Budżet PFRON, budżety samorządowe, środki wykonawców
	Opracowanie standardu realizacji usług asystenta ucznia/studenta niepełnosprawnego.	Integracja uczniów niepełnosprawnych z rówieśnikami ze szkół ogólnodostępnych.	PCPR, organizacje pozarządowe, szkoły i uczelnie wyższe, organizacje pozarządowe	Budżet PFRON, budżety samorządowe, inne
	Rozszerzenie oferty placówek specjalistycznych dla poszczególnych niepełnosprawności oraz dla dzieci zagrożonych niepełnosprawnością.	Zwiększenie ilości miejsc w placówkach integracyjnych (zarezerwowanie w budżetach samorządów środków na tworzenie klas/grup integracyjnych). Doposażenie bazy dydaktycznej oraz socjalno-bytowej placówek specjalnych. Zwiększenie liczby przedszkoli dla dzieci niepełnosprawnych	Placówki edukacyjne, samorząd powiatowy, gminny, poradnie psychologiczno-pedagogiczne	Budżet państwa, budżet powiatowy i budżety gminne
Współpraca podmiotów na rzecz aktywizacji zawodowej, społecznej i edukacyjnej	Prowadzenie doradztwa metodycznego oraz szkoleń dla dyrektorów, nauczycieli, specjalistów z przedszkoli i szkół (ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych) oraz innych placówek oświatowych pracujących z uczniami niepełnosprawnymi jak również dla rodziców i uczniów niepełnosprawnych.	Organizowanie szkoleń z zakresu kompetencji społecznych oraz umiejętności zawodowych uwzględniających różnorodne potrzeby i możliwości osób niepełnosprawnych. Stałe wspieranie metodyczne nauczycieli oraz podnoszenie ich kwalifikacji w zakresie form i metod pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	Kuratorium oświaty, samorząd powiatowy, gminny	Budżet państwa, Budżety samorządowe
	Prowadzenie poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej, pośrednictwa pracy oraz szkoleń i kursów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	Propagowanie usług doradców zawodowych i psychologów pomagających w wyborze odpowiedniego zawodu. Udział w projektach unijnych celem zdobycia nowych kwalifikacji lub przekwalifikowania.	PUP	Budżet PFRON, Fundusz Pracy, środki unijne, środki wnioskodawców
	Doradztwo oraz szkolenia dla pracodawców w zakresie obsługi dofinansowania i refundacji kosztów zatrudnienia oraz innych procedur związanych z zatrudnieniem osób niepełnosprawnych	Tworzenie systemu współpracujących ze sobą instytucji zajmujących się aktywizacją zawodową osób niepełnosprawnych (system wymiany informacji pomiędzy instytucjami rynku pracy). Informowanie pracodawców o korzyściach płynących z zatrudniania osób niepełnosprawnych. Propagowanie informacji o możliwości zwrotu kosztów wyposażenia stanowiska pracy utworzonego przez pracodawcę dla osoby niepełnosprawnej. Wzmocnienie usług pośrednictwa pracy.	PUP, PCPR, OPS, samorząd powiatowy, organizacje pozarządowe	Budżet PFRON, środki unijne, budżety samorządowe, środki unijne, środki wnioskodawców

	Dostosowanie systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy	Dążenie do dostosowania uczelni wyższych dla potrzeb osób niepełnosprawnych. Wprowadzenie nowych profili kształcenia. Dążenie do nabycia umiejętności uczestników WTZ w celu podjęcia zatrudnienia lub powrotu na rynek pracy.	PCPR, samorząd powiatowy, kuratorium oświaty	Budżet PFRON, budżety samorządowe, środki wnioskodawców
--	---	--	--	---

1.1.3. Cel szczegółowy nr 3

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez tworzenie warunków do włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami.

Ogólne kierunki działania	Działania	Sposób realizacji	Realizatorzy	Źródła finansowania
Upowszechnianie wiedzy i form pomocy na rzecz niepełnosprawności	Tworzenie systemu informacyjnego o usługach dostępnych dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.	Tworzenie baz danych o podmiotach i instytucjach działających w obszarze osób niepełnosprawnych oraz upowszechnianie ich działalności. Rozpowszechnianie materiałów informacyjnych (ulotek, broszur, informatorów, plakatów) w budynkach użyteczności publicznej na terenie powiatu.	Samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, OPS-y, organizacje pozarządowe, inne instytucje	Budżet PFRON, budżet Powiatu, budżety gminne, środki zewnętrzne
	Podnoszenie świadomości samych osób niepełnosprawnych i ich rodzin w kwestii przysługujących im praw i możliwości.	Akcje informacyjne, spotkania, punkty konsultacyjne, porady	Samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, OPS-y, organizacje pozarządowe, inne instytucje	Budżet PFRON, budżet Powiatu, budżety gminne, środki unijne
	Pobudzanie aktywności środowiska osób niepełnosprawnych w sferze życia publicznego, kulturalnego i sportowego.	Szkolenia dzieci, młodzieży i dorosłych z zakresu udzielania pomocy przedmedycznej. Zapewnienie możliwości uczestnictwa osób niepełnosprawnych w organizowanych imprezach ogólnodostępnych. Włączanie twórców niepełnosprawnych w życie kulturalne powiatu. Popularyzacja twórczości artystycznej i sportu jako form samorealizacji.	Samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne	Budżet PFRON, budżet Powiatu, budżety gminne, środki zewnętrzne

Tworzenie środowiska przyjaznego dla osób niepełnosprawnych	Rozbudowanie kompleksowego systemu różnego rodzaju usług, ukierunkowanych na zaspokajanie potrzeb osób wymagających wsparcia społecznego w środowisku lokalnym – w życiu codziennym, prowadzeniu gospodarstwa domowego, edukacji, pracy, w transporcie, w dostępie do kultury, sportu, rekreacji	Rozwijanie usług wspierających dla osób niepełnosprawnych. Rozwijanie różnorodnych form dziennych ośrodków wsparcia dla osób niepełnosprawnych. Propagowanie tworzenia klubów samopomocowych i wolontariatu.	Samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne	Budżet PFRON, budżet Powiatu, budżety gminne, środki zewnętrzne
	Organizowanie różnych działań na rzecz zapobiegania niepełnosprawności	Wspieranie różnorodnych form mieszkalnictwa dla osób niepełnosprawnych. Propagowanie idei tworzenia oddziałów integracyjnych w placówkach oświatowych. Kształtowanie postaw sprzyjających integracji osób niepełnosprawnych.	Samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, organizacje pozarządowe	Budżet PFRON, budżet Powiatu, budżety gminne, środki unijne, inne
	Zintegrowanie zasobów i partnerów do pracy na rzecz osób niepełnosprawnych	Tworzenie warunków do powstawania nowych i wspierania istniejących organizacji pozarządowych i grup wsparcia działających na rzecz osób niepełnosprawnych. Szkolenia, konferencje na szczeblach samorządów lokalnych dla radnych i urzędników instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych w celu podnoszenia kwalifikacji pracowników w zakresie obsługi osób niepełnosprawnych.	Samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, organizacje pozarządowe	Budżet PFRON, budżet Powiatu, budżety gminne, inne
	Zapewnienie równego dostępu do kultury, sportu i rekreacji.	Przystosowanie obiektów sportowych i kulturalnych do potrzeb wynikających z niepełnosprawności. Wspieranie sportu i rekreacji osób niepełnosprawnych, poprzez organizowanie i wspieranie wycieczek, pikników, festynów integracyjnych i imprez sportowych. Udostępnianie obiektów sportowych, rekreacyjnych na preferencyjnych zasadach dla osób niepełnosprawnych.	Samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne	Budżet PFRON, budżet Powiatu, budżety gminne, środki zewnętrzne
	Zapewnienie warunków do aktywności publicznej.	Wdrożenie w urzędach załatwiania spraw drogą elektroniczną poprzez mi.in wykorzystanie systemów informatycznych e- PUAP, SOW – dot. zadań PFRON	Samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, OPS-y, organizacje pozarządowe, inne instytucje	Budżet PFRON, budżet Powiatu, budżety gminne, inne
	Poprawa dostępności osób ze szczególnymi potrzebami do podmiotów administracji publicznej.	Wyznaczenie koordynatora do spraw dostępności. Wdrożenie działań na rzecz poprawy dostępności podmiotu publicznego oraz utrzymanie dostępności na odpowiednim poziomie	Organy władzy publicznej – samorządowej i gminnej	Budżet PFRON, budżety samorządowe, środki unijne

Efekty Działań

1.1.1. Efekty działań w zakresie celu nr 1

Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności poprzez wzrost efektywności wsparcia w zakresie rehabilitacji i integracji społecznej osób niepełnosprawnych.

- Zwiększenie wczesnej wykrywalności wad i uszkodzeń.
- Zapobieganie niepełnosprawności i ograniczenie jej skutków.
- Wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami korzystających z rehabilitacji.
- Wzrost jakości świadczonych usług na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Wzrost liczby placówek świadczących usługi rehabilitacyjne.
- Wzrost dostępności cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej w obiektach infrastruktury społecznej, służącej świadczeniu usług rehabilitacyjnych/opiekuńczych dla osób z niepełnosprawnościami.
- Wzrost ilości obiektów użyteczności publicznej pozbawionych barier architektonicznych oraz zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami do skorzystania z usług podmiotów administracji publicznej.
- Zwiększenie samodzielności i niezależności osób niepełnosprawnych.
- Wzrost dostępności w środki transportu instytucji zajmujących się osobami niepełnosprawnymi (z dofinansowaniem PFRON).
- Zmniejszenie ilości osób pozostających w domu z powodu barier architektonicznych i komunikacyjnych.
- Wzrost dostępności do sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i pomocniczego.
- Integrowanie się osób niepełnosprawnych poprzez udział w turnusach rehabilitacyjnych.
- Zniwelowanie poczucia osamotnienia i bezradności rodziców dzieci niepełnosprawnych oraz niepełnosprawnych osób dorosłych.

1.1.2. Efekty działań w zakresie celu nr 2

Tworzenie warunków do podnoszenia poziomu wykształcenia i aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

- Podniesienie kwalifikacji zawodowych osób z niepełnosprawnościami.
- Wzrost poczucia własnej wartości osób z niepełnosprawnościami.
- Wzrost poziomu wykształcenia osób z niepełnosprawnościami.
- Zwiększenie atrakcyjności osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy.
- Wzrost zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.
- Sprawny system edukacyjno-informacyjny.

- Dostępność do informacji (aktualna i łatwo dostępna informacja o pełnej ofercie usług dot. osób niepełnosprawnych).
- Podniesienie świadomości pracodawców w zakresie niepełnosprawności.

1.1.3. Efekty działań w zakresie celu nr 3

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez tworzenie warunków do włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami.

- System edukacyjno-informacyjny
- Podnoszenie poziomu świadomości społeczności lokalnej na temat praw, potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych.
- Zwiększenie rozwoju osobistego osób z niepełnosprawnościami
- Usamodzielnianie się osób z niepełnosprawnościami.
- Zmiana postaw społecznych.
- Podniesienie świadomości osób z niepełnosprawnościami o przysługujących im ulgach, uprawnieniach itp.
- Możliwość dostępu do internetu oraz umiejętność korzystania z systemów informatycznych typu e-PUAP, SOW (System Obsługi Wniosków – dot. zadań PFRON).
- Wzrost uczestnictwa osób niepełnosprawnych w organizowanych imprezach lokalnych.
- Aktywizacja osób niepełnosprawnych i ich rodzin w życiu publicznym, kulturalnym i sportowym.
- Zintegrowanie środowiska osób niepełnosprawnych ze społecznością lokalną.
- Powstawanie środowiskowych form wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych.

Źródła Finansowania Programu

Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim będzie finansowany ze środków:

- ◆ Unii Europejskiej,
- ◆ Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej,
- ◆ Urzędu Wojewódzkiego,
- ◆ Samorządu Województwa,
- ◆ Powiatu Jarosławskiego,
- ◆ Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- ◆ Funduszu Pracy,
- ◆ Funduszu Solidarnościowego,
- ◆ Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie,
- ◆ Ośrodków Pomocy Społecznej,
- ◆ Samorządów gmin,
- ◆ Subwencji oświatowej,
- ◆ i innych (środki pozyskiwane przez organizacje pozarządowe oraz środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji Programu).

System Monitoringu

Prowadzenie stałego monitoringu, nadzoru nad zakresem potrzeb osób niepełnosprawnych wynika z faktu, że osoby niepełnosprawne mogą wolniej przystosowywać się do zmian zachodzących we współczesnym świecie.

Realizacja *Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim na lata 2025-2030* powinna obligatoryjnie odbywać się w oparciu o monitoring.

Monitoring rehabilitacji i integracji społecznej oraz stała i systematyczna współpraca, współdziałanie ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami, może przynieść wymierne rezultaty, a jednocześnie może zapobiec sytuacji marginalizacji tej grupy społecznej oraz pozwoli na szybkie i skuteczne reagowanie na sygnały dochodzące od tych osób.

Monitoring w tym zakresie to przede wszystkim obserwacja podejmowanych działań w obszarach: organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, edukacyjnych i społecznych zmierzających do osiągnięcia możliwie jak największego poziomu funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej osób niepełnosprawnych. Monitoring odbywać się będzie w oparciu o dane statystyczne związane z funkcjonowaniem osób niepełnosprawnych, udostępnione przez Ośrodki Pomocy Społecznej znajdujące się na terenie Powiatu Jarosławskiego, Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Zakłady Opieki Zdrowotnej, instytucje i organizacje znajdujące się na terenie Powiatu.

Monitorowanie będzie się odbywać na podstawie wskaźników, a także w oparciu o informacje uzyskiwane na temat poszczególnych działań od instytucji realizujących program.

Potrzeby osób niepełnosprawnych, które będą wynikały ze stałego monitoringu będą systematycznie realizowane, tak aby osoby niepełnosprawne mogły funkcjonować w społeczeństwie na równi z osobami pełnosprawnymi.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie na podstawie *art. 35a ust.1 pkt 3 Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2024 r. poz.44 z późn. zm.)* do końca maja każdego roku przedstawi Zarządowi Powiatu Jarosławskiego „Informacje o realizacji Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim na lata 2025-2030” za rok poprzedni, która po przyjęciu przez Zarząd przekazana zostanie Wojewodzie Podkarpackiemu.

Wnioski z monitoringu Programu będą stanowić podstawę do ewentualnej modyfikacji ujętych w nim celów i zadań oraz do opracowania nowych celów i zadań adekwatnych do bieżących problemów społecznych.

Ewaluacja Programu

Badanie zasadności wyznaczonych działań w ramach Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim na lata 2025-2030 wymaga oceny przy zastosowaniu konkretnych kryteriów. Ewaluacja przyczyni się do ulepszenia podejmowanych działań w najbliższych latach, a także zmodyfikuje dotychczasowe przedsięwzięcia. Ocena wiąże się z oszczędnością – pieniędzy, czasu i przede wszystkim zasobów ludzkich.

Ewaluacja powinna zostać przeprowadzona rok po wprowadzeniu Programu, rok oraz dwa lata po jego zakończeniu. Umożliwi to zestawienie sytuacji wyjściowej z sytuacją, która będzie miała miejsce po wprowadzeniu konkretnych działań. Do przeprowadzenia ewaluacji zostaną wykorzystane metody jakościowe oraz ilościowe:

- ❖ analiza materiałów zastanych – danych statystycznych,
- ❖ przeprowadzenie ankiet z pracownikami instytucji świadczącymi pomoc osobom potrzebującym.

1. Wskaźniki oceny rezultatów

1.1. Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności poprzez wzrost efektywności wsparcia w zakresie rehabilitacji.

- Liczba rodzin z osobami z niepełnosprawnościami lub zagrożonych niepełnosprawnością – objętych wsparciem.
- Liczba obiektów służących świadczeniu usług rehabilitacyjnych/opiekuńczych dla osób z niepełnosprawnościami, w których zwiększono dostępność architektoniczną, cyfrową i informacyjno-komunikacyjną (na podstawie publikowanych deklaracji dostępności).
- Liczba podmiotów korzystających z dofinansowania do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego.
- Liczba obiektów służących rehabilitacji, które przez modernizację, rozbudowę i budowę zostały objęte wsparciem.
- Wysokość środków finansowych przekazanych na wsparcie rehabilitacji społecznej i zawodowej.
- Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z rehabilitacji społecznej i zawodowej.

1.2. Tworzenie warunków do podnoszenia poziomu wykształcenia i aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

- Liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych w zakładach aktywności zawodowej.
- Liczba osób przeszkolonych, które podniosły swoje kwalifikacje.
- Liczba placówek edukacyjno-rehabilitacyjnych objętych wsparciem.
- Liczba szkoleń i warsztatów organizowanych przez jednostki realizujące program.
- Liczba podmiotów zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami.

1.3. Tworzenie warunków do włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami.

- Liczba beneficjentów Programu biorących udział w przedsięwzięciach integracyjnych, takich jak sport, kultura, turystyka, rekreacja, sztuka - dofinansowanych w ramach otwartych konkursów ofert oraz w trybie pozakonkursowym.
- Liczba osób korzystających ze środowiskowych form wsparcia, w tym opieki wychowawczej/asystentury osób z niepełnosprawnościami
- Liczba mieszkań wspomaganych objętych wsparciem.